

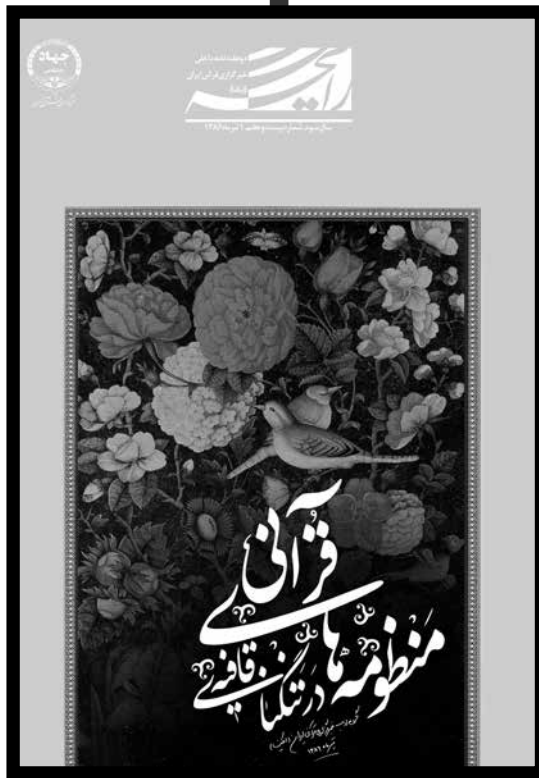
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَعَدَا لِلَّهِ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ سَاهُونَ
صَدَقَ اللَّهُ عَلَى الْعَالَمِينَ

به وعده نداده خلافی قرار
ندارند براین حقیقت گمان

چنین است وعده ز پروردگار
ولیکن چه بسیار از مردمان

قرآن منظم

سال سوم، شماره بیست و هفتم
اول تیر ماه ۱۳۸۶، ویژه نامه منظومه های قرآنی

مدیر مسئول: رحیم خاکی

سر دبیر: مرتضی رضائی زاده
معاونان تحریریه: افشین داور پناه / مجید رزازی

مدیر اجرایی، مدیر هنری و صفحه آرا: احسان حسینی

هیئت تحریریه: لیلا ملک محمدی، مهدی محمد حسینی

فهرست:

ترجمه های قرآنی تاریخ مصرف دارند ۵ / قرآن های منظوم از گرفتاری های آخرالزمان است ۶ / ترجمه های منظوم قرآن بی ارزش اند ۷ / همه جا دست من را رد کردند ۸ / پرورش خیال های منظوم، ظلم به قرآن است ۹ / منظوم کردن قرآن خاستگاه اجتماعی ندارد ۱۰ / چرا ادیبان کهن ما ترجمه ی قرآن را منظوم نکردند؟ ۱۰ / یک استاد دانشگاه: منظومه های قرآنی معانی را به مخاطب منتقل نمی کند ۱۱ / محتوای غنی قرآن در چارچوب نظم نمی گنجد ۱۱ / استفتای ایکنای آیت الله مکارم شیرازی درباره ی منظومه های قرآنی ۱۲ / دیدگاه آیت الله صافی گلپایگانی درباره ی ترجمه های منظوم قرآن ۱۲ / ترجمه های منظوم قرآن برای عموم مردم جذابیت ندارد ۱۳ / دیدگاه آیت الله نوری همدانی درباره ی منظومه های قرآنی ۱۳ / شاه مقصود در ترجمه های منظوم کجاست؟ ۱۴ / نباید منظوم کردن قرآن به مد تبدیل شود ۱۴ / منظوم کردن قرآن شجاعت می خواهد ۱۵ / منظومه ی قرآنی طاقچه را به قلب تبدیل می کند ۱۵ / پیشینیان ترجمه کردن قرآن را مکروه می دانستند ۱۶ / شاعران به طمع ماندگاری، ترجمه ی قرآن را منظوم می کنند ۱۶ / لغزش در منظومه های قرآنی به باورهای مسلمانان آسیب می رساند ۱۷ / منظوم کردن ترجمه های قرآن کاری تفننی است ۱۸ / منظوم کردن ترجمه ی قرآن شاعر آشنا به علوم قرآنی می خواهد ۱۹ / منظوم کنندگی ترجمه ی قرآن باید مفسر و مترجم نیز باشد ۱۹ / تعهد شاعر به وزن، مفهوم ترجمه های منظوم قرآن را مخدوش می کند ۲۰ / نظم آیه های قرآن زمینی نیست ۲۰ / ترجمه های منظوم قرآن به تصویرسازی بیش از صنایع ادبی نیاز دارند ۲۱ / پیش فرض های غلط را وارد منظومه های قرآنی نکنیم ۲۲ / قرآن کلام ادبی نیست که در حیطه ی تأویل پذیری بگنجد ۲۲ / منظوم کردن قرآن را به فال نیک بگیریم ۲۳ / برای قضاوت درباره ی قرآن های منظوم باید نتیجه محور بود نه روش محور ۲۳ / ترجمه های منظوم، مفاهیم قرآنی را فدا می کنند ۲۴ / دیدگاه مرحوم آیت الله فاضل لنکرانی (ره) درباره ی منظومه های قرآنی ۲۵ / استفتای ایکنای آیت الله بهجت درباره ی منظومه های قرآنی ۲۵ / نظم، دست و پای ترجمه را می بندد ۲۶ / منظومه های قرآنی؛ ترجمه های بی فایده ۲۸ / منظوم کردن ترجمه قرآن؛ آری یا نه ۳۰ / تازه ترین ترجمه ی منظوم قرآن در بیستمین نمایشگاه کتاب تهران ۳۰ / تفسیر عرفانی و منظوم قرآن «صفی علی شاه» منتشر می شود ۳۰

دبیر سرویس عکس: نقی خوش خلق
محمد نمازی، تایماز کابوایی، محسن رضایی

لیتوگرافی و چاپ: صادق

■ سخن اول

حرف چبود تا تو اندیشی از آن
حرف چبود خار دیوار رزان
حرف و گفت و صوت را بر هم زخم
تا که بی این هر سه با تو دم زخم

چه بسا اندیشه‌ها که جامه از کلمه نمی‌کنند؛ به قامت آن‌ها ردای لفظ بریده نمی‌شود؛ چندان ناب و نازکند که در زندان قوافی و صنایع می‌پژمرند و سبک از دام حرف چون نسیم پا درمی‌کشند. مضامین بلند قرآن هم از این دست یگانه‌اند؛ به کلام درمی‌آیند اما به کلمه تن در نمی‌دهند. در این مجموعه به قضاوت آن چه امروز با عنوان ترجمه‌های منظوم قرآن شناخته می‌شود نشسته‌ایم؛ فقها، مترجمان و مفسران قرآن و اهل ادب به این موضوع پرداخته‌اند و هر یک از منظر تخصصی خود به نظم کشیدن ترجمه‌های کلام وحی را نقد کرده‌اند که در ادامه به آن خواهید رسید.

آن چه در این مجال می‌توان گفت طرح چند پرسش کلیدی است؛ اندیشمندان، نخبگان و فعالان فرهنگی ما تا چه اندازه به یک فرایند فرهنگی از زاویه ضرورت‌ها و چرایی‌ها می‌نگرند؟ سیاست‌گذاران فرهنگی چه برابندی را از تشویق و ترغیب یا سازمان‌دهی یک عمل فرهنگی مدنظر دارند؟

منظوم کردن ترجمه‌های قرآنی که غالباً با تبلیغات وسیع رسانه‌ای و بزرگ‌نمایی به اطلاع مردم می‌رسد و پس از آن سیل بی‌امان حمایت‌ها و مشوق‌ها به سوی سرازیر می‌شود، واقعاً چه قدر به لحاظ دیدگاه‌های نتیجه‌محور درست و کارآمد است؟

آیا واقعاً ترجمه‌ی منظوم قرآن می‌تواند محمل یک رسالت فرهنگی باشد بی‌آن که آسیب‌های اجتماعی، فکری و اعتقادی را به بار آورد؟

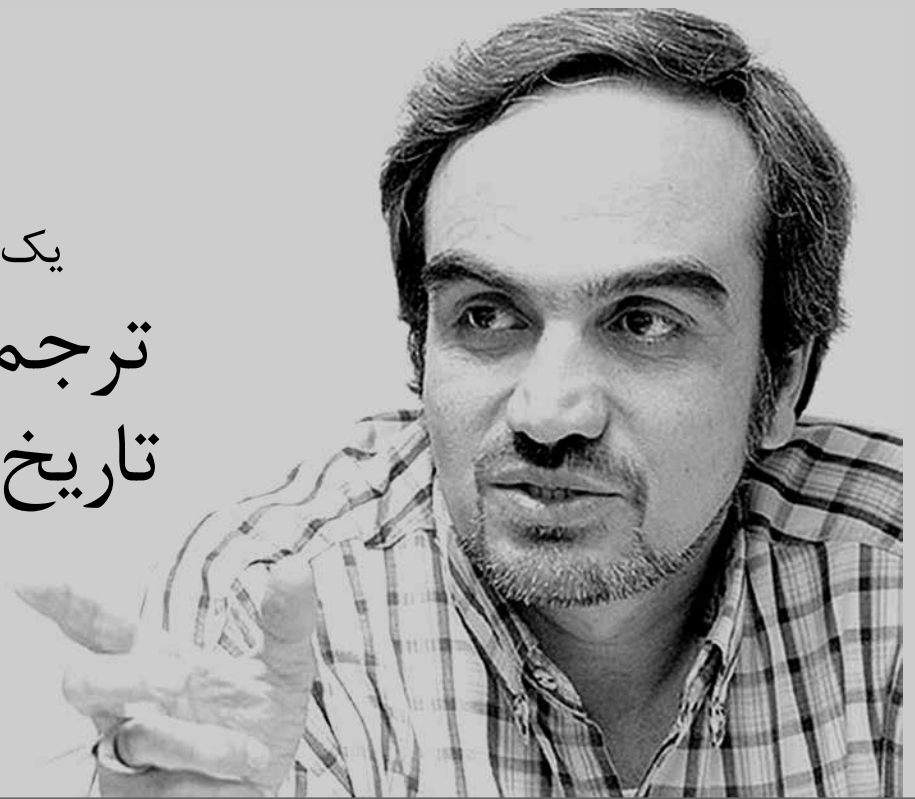
این مجموعه تلاشی است در جهت روشن ساختن پاسخ این پرسش‌ها و تلنگری است برای کسانی که آن‌ها را سیاست‌گذاران فرهنگی و آرایه‌کنندگان خط مشی‌های فکری جامعه می‌دانیم؛ هم‌چنان که گذشتگان خود را در تأمین منابع و مخازن فکری و فرهنگی خود مورد ارزیابی قرار می‌دهیم، آیندگان نیز عملکرد ما را در این برهه که برای زدودن غبار سنت و تفنن از چهره‌ی بدیع اسلام به یک عزم راسخ فکری نیازمندیم، به‌بوت‌ه‌ی نقد خواهند کشید.

آیا ترجمه‌های منظوم قرآن می‌تواند یادگار یک دوره‌ی روشن فکری محسوب شود؟

لیلا ملک محمدی

دبیر گروه ادب خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

یک پژوهش‌گر قرآنی: ترجمه‌های قرآنی تاریخ مصرف دارند

گروه ادب: ترجمه‌های قرآنی دارای تاریخ مصرف است؛ چراکه ترجمه‌ی قرآن، در هر زمانی می‌تواند مطابق با زبان معیار آن زمان باشد.

■ ■ ■

«سیدعلی محمد رفیعی» روزنامه‌نگار و پژوهش‌گر دینی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب افزود: یک شاعر می‌تواند با آوردن روح یک سوره یا آیه در شعر خود، اثری هنری و قرآنی بیافریند. وی استفاده از وزن و قافیه را مایه‌ی دشواری بیش‌تر در انتقال مفاهیم کلام الهی دانست و گفت: حتی وزن نیمایی، برای مترجم محدودیت می‌آفریند. وی افزود: یک مترجم گاهی مجبور است از زیباترین و بهترین ترکیبات معادل یک معنی بگذرد تا به وزن و قافیه وفادار بماند.

ذهن باید درگیر واژگان قرآنی باشد نه واژه‌های زمینی! رفیعی با اشاره به عوامل بازدارنده در ترجمه‌ی قرآن اظهار کرد: هدف نزول قرآن درک مفاهیم این کتاب آسمانی است نه هزل‌فروشی و ارائه‌ی متن ادبی؛ بنابراین ذهن خواننده به جای درگیر شدن با واژه و کلام باید

**وفاداری به وزن یا وفاداری به مفاهیم قرآنی؟
یک مترجم گاهی مجبور است از زیباترین و
بهترین ترکیبات معادل یک معنی بگذرد تا به وزن
و قافیه وفادار بماند**

معطوف به کلام الهی شود.

وی در پاسخ به این سؤال که «آیا می‌شود از زبان منظوم برای جذب جوانان به قرآن استفاده کرد» گفت: لذت بردن از شعر، به درک مخاطب از وزن و تعبیرهای شعری بستگی دارد و در این میان مخاطبان علاقه‌مند به شعر، تنها چند درصد اندک هستند.

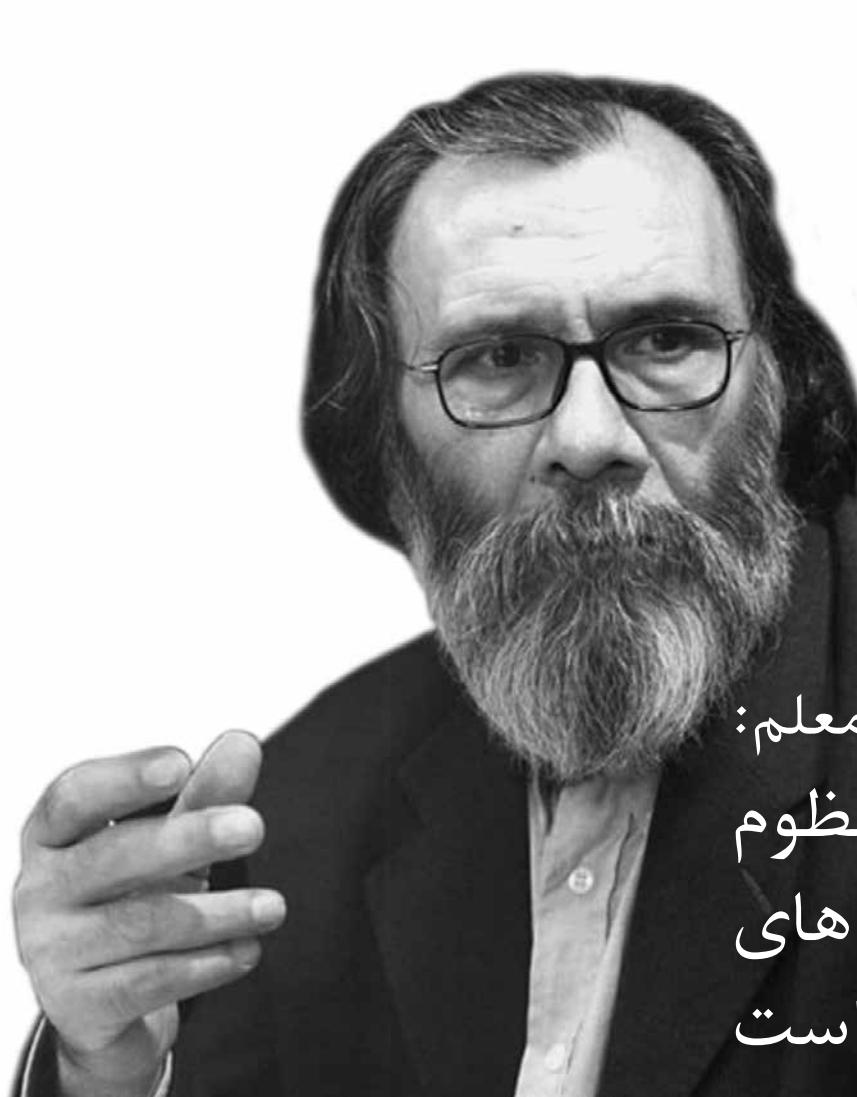
**ذهن باید درگیر مفاهیم قرآنی شود نه وزن آن
هدف نزول قرآن درک مفاهیم این کتاب آسمانی
است نه هزل‌فروشی و ارائه‌ی متن ادبی؛ بنابراین
ذهن خواننده به جای درگیر شدن با واژه و کلام
زمینی باید معطوف به کلام الهی شود**

رفیعی درباره‌ی رواج ترجمه‌های منظوم تصریح کرد: موفقیت در ارائه‌ی یک اثر، باید تعریف مشخصی داشته باشد؛ چراکه استقبال از یک اثر، به خواندن آن اثر بستگی دارد.

■

منظوم‌کنندگان قرآن باید دریافت‌کننده‌ی الهام الهی باشند وی با اشاره به این‌که تنها، کسانی که با الهام الهی سروکار دارند می‌توانند مدعی ترجمه‌های منظوم قرآنی باشند افزود: اگر ترجمه‌های منظوم مورد نظر خداوند بود، خود قرآن به صورت منظوم نازل می‌شد.

«سیدعلی محمد رفیعی» روزنامه‌نگار و پژوهش‌گر دینی، کارشناس ارشد علوم قرآن و حدیث، روزنامه‌نگار برتر در حوزه‌ی کتاب به فعالیت‌هایی ادبی - قرآنی چون «تصحیح علمی دیوان حافظ»، «تصحیح علمی عین‌الحیات مجلسی» و «مکاتب در روش‌های تفسیری» پرداخته است و نیز تألیف کتابی با عنوان «تفسیر تاریخی قرآن» را در دستور کار خود دارد. این داور کتاب سال کودک و نوجوان در بخش دینی، به ارائه‌ی مقاله‌ی قرآنی در کتاب هفته، کتاب ماه دین و کتاب ماه کودک و نوجوان پرداخته است.

علی معلم: قرآن‌های منظوم از گرفتاری‌های آخرالزمان است

دنیای امروز ادبیات دانست و تصریح کرد: سخن و کلام از جنس آب و هوا و نور است و هر کس باید به اندازه‌ی ظرفیتش از آن بهره بگیرد و اگر موجود کوچکی نتوانست از آفتاب بهره جوید دلیلی بر بیهودگی آن نیست.

معلم در ادامه اظهار کرد: مخاطب‌شناسی زاینده‌ی رسانه‌های غربی است و از آن جاکه سخن همگانی در آنجا وجود ندارد به طبقه‌بندی مخاطبان از لحاظ سنی و اندیشه‌ای پرداخته و ادبیات کودک و نوجوان و ادبیات بزرگسالان را ایجاد می‌کنند و این در حالی است که قرآن یک سخن همگانی و جهانی است و باید فارغ از رده‌های سنی و سبک‌ها و اندیشه‌های گروهی با آن برخورد کرد.

وی پیامبر (ص) را زاینده‌ی دوران آبسالی سخن در میان اعراب خواند و گفت: پیامبر اکرم (ص) در زمانی ظهور کرد که شعر عرب در اوج اقتدار و توانایی خویش بوده و از بازار «عکاز» مکه تا «آل منظر» در عراق و «قصانیان» در سوریه خریدار شعر بوده و خیمه‌هایی از چرم سرخ برپا می‌کردند تا «حولیات عرب» را که شاعران در طول یک سال سروده‌اند، خوانده و نوشته‌های خود را به رخ قبایل یک‌دیگر بکشند و در خطابه و سخن نیز اعراب به گونه‌ای بودند که بزرگان یونان برای آموزش بلاغت به میان آن‌ها می‌آمدند.

■ جلوه‌های قرآن اعراب را خیره کرد

افزود: مردانی چون حافظ و مولانا که حافظان قرآن و شاعران چیره‌دستی بوده‌اند فرض را بر این گذاشته‌اند که تنها یک آفرینش ادبی انجام داده و قطعاً بالاتر از آفرینش

**پیامبر قریحه‌ی شاعرانه نداشتند
قرآن برای اولین بار از مسایل متفاوت و
اقوامی سخن می‌گوید که از هیچ کتاب و نوشته‌ی
دیگری سرچشمه نگرفته و اوج اهمیت آن زمانی
اتفاق می‌افتد که پیامبر (ص) اعلام می‌کند که
هیچ قریحه‌ی شاعرانه‌ای نداشته و قرآن نیز
شعر نیست**

■ خداوند آفرینشی وجود ندارد.

قرآن‌های منظوم زاینده‌ی جهل انسان امروز است
شاعر مجموعه‌ی «رجعت سرخ ستاره» قرآن‌های منظوم را
زاینده‌ی نادانی و جهل انسان امروز دانست و تصریح کرد:
اگر شما حضور یک نویسنده‌ی توانا را تأیید کنید، دیگر
دلیلی بر نوشتن نظیره‌ای بر کتاب او ندارید و با کمی تفکر
درباره‌ی قرآن و وجود ذات الهی، هیچ‌گاه وارد چنین
اقلیمی نخواهید شد.

این شاعر و منتقد ادبی بحث مخاطب‌شناسی را از مباحث

گروه ادب: قرآن‌های منظوم در روزگاری اتفاق افتاده است که تاریخ، دوران عدم باورپذیری و نادانی خود را طی می‌کند و این از گرفتاری‌های آخرالزمان است.

■ ■ ■

«علی معلم دامغانی» رییس شورای موسیقی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، شاعر و منتقد ادبی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: در دورانی که بی‌دانشی مدرنیته و پسامدرنیته اتفاق افتاده و انسان‌های جاهل امروزی مرکزیت جهان را انکار کرده‌اند و کلمه‌ی توحید و توحید کلمه‌ای از میان برداشته شده است، پیدایش قرآن‌های منظوم اتفاق می‌افتد.

وی افزود: انگیزه‌هایی از جنس منافع و سودطلبی باعث می‌شود که انسان چنین فکری (منظوم کردن قرآن) را بکند و این خود خلاف آیات قرآن بوده و وعده‌ی شیرین روزی شما با خدا را زیر سوال خواهد برد.

مدیر گروه ادبی رادیو ادامه داد: کسانی که دین و قرآن را بهانه‌ی روزی‌های خود کرده‌اند باید این حیا و شرم را داشته باشند که برای روزی محترم و از پیش تعیین شده نسبت به ساحت مقدس خدا و قرآن، از جاده‌ی ادب و تربیت خارج نشده و مایه‌ی رنجش خدا و پیامبر اکرم (ص) را فراهم نیاورند.

وی با اشاره به شاعران بزرگی چون حافظ و مولانا

جلوه‌های قرآن اعراب را خیره کرد
 بسیاری از کلمات امروز خطیبان ما یادگار آن روزگار است و با ظهور قرآن در چنین دوره‌ای جلوه‌های این کتاب آسمانی اعراب را خیره و کور کرده و از همان قدم‌های نخست دیگرگونه بودن خود را نشان می‌دهد

منظومی است که اگرچه به‌گونه‌ی شاعران عرب، از عروض و اجراس عرب بهره نمی‌گیرد ولی نسبت به هر دوره‌ای بحری را پشتوانه‌ی بلاغت و کلام خود ساخته و در نهایت لطافت و زیبایی از این بحر و وزن‌ها استفاده می‌کند.

منظوم کردن قرآن راه به جایی نخواهد برد

وی در ادامه اظهار کرد: با توجه به تمام این نکات در می‌یابیم که قرآن کلام دیگرگونه‌ای است و با آن چه که در قبل از خود به صورت کلام بشری ارائه شده است تفاوت‌های بسیاری دارد و هم چنان‌که در طول تاریخ بسیاری از انسان‌ها سعی کرده‌اند تا نظیره‌ای برای آن بیاورند و در جهل خود فرومانده‌اند، منظوم کردن قرآن نیز راه به جایی نخواهد برد.

معلم در پایان تأکید کرد: همان‌گونه که خدا و پیامبر اکرم (ص) نمی‌خواستند قرآن به عنوان شعر مطرح شود و کمال را در شعر نبودن آن جست‌وجو کرده‌اند، شاعران ما باید از پیام نهفته در این کار پند گرفته و از منظوم کردن قرآن و تقابل با اندیشه‌های خدایی دوری کنند.

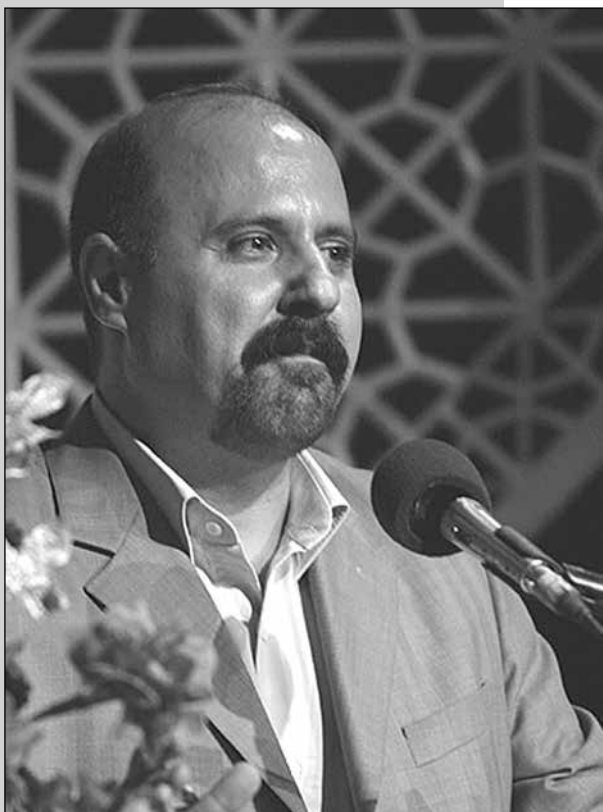
رییس شورای موسیقی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران افزود: بسیاری از کلمات امروز خطیبان ما یادگار آن روزگار است و با ظهور قرآن در چنین دوره‌ای جلوه‌های این کتاب آسمانی اعراب را خیره و کور کرده و از همان قدم‌های نخست دیگرگونه بودن خود را نشان می‌دهد.

وی دلیل تفاوت‌های قرآن با کلام و اشعار بشری اعراب را در ویژگی‌های منحصر به فرد این کتاب آسمانی دانست و گفت: کلام قرآن در لغت پای بند قبیله‌ی خاصی نیست و از تمام کلماتی که در میان قبایل مختلف عرب جاری بود، استفاده می‌کند و این خلاف مقررات است و در ترکیب نیز مقید نبوده و به گونه‌ای است که در اوج فصاحت و بلاغت اعراب با آن بیگانه است؛ زیرا چنین زیبایی را هیچ‌گاه در گذشته ندیده است.

چه دلیلی برای منظوم کردن قرآن وجود دارد؟
 اگر شما حضور یک نویسنده‌ی توانا را تأیید کنید، دیگر دلیلی بر نوشتن نظیره‌ای بر کتاب او ندارید و با کمی تفکر درباره‌ی قرآن و وجود ذات الهی، هیچ‌گاه وارد چنین اقلیمی نخواهید شد

معلم ادامه داد: قرآن برای اولین بار از مسایل متفاوت و اقوامی سخن می‌گوید که از هیچ کتاب و نوشته‌ی دیگری سرچشمه نگرفته و اوج اهمیت آن زمانی اتفاق می‌افتد که پیامبر (ص) اعلام می‌کند که هیچ قریحه‌ی شاعرانه‌ای نداشته و قرآن نیز شعر نیست. این شاعر با اشاره به این‌که پیامبر اکرم (ص) قرآن را از خطبه‌ها، نوشته‌ها و کتابت‌های عرب جدا کرده و با ساخت و بافت بسیار رموزی در نظر اعراب ارائه می‌دهد، گفت: قرآن کلام

سهیل محمودی: ترجمه‌های منظوم قرآن بی ارزش‌اند

اشعارش نیست، بلکه روح مفاهیم و آموزه‌های قرآنی را پذیرفته و در شاه‌نامه منعکس کرده و از نکته‌های ظریف آن کمال استفاده را برده است.

وی در ادامه افزود: شاعران و نویسندگان نیز اگر بخواهند آثار قرآن را در کارهایشان منعکس کنند، باید اثری پر محتوا ارائه دهند، برای مثال شما دشت بایری را در نظر بگیرید که در آن بارانی باریده و رودخانه‌ی کوچکی جاری شده است، پس از مدتی آن رودخانه خشک خواهد شد اما هم چنان روستاهای اطراف دشت از آب و آبادانی بهره‌مند خواهند بود، چون کاریزها و قنات‌ها زیر زمین جریان دارند و روستاها را سیراب می‌کنند. او هم چنین گفت: تأثیر قرآن بر ادبیات نیز باید ظاهری نباشد بلکه در بطن اثر جاری باشد؛ مانند حافظ که خود می‌گوید: «حفاظان جهان کس چو بنده جمع نکرد / لطایف حکمی با نکات قرآنی» اما هیچ‌گاه آیات قرآن را به صورت شعر در نیآورده است.

گروه ادب: منظوم کردن قرآن، نشانه‌ی تأثیر پذیری از این کتاب نیست، بلکه روح قرآن باید در متون ادبی نمایان باشد.

«سهیل محمودی» شاعر در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: تأثیر پذیری از قرآن توسط شاعران و نویسندگان، نیاز به برنامه‌ای اساسی و بلندمدت دارد؛ منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن، به اثر مؤلف ارزش ادبی و قرآنی نمی‌بخشد. وی با ارائه‌ی مثالی از کتاب «سخنوران» اثر «بدیع الزمان فروزانفر» یادآوری کرد: تأثیر قرآن در شاه‌نامه‌ی فردوسی، بیش از هر متن کهن دیگری نمایان است و روش او هم ترجمه‌ی آیات یا نقل آیات قرآنی در

تأثیر قرآن در شاه‌نامه‌ی فردوسی، بیش از هر متن کهن دیگری نمایان است و روش او هم ترجمه‌ی آیات یا نقل آیات قرآنی در اشعارش نیست بلکه روح مفاهیم و آموزه‌های قرآنی را پذیرفته و در شاه‌نامه منعکس کرده و از نکته‌های ظریف آن کمال استفاده را برده است

گفت و گو با محمود رزاقی، مترجم قرآن به نظم

همه جادست من را رد کردند

برای منظوم کردن قرآن از چه قالبی استفاده کرده اید؟

بحر هزج، قالب مثنوی

بعضی از واژه‌های زبان عربی دارای حجم معنایی گسترده‌ای هستند برای بازگرداندن این واژه‌ها به شعر چه مشکلاتی داشتید؟

شاعر باید کاربرد زبانی واژه را در زبان خودش بداند و بتواند واژه را خوب در متن جایبندازد، مسئله مهم این است که شاید یک جمله داشته باشیم که فقط یک مصراع از آن در بیاید.

از تفاسیر قرآنی هم استفاده کرده اید؟

چند قرآن را به صورت مقابله و یک تفسیر هم به عنوان نمونه کنار دستم داشتم ولی به سبب اشرافی که بر اوگان داشتم زیاد به دنبال پروبال دادن به اشعار نبودم، چون امانت‌داری در این مباحث حرف اول را می‌زند و نباید دخل و تصرف بی‌مورد کرد، البته رأی و تفسیر شاعر و داوری در مورد معنای مختلف یک واژه امری طبیعی است.

گاهی ناچار می‌شوی برای درست در آوردن وزن شعر از یک سری کلمات ترکیبی استفاده کنی، مثلاً در این بیت «بود معبودتان پروردگاری کزومشت گلی خودشاهکاری» از ترکیب «مشت گل» که اشاره به آدم است در پایان بندی بعضی از جملات به ناچار به شکل‌های مختلف استفاده کرده‌ام.

برگرداندن قرآن به نظم در ایران سابقه تاریخی هم داشته؟

صفی‌علی شاه این کار را کرده است که بیشتر کار خانی است در این چهار پنج سال اخیر چند نفر دیگر هم قرآن را منظوم کرده‌اند.

از کتاب‌های آنها استفاده کرده اید؟

خیر، یکی از این کتاب‌ها را آوردند ولی از نظر زبانی سطح نازلی داشت، البته من در اینجا در مقام داوری نیستم آنها شاید به هدف خودشان رسیده‌اند.

به غیر از قرآن چه کتاب‌های دیگر را به نظم در آورده اید.

دو هزار حدیث از غررالحکم و دررالکلم، خطبه فدک، نهج‌الفصاحه، دعای عرفه امام حسین (ع)، دعای ندبه، زیارت عاشورا و بسیاری دیگر، همچنین کارهای آزاد، عاشقانه‌ها، مراثی و...

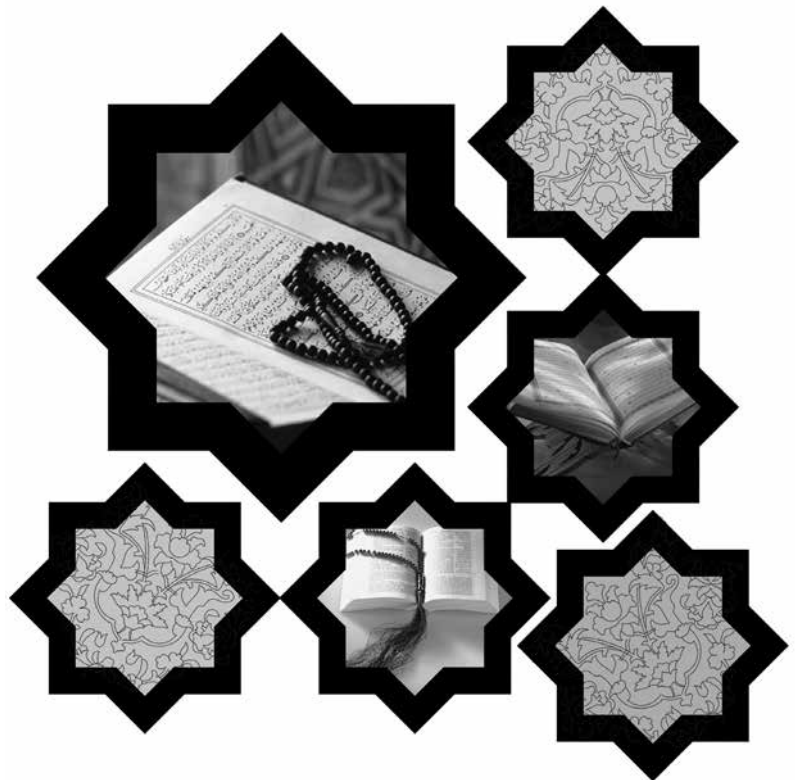
برای انتشار این آثار چه اقداماتی کرده اید؟

برای مناجات مولی (ع) که در ۸۶ بیت تنظیم شده از شبکه پنج سیما خواستم که آن را به صورت زیرنویس در برنامه‌ای که ظهرهای جمعه پخش می‌شود، بیاورند که قبول نکردند.

هیچ کدام از این آثار، منتشر نشده است چون سرمایه‌گذار پیدا نکرده‌ام. البته در سال امام علی (ع) بخش مواعظ و حکمیات را به ستاد تکریم امام علی (ع) عرضه کردم و پذیرفتند. پاداشی هم دادند و قرار شد که مناجات مولی (ع) را بخرند و قرارداد هم بستیم ولی ظاهراً بودجه‌هایشان تمام شد و این کار صورت نگرفت، البته به تازگی یک سرمایه‌گذار پیدا کردیم.

ناشر چطور؟

با یک ناشر صحبت کرده‌ایم که فعلاً در حد راهنمایی بوده! ولی متأسفانه ناشران قرآنی یا دستگاه‌هایی که به این کار مشغول هستند رویکرد مناسبی ندارند، اگر این کارها متعلق به خودشان بود شاید بارها و بارها به چاپ می‌رسید، حتی ناشری به من می‌گوید که اگر این کار را منتشر کنم نمی‌توانم این دو سه هزار نسخه را در انبار جا بدهم، حالا که سرمایه‌گذار پیدا کردیم، ناشر با اینکه تلویحاً قبول کرده ولی همکاری‌های لازم را انجام نمی‌دهد.

«به نام ذات بی چون یگانه به لطف و بخشش جان زد جوانه»

گروه فرهنگ و هنر: این بیت آغاز تمام سوره‌هایی است که «محمود رزاقی» در به نظم کشیدن قرآن به کار برده است. او علاوه بر قرآن؛ نهج‌البلاغه، نهج‌الفصاحه، زیارت عاشورا، دعای ندبه و بسیاری دعاها را به نظم ترجمه کرده است. رزاقی، لیسانس ادبیات عرب دارد و به گفته خودش، شغلش فقیرترین هنر جهان، یعنی شاعری است.

او با وجود سال‌ها تلاش و به نظم کشیدن کتاب‌ها و ادعیه مهم دینی، به دلیل نداشتن سرمایه شخصی و نبودن حمایت‌های دولتی تا به حال موفق به چاپ هیچ کدام از آثارش نشده است. او خود را شاعری معرفی می‌کند که زیر آتاش مدفون شده است.

آخرین ترجمه رزاقی، ترجمه قرآن به نظم است. درباره این کتاب و منتشر نشدن دیگر آثارش با او گفتگو کردیم:

چرا قالب نظم را برای ترجمه قرآن انتخاب کردید؟

ترجمه‌های منشور بسیاری در دست هست و اخیراً رویکرد این چنینی به قرآن شده که به صورت منظوم هم بر روی قرآن کار می‌شود.

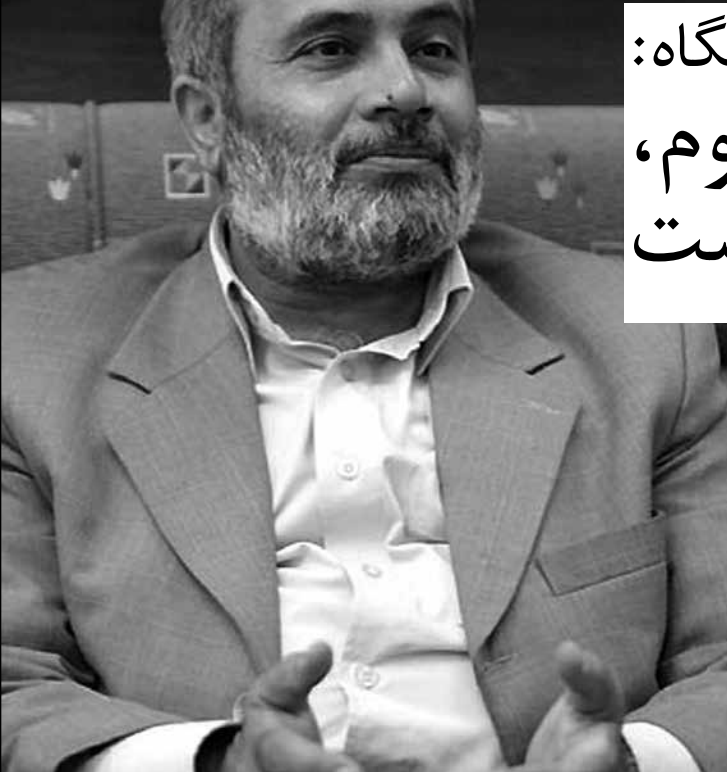
من هم، چون از دیرباز آرزو داشتم که بر روی این کتاب عظیم کار کنم فرصتی دست داد که بعد از منظوم‌سازی نهج‌البلاغه، غرورالحکم و بسیاری آثار دیگر قرآن را نیز در ۳۲۵ روز در ۱۴ هزار بیت منظوم سازم.

کار ترجمه را چه زمانی آغاز کردید؟

از ۲۰ خرداد ۸۱ تا فروردین ۸۲، البته در شرایط بسیار ناهنجار زندگی، اگر شاعری دارای امکانات باشد در طول شش ماه می‌تواند کار را تمام کند ولی من شرایط مناسبی نداشتم و این بحث اصلاً مطرح نمی‌شود که شما در چه شرایطی این کار را انجام دادید، من هیچ فضایی برای این کار نداشتم، کوچک بودن محیط خانه، سروصدا و گرفتاری‌های زندگی، یک معجزه اتفاق افتاد که این کار انجام شد.

هیچ سازمانی در انجام این کار با شما همکاری نکرد؟

متأسفانه خیر، به سازمان اوقاف رجوع کردم نامه‌ای دادند که ما هیچ امکانی نداریم در حالیکه به قاری، حافظ و خادمین قرآن جایزه و امکانات می‌دهند ولی برای بنده هیچ سازمانی دست یاری دراز نکرد و دست من رد شد.

یک استاد دانشگاه: پرورش خیال های منظوم، ظلم به قرآن است

گروه ادب: اگر شاعری خیال های خودش را در قالب ترجمه‌ی منظوم بر کتاب وحی تحمیل کند، به قرآن ظلم کرده است.

□□□

«محمدحسن فؤادیان» عضو هیأت علمی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران در گفت و گو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: اگرچه این نوع ترجمه‌ها می‌توانند تأثیرات جزئی، موردی، دعوتی و کششی داشته باشند، اما خواندن ترجمه‌های قرآن چه به صورت فارسی روان و چه به شکل منظوم، روح قرآنی را بر ذهن مخاطب وارد نمی‌کند.

■

ترجمه حق مطلب را ادا نمی‌کند

وی با بیان این‌که «خدا در کلام خود تجلی کرده است، نه در کلام شاعر» افزود: ترجمه‌های منثور قرآن ظرفی نیست که بتواند حق قرآن را ادا کند، چه برسد به ترجمه‌های منظوم. وی بیان کرد: گسترش و سرمایه‌گذاری در زمینه‌ی ترجمه‌های منظوم می‌تواند لایه‌هایی از حقیقت قرآن را بپوشاند، چراکه شاعر برای بیان مفاهیم عمیق قرآنی و با در نظر گرفتن محدودیت‌های شعر گاهی مجبور است در بند قوافی و وزن گیر کرده و با آوردن پرانتز و پانویس‌های پی‌درپی حرف‌های جدیدی را در قالب قرآن ارائه دهد و یا از مفاهیم قرآنی بکاهد.

■

**برداشت های منظوم به جای ترجمه های منظوم
بهرتر است به جای ترجمه های منظوم از واژه هایی
چون « برداشتهای منظوم» یا «تفسیر منظوم»
استفاده شود**

استفاده از «برداشت منظوم» به جای «ترجمه‌ی منظوم»

این استاد دانشگاه و آشنا به مفاهیم قرآنی اظهار کرد: بهتر است به جای ترجمه‌های منظوم از واژه‌هایی چون «برداشت‌های منظوم» و یا «تفسیر منظوم» استفاده شود.

وی مهم‌ترین دلیل کم‌شدن جذابیت‌های قرآنی را تربیت نادرست در خانواده‌ها عنوان کرد و افزود: شعرپلی بین جوانان و قرآن نیست چراکه هدف برای دعوت به دین وسیله را توجیه نمی‌کند.

وی بیان کرد: اگر بیابیم قرآن را با موسیقی در اختیار جوانان قرار دهیم به این معناست که تأثیر موسیقی را برتر از قرآن دانسته‌ایم.

■

مترجم قرآن نیاز به سال‌ها مطالعه و تحقیق دارد

وی با اشاره به این‌که یک مترجم منثور قرآن، نیاز به سال‌ها مطالعه و تحقیق در حوزه‌ی ادبیات عرب، علوم قرآنی و تفسیر دارد گفت: جوانی که آشنا به تاریخ اسلام، شأن نزول آیات، ادبیات عرب و... نیست، چه‌طور می‌خواهد خود را مترجم منظوم قرآن بداند؛ این عنوان خیالی بیش نیست.

وی در پاسخ به این سؤال که عنصر تخیل در ترجمه‌های منظوم قرآن چه جایگاهی دارد افزود: «در تعریف شعر آمده است کلام موزون و قافی‌دار، بهتر است سایه‌ی خیال بر سرش باشد.» این تعریف به آن معناست که شعر می‌تواند تخیل باشد به ویژه در ترجمه‌های منظوم قرآن.

■

به هر کسی عنوان شاعر ندهیم

این استاد دانشگاه در پایان سخنان خود با اشاره به این‌که امروزه

**شاعر برای بیان مفاهیم قرآنی گرفتار قافیه است
ترجمه های منظوم می تواند لایه هایی از حقیقت
قرآن را بپوشاند، چرا که شاعر برای بیان مفاهیم عمیق
قرآنی و با در نظر گرفتن محدودیت های شعر گاهی
مجبور است در بند قوافی و وزن گیر کند**

شعر و شاعری با خیال‌بافی، تصورات و اوامش اشتباه گرفته می‌شود؛ افزود: شعر بدون علم دوام نمی‌آورد. «محمدحسن فؤادیان» عضو هیأت علمی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران، مدرک دکترای ادبیات عرب را با گرایش علوم قرآنی اخذ کرده است. وی پایان نامه‌اش را با عنوان «الشفاء فی علل القرائات» و با موضوع اختلافات قرائات به پایان رسانده و کتابی نیز با عنوان «آراء علمای شیعه در رابطه با اختلافات قرائات» تألیف کرده است.

یک استاد دانشگاه:

ترجمه های منظوم، مفاهیم قرآن را تحریف می کند

مختلف نکند، شاعر نیست و کسی هم که شاعر است نمی‌تواند به سادگی مفاهیم و آموزه‌های قرآن را به

مخاطب منتقل کند.

مرادیان بزرگ‌ترین عامل منفی روی کرد مترجمین در به منظوم کردن قرآن را دخالت سلیقه‌ای در متون مقدس دانست و تصریح کرد: با دخالت سلیقه‌های شخصی، معنای قرآن به سوی تحریف حرکت می‌کند و با گسترش تفسیر و توزیع آن‌ها، بنای تحقیقات آیندگان نیز سست و بی‌ارزش خواهد شد.

سست و بی‌ارزش خواهد شد.

وی در پایان یادآوری کرد: به نظم در آوردن قرآن کار بسیار اشتباه و نادرستی محسوب می‌شود، تاجایی که می‌توان این کار را بیهوده خواند.

گروه ادب: دولت باید از هر حرکتی که به بهانه‌ی قرآنی بودن اتفاق می‌افتد مانند منظوم کردن

ترجمه‌های قرآن، حمایت نکند، چراکه بسیاری از این کارها باعث تحریف قرآن می‌شود.

دکتر «خادم‌امرد مرادیان» استاد دانشگاه تهران در گفت و گو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: قرآن متن و کلام مقدسی است و نباید کم یا زیاد شود و با توجه به این‌که شاعر

برحسب ضرورت در نظم، مجبور به کاستن یا افزودن کلماتی بر آن است؛ بنابراین منظوم کردن ارزش این نوع ترجمه‌ها را پایین می‌آورد.

وی دید شاعران نسبت به واژه‌ها همواره متفاوت دانست و افزود: اگر کسی از واژه‌ها استفاده‌ی

منظوم کردن قرآن خاستگاه اجتماعی ندارد

گروه ادب: کسی که می خواهد قرآن را بخواند به طور قطع متن اصلی آن را برای قرائت انتخاب می کند؛ پس منظوم کردن قرآن خاستگاه اجتماعی ندارد و تنها نوعی طبع آزمایی برای شاعران امروز محسوب می شود.

■ ■ ■

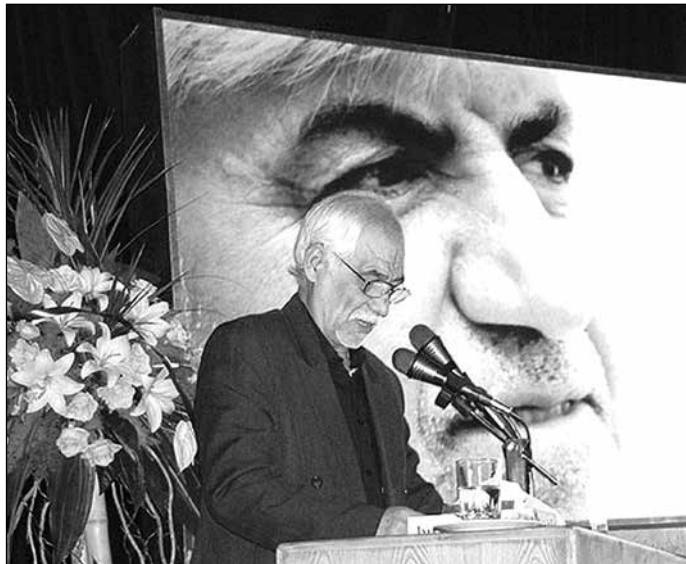
«عباس براتی پور» شاعر در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: بسیاری از آیات قرآن، منظوم است و می توان به سادگی آن ها را به صورت شعر و با وزن ها و بحرهای ادبیات عرب تطبیق داد و قرائت کرد.

وی افزود: در زمان نزول قرآن شاعران بزرگی در بین اعراب وجود داشتند که هر ساله اشعار خود را با نام «معلقات سبعه» به خانه ی خدا می آویختند و با آن فخر می فروختند. این افراد در برخورد با فصاحت و بلاغت قرآن متعجب شده و برخی از آنان ایمان آوردند.

براتی پور در ادامه اظهار کرد: شاعران برای نشان دادن ارادت خود به قرآن و اهل بیت (ع) برای طبع آزمایی خود به سراغ منظوم کردن قرآن، نهج البلاغه یا صحیفه ی سجادیه رفته اند؛ غافل از این که به دلیل محدودیت های شاعر و جدای از آسیب های احتمالی که در معنا وارد می شود، منظومه های قرآنی کار موفقی نخواهد شد.

■

شاعران برای طبع آزمایی قرآن را منظوم می کنند وی قرآن را جزو جداناپذیر ادبیات فارسی دانست و تصریح کرد:

در گذشته به جز صفی علی شاه که قرآن را تفسیر کرد و به نظم در آورد، کس دیگری به سراغ منظوم کردن قرآن نرفته است اما این دلیل بر بی توجهی شاعران به قرآن نمی شود؛ زیرا تمام چهره های برتر شعر و ادب فارسی هم چون سنایی، عطار، مولانا و حافظ به روایت قرآن پرداخته و به جای پرداختن به منظوم کردن قرآن، از معانی و مفاهیم آن استفاده ی صحیح و کاملی کرده اند.

این شاعر در پایان گفت: منظوم کردن قرآن می تواند کسانی را که اهل شعر و ادب هستند یا با زبان عربی ناآشناوند را راحت تر به سمت این کتاب آسمانی بکشاند اما باید شاعران و کسانی که قصد انجام این کار را دارند؛ تفاسیر معروف را مطالعه کرده و قبل از اقدام به منظوم کردن هر بخشی نسبت به معنای درونی آن تفکر و تدبر داشته باشند.

«عباس براتی پور» تاکنون مسوولیت گروه شعر حوزه ی هنری، عضویت در شورای شعر استان تهران، عضویت در شورای شعر ستاد اقامه ی نماز، کارشناس شعر بنیاد جانبازان، مسوولیت صفحه ی ادبی روزنامه ی رسالت و عضویت در سیاست گذاری واحد ادبیات حوزه ی هنری را برعهده داشته است. وی تا به حال حدود ۱۵ عنوان کتاب تألیف و گردآوری کرده که از آن میان کتاب «دل و دریا» موفق به کسب جایزه شده است. هم چنین این شاعر از طرف همایش اندیشه و قلم ارتش در سال ۸۳ به عنوان چهره ی ماندگار معرفی شد.

شاعران برای طبع آزمایی قرآن را منظوم می کنند

شاعران برای نشان دادن ارادت خود به قرآن و اهل بیت (ع) برای طبع آزمایی خود به سراغ منظوم کردن قرآن، نهج البلاغه یا صحیفه ی سجادیه رفته اند؛ غافل از این که به دلیل محدودیت های شاعر و جدای از آسیب های احتمالی که در معنا وارد می شود، منظومه های قرآنی کار موفقی نخواهد شد

یک استاد ادبیات:

چرا ادیبان کهن ما ترجمه ی قرآن را منظوم نکردند؟

در جواب این عده می گویم که استفاده ی ابزاری برخی از سوجدجویان از قرآن مانع از گرایش جوانان به مفاهیم این کتاب عظیم شده است.

شاعران ما بهتر است به جای منظوم کردن ترجمه ی تحت اللفظی قرآن، دریافت های صحیح خود را از این کتاب به نظم بکشند.

وی با بیان این که «در آثار مفاخر ادب فارسی دروغ گویی، غیبت، عیب جویی، ریا و تزویر از بزرگترین گناهان شمرده می شود» گفت: بزرگان ادب ایران سعی کرده اند به جای پرداختن به ظواهر قرآن، معانی عمیق و دستورات اخلاقی این کتاب آسمانی را در آثار خود جای دهند.

این استاد دانشگاه که هیچ تمایلی به خواندن ترجمه های منظوم قرآن که فاقد خلاقیتند ندارد، در پایان تصریح کرد: برای داوری در هر حوزه ای از علم، تخصص لازم است. در حوزه ی منظوم کردن ترجمه ی قرآن نیز اول نظر مراجع تقلید مهم است و بعد استادان ادبیات فارسی.

عواقب استفاده ی ابزاری از قرآن

استفاده ی ابزاری برخی از سوجدجویان از قرآن مانع از گرایش جوانان به مفاهیم این کتاب عظیم شده است

درباره ی ترجمه های منظوم نیز همین روش را پیش می گیرد. این استاد دانشگاه هم چنین تصریح کرد: با توجه به اشکالات موجود در ترجمه های فارسی قرآن، ترجمه های منظوم نیز از نظر دستوری، حذف، ایجاز، اطناب و حشو با اشکالات زیادی مواجه است.

■

استفاده ی ابزاری سوجدجویان؛ عدم گرایش جوانان به قرآن با بااصالح اضافه کرد: برخی معتقدند که جوانان به دلیل عربی بودن زبان قرآن به این کتاب مقدس علاقه مند نمی شوند، من

گروه ادب: اگر به نظم کشاندن قرآن تبحر خاص شاعری و هنری نیاز دارد، چرا نمونه های آن در آثار شاعران بزرگ ایران زمین دیده نمی شود؟

■ ■ ■

«علی اصغر باباصالح» استاد ادبیات فارسی دانشگاه تهران در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: به نظم در آوردن کلام وحی، آن را تنزل می دهد، چرا که قرآن خود دارای مزایای هنری بسیار دقیق و ظریفی است.

■

دریافت های خود را از قرآن، منظوم کنید

وی با بیان این که «واژه گزینی های قرآن ریشه در منابع وحی دارد» افزود: شاعران ما بهتر است به جای منظوم کردن ترجمه ی تحت اللفظی قرآن، دریافت های صحیح خود را از این کتاب الهی به نظم بکشند.

وی که معتقد است امروزه قرآن های منظوم بیش تر برای هدیه دادن مورد استفاده قرار می گیرند، اظهار کرد: کسی که به استفاده از قرآن بروی طاقچه بسنده می کند،

گروه ادب: چارچوب‌های نظم، منظوم‌کننده‌ی قرآن را دچار کم‌گویی و زیاده‌گویی می‌کند. او به دلیل تنگنای قافیه مجبور به تغییر ساختار قرآن است و تمامی ترجمه را با یک وزن می‌آورد و این مانع انتقال معانی درونی قرآن به مخاطب است.

یک استاد دانشگاه: منظومه‌های قرآنی معانی را به مخاطب منتقل نمی‌کند

می‌توانند به جای ترجمه‌ی قرآن مورد استفاده قرار گیرند؟» اظهار کرد: در نظم فارسی، از اوزان مختلف برای القای حس‌های مختلف استفاده می‌شود؛ مثلاً

برای شعرهای عرفانی یا عاشقانه نظیر «نماز شام غریبان چو گریه آغازم» وزن «مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلن» استفاده می‌شود اما وقتی می‌خواهیم شعر بزمی بگوییم از باب «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل» استفاده می‌کنیم؛ مانند بیت «شب قدر است و طی شد نامه هجر».

وی افزود: موسیقی‌دان‌ها این اوزان را می‌شناسد. اوزان عروضی محزون را در دستگاه‌های محزون مثل بیات ترک یا راست پنج‌گاه و اوزان بزمی را در شور و همایون می‌خوانند. قاریان قرآن نیز این اوزان را در قرائت خود در نظر می‌گیرند؛ مثلاً آیات آخر سوره‌ی «حشر» را در گوشه‌ی حجاز (معادل بیات ترک) می‌خوانند. هر یک از سوره‌های قرآنی بر وزنی است؛ بنابراین آیا می‌توان حس‌های فرامتن قرآن را به نظم منتقل کرد؟ مسلماً نه. در نثر ادعای انتقال حس فرامتن را نداریم اما در نظم باید بتوان این کار را کرد.

آیا برای فهم قرآن باید آن را منظوم کرد؟

وی در ادامه تصریح کرد: در گذشته نظم دادن به علوم مرسوم بود، زیرا روش‌های جدیدی برای فهم علوم وجود نداشت؛ اما در حال حاضر چه لزومی دارد وقتی روش‌های مختلفی برای فهم قرآن موجود است، ما این مفاهیم آسمانی را منظوم کنیم؟ مطیع در پایان گفت: منظوم کردن ترجمه‌های قرآن زحمتی باطل است و ما را از قرآن دور و مترجم را به سختی فراوان می‌اندازد. در خدمت‌گذاری به قرآن کارهای واجب‌تری داریم و نباید انرژی ما بیهوده مصرف شود.

«مهدی مطیع» در حال حاضر مشغول تألیف کتاب «مفاهیم مشترک اخلاقی در قرآن و عهد جدید» است. این استاد دانشگاه از سال ۷۹ تاکنون عضو مؤلفان دائرةالمعارف بزرگ اسلامی و از سال ۸۴ عضو هیأت علمی گروه الهیات دانشگاه اصفهان است.

این ظرافت ادبی را منتقل کرد. مطیع به ترجمه‌ی اصطلاحات زبان عربی اشاره کرد و گفت: عبارت «یا ایها الذین آمنوا» به شکل «ای کسانی که ایمان آورده‌اید» ترجمه می‌شود؛ حال آن‌که باید به عنوان یک اصطلاح به صورت عبارت اسمی ترجمه شود.

ملاک ترجمه‌ی موثق

یک ترجمه‌ی موثق، برداشت شخص مترجم از متن است؛ البته در صورتی که مترجم از متن اصلی مطلع و امانت‌دار به آن باشد

وی تصریح کرد: در جمله، ۳ بحث مهم وجود دارد: ۱. محور جانشینی؛ ۲. محور هم‌نشینی؛ ۳. جمله در متن (سیاق). اگر بگوییم مشکلات نظم و نثر برای ترجمه یک‌سان است علاوه بر مشکلات پیچیده و فراوانی که در دو بحث جانشینی و هم‌نشینی وجود دارد از این جادشوری در جایگاه جمله در متن (سیاق) هزاران برابر می‌شود؛ زیرا در نظم به اقتضای آن ناگزیریم کلمات را جابه‌جا کنیم و این سیاق را عوض می‌کند و در نتیجه معنا تخریب می‌شود؛ البته در نثر می‌توانیم از زیبایی متن بکاهیم و سیاق را حفظ کنیم اما در نظم این امکان‌پذیر نیست و از این جافلیج شدن در ترجمه‌ی منظوم مشخص می‌شود.

حس فرامتن؛ مهم‌ترین هنر در قرآن

وی در ادامه به حس فرامتن پرداخت و گفت: حس فرامتن، حس نهفته در هر متن است که بعد از خواندن به مخاطب القا می‌شود و این مهم‌ترین هنر قرآن است. وی در پاسخ به این سؤال که «آیا منظومه‌های قرآنی

دکتر «مهدی مطیع»، عضو هیأت علمی دانشکده‌ی الهیات دانشگاه اصفهان در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: ترجمه علاوه بر این‌که مفاهیم متن را خدشه‌دار می‌کند، به ظرایف معنایی و زیبایی آن نیز آسیب می‌رساند. یک ضرب‌المثل ایتالیایی می‌گوید: «هر مترجمی یک خیانت‌کار است.»

وی در انتقاد به پدیده‌ی منظوم کردن ترجمه‌های قرآنی اظهار کرد: یک ترجمه‌ی موثق، برداشت شخص مترجم از متن است؛ البته در صورتی که مترجم از متن اصلی مطلع و امانت‌دار به آن باشد.

وی افزود: هر زبانی اقتضائاتی دارد، بنابراین هر چه قدر زبان پیچیده‌تر و متن عمیق‌تر باشد، ترجمه‌ی آن سخت‌تر است. در ترجمه‌های منظوم نیز ما باید توجه داشته باشیم که به دلیل شرایط خاص زبان عربی و نیز به دلیل ویژگی‌های معنایی قرآن، ترجمه‌ی این کتاب آسمانی بسیار مشکل است.

زبان فارسی و زبان عربی هم خانواده نیستند

این استاد دانشگاه، زبان فارسی و عربی را هم خانواده ندانست و گفت: زبان عربی از نوع زبان‌های سامی و زبان فارسی از نوع هندواروپایی است، بنابراین دو اسلوب و ترکیب متفاوت بر آن‌ها حاکم است و این، کار را در ترجمه سخت می‌کند.

وی در ادامه به دشواری بیش‌تر تکرار در مرحله‌ی منظوم کردن ترجمه‌های قرآنی اشاره کرد و استفاده از صنایع ادبی را برای نظم دادن به ترجمه، مشکل دانست.

وی افزود: در سوره‌ی «ناس» در حرف «س» با صنعت «واج‌آرایی» مواجه می‌شویم در حالی که در ترجمه نمی‌توان

گروه ادب: بسیاری از مضامین قرآنی نظیر

«ارث» را نمی‌توان در چارچوب نظم گنجاند.

□□□

«جواد محقق» شاعر در گفت‌وگو با

خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: افرادی در سال‌های اخیر از استادان دانشمند و قرآن‌پژوه تلاش کردند که قرآن را در قالب شعر بنمایند، اما به دلیل تنوع موضوعی و تفاوت محتوایی آیات و سوره‌ها، همگی بخش‌های قرآن قابلیت ورود به این قالب شعری را ندارند.

وی اضافه کرد: شاید داستان‌های قرآن را بتوان منظوم کرد اما آن دسته از آیات و سوره‌ها که به بیان احکام اسلام می‌پردازد را هرگز نمی‌توان با زبان شعر و در قالب نظم درآورد.

خالق اثر «علم و ایمان» معتقد است: منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن به زبانی، حجم ترجمه‌ی این کتاب آسمانی را از نظر کمی افزایش می‌دهد و اگر مخاطبانی پیدا کند، آنان را از محتوا و مفاهیم متن که در وزن نمی‌گنجد، باز می‌دارد.

محقق با بیان این‌که «اگر خداوند می‌خواست می‌توانست

جواد محقق:

محتوای غنی قرآن در چارچوب نظم نمی‌گنجد

احکام قرآن را نمی‌توان منظوم کرد

شاید داستان‌های قرآن را بتوان منظوم کرد اما آن دسته از آیات و سوره‌ها که به بیان احکام اسلام می‌پردازد را هرگز نمی‌توان با زبان شعر و در قالب نظم درآورد

قرآن را به نظم نازل کند» افزود: اگرچه در طول تاریخ اسلام، آدم‌های خوش‌ذوقی به ترجمه‌ی موزون قرآن، نهج البلاغه و سایر کتب مذهبی اسلام دست زدند اما به دلیل محدودیت‌های قالب‌های شعری، نمی‌توان این کتاب‌ها را به حیطه‌ی شعر وارد کرد و به همین دلیل کار این اشخاص فاقد جذابیت و تأثیرگذاری است.

به گفته‌ی این شاعر، ادیبان و هنرمندان باید از قرآن یا کتاب‌های

بزرگ‌دین اسلام نظیر نهج البلاغه و صحیفه‌ی

سجادیه الهام بگیرند، نه این‌که ترجمه‌های این کتاب‌ها را منظوم کنند.

وی در پایان تصریح کرد: البته در دوره‌هایی

از تاریخ اسلام منظوم کردن کتاب‌های دینی مرسوم شده بود و افرادی دست به این کار می‌زدند، به عنوان مثال چند سال پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، یکی از علمای روحانی، نهج البلاغه را در ۱۰ جلد ترجمه‌ی منظوم کرد اما آیا فرصت انسان امروز، نهج البلاغه‌ی یک جلدی را بیش‌تر برمی‌تابد یا منظومه‌ی ۱۰ جلدی را.

جواد محقق متولد سال ۱۳۲۳ در همدان است و ۲۰ جلد از آثار او در حوزه‌ی فعالیت‌های ادبی و شعر کودک و نوجوان است و هم‌اکنون نیز چندین کتاب از او به نام‌های علم و ایمان (جلد دوم) در گفت‌وگو با دانشمندان، یاد ماندگار (جلد دوم) در گفت‌وگو با معلمان محقق و مؤلف و مجموعه شعر نوجوانی را در دست چاپ دارد. این شاعر در حال حاضر سردبیر مجله‌ی رشد نوجوان و مشغول انجام فعالیت‌هایی در حوزه‌ی ادب و شعر کودک و نوجوان است.

استفتای خبرگزاری قرآنی از آیت الله مکارم شیرازی درباره‌ی منظومه‌های قرآنی

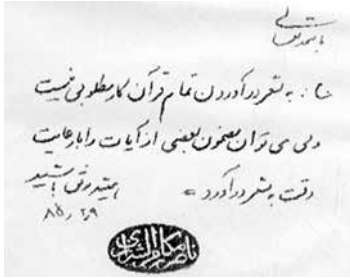
گروه ادب: آیت الله مکارم شیرازی در استفتایی منظوم
کردن تمام قرآن را کار مطلوبی ندانستند.

■ ■ ■

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) آیت الله «ناصر
مکارم شیرازی» در پاسخ به سؤال
خبرنگار گروه ادب ایکنا مبنی بر
این که «نظر حضرت عالی درباره‌ی
ترجمه‌های منظوم قرآن
چیست؟» فرموده‌اند: «به شعر
درآوردن تمام قرآن کار مطلوبی
نیست ولی می‌توان مضمون
بعضی از آیات را با رعایت دقت به

شعر درآورد.»
به گزارش ایکنا بسیاری از مترجمان قرآن معتقدند ترجمه‌ی
قرآن به هر زبانی باعث از بین رفتن بسیاری از مفاهیم عمیق
آن می‌شود. برخی از ادیبان و استادان ادبیات دانشگاه‌ها نیز در
گفت‌وگو با خبرنگار ادب ایکنا
این منظومه‌ها را فاقد ارزش ادبی
عنوان کرده‌اند.

با این حال امروزه در جای جای
ایران عدلی در حال موزون کردن
ترجمه‌های قرآن هستند.
متن دست نوشته‌ی آیت الله
«مکارم شیرازی»

دیدگاه آیت الله صافی گلپایگانی درباره‌ی ترجمه‌های منظوم قرآن

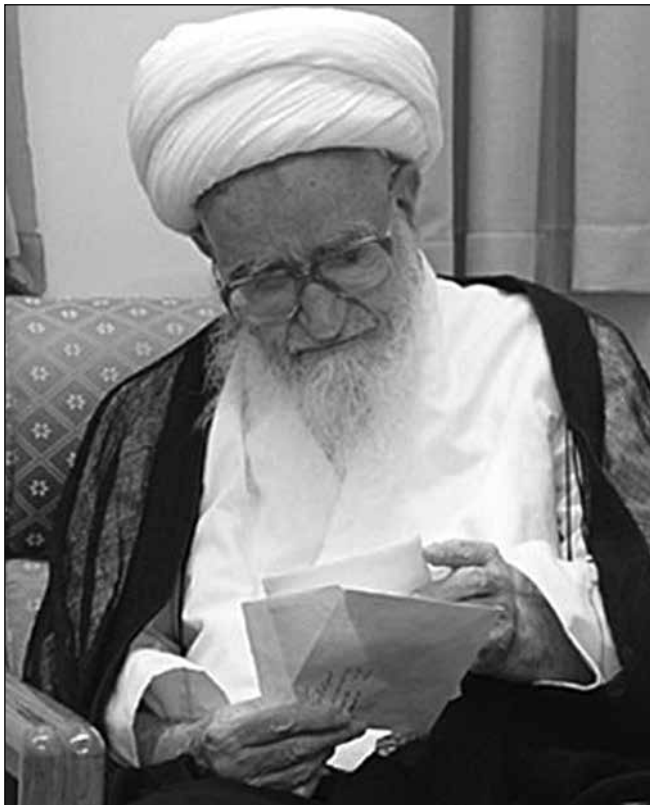
گروه ادب: به دنبال موزون کردن ترجمه‌های قرآن از سوی عده‌ای، حضرت آیت الله صافی گلپایگانی
طی استفتایی درباره‌ی این منظومه‌ها فرمودند: «هر کسی نباید خود را بدون این که اهل فن او را
تصدیق نمایند وارد این امر خطیر کند.»

■ ■ ■

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، خبرنگار ادب ایکنا در تماس‌های مکرر با دفتر
حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی خواستار رهنمود ایشان درباره‌ی منظومه‌های
قرآنی شد.

متن کامل نظر آیت الله صافی گلپایگانی به این شرح است:

«به‌طور کلی در ترجمه‌ی قرآن مجید احدی نمی‌تواند حق موضوع را ادا کند ولی در حدی که

افراد به هدایت‌های قرآن آشنایی یابند؛ اگر افرادی که متخصص در ادب عربی باشند و نکات
و دقایقی را که در قرآن به کار برده می‌شود در حدی بشناسند، ترجمه نمایند همان طور که شفاهاً
هم ترجمه می‌شود، اشکال ندارد و معلوم است که به نظم آوردن ترجمه حتی با شرط مذکور
کار هرکسی نیست و هرکسی نباید خود را بدون این که اهل فن او را تصدیق نمایند در این امر
خطیر وارد کند.»

به گزارش ایکنا بسیاری از مترجمان قرآن معتقدند ترجمه‌ی قرآن به هر زبانی باعث از بین رفتن
بسیاری از مفاهیم عمیق آن می‌شود. برخی از ادیبان و استادان ادبیات دانشگاه‌ها نیز در
گفت‌وگو با خبرنگار ادب ایکنا این منظومه‌ها را فاقد ارزش ادبی عنوان کرده‌اند، با این حال
امروزه در جای جای ایران عده‌ای در حال موزون کردن ترجمه‌های قرآن هستند.

بسم الله الرحمن الرحيم
ج - بطور کلی در ترجمه قرآن مجید اهدی نمی‌تواند حق
موضوع را اداء کند ولی در حدی که افراد به هدایت‌های
قرآن آشنایی یابند افرادی که متخصص در ادب
عربی باشند و نکات و دقایقی را که در قرآن به کار برده می‌شود
در حدی بشناسند، ترجمه نمایند همان طور که شفاهاً
هم ترجمه می‌شود اشکال ندارد و معلوم است که به نظم
آوردن ترجمه حتی با شرط مذکور کار هرکسی نیست و
هرکسی نباید خود را بدون این که اهل فن او را تصدیق نمایند
در این امر خطیر وارد کند. والله اعلم. رجب‌الکاتبی ۱۳۹۷

متن دست نوشته‌ی بخش استفتاءات دفتر آیت الله صافی گلپایگانی

گروه ادب: فضای کلی جامعه، ترجمه‌های روان و گویای قرآنی می‌خواهد و قالب‌های شعری در حالی که برای عده‌ی خاصی جذابیت دارند، مورد توجه عموم مردم قرار نمی‌گیرند.

■ ■ ■

شاعران معانی اصیل قرآن را اشاعه دهند
جهت‌گیری در ترجمه‌ها، اشعار و تفسیرها باید به سمتی باشد که معانی اصیل قرآن را اشاعه دهد و در جایی که نوع بیان و شعر ما باعث خارج شدن از این مسیر می‌شود، باید احتیاط کرده و اصل را بر پرهیز بگذاریم

حجت‌الاسلام «جمشید معصومی» استاد دانشگاه و مترجم قرآن در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: اگر ما بتوانیم قرآن را به زبان‌های روز دنیا ترجمه کنیم به طوری که تعداد بیش‌تری از افراد جامعه‌ی بشری بتوانند از این کتاب آسمانی استفاده کنند، کار بزرگی انجام داده‌ایم.

وی افزود: از مهم‌ترین ارزش‌هایی که دین ما بر آن تأکید دارد حفظ کلام خدا از هر گونه تحریف است و این ارزش‌ها به هیچ وجه نباید خدشه‌دار شوند تا بشریت بتواند با خیال آسوده از این کلام الهی استفاده کند.

معصومی ادامه داد: بنابراین با توجه به تنگناهای قالب‌های شعری، در منظومه‌های قرآنی معنا و مفهوم قرآن تحت تأثیر معادل‌های نامناسب قرار می‌گیرد و به درستی به مخاطب انتقال نمی‌یابد.

وی یادآوری کرد: جهت‌گیری در ترجمه‌ها، اشعار و تفسیرها باید به سمتی باشد که معانی اصیل قرآن را اشاعه دهد و در جایی که نوع بیان ما و شعر ما باعث خارج شدنمان از این مسیر می‌شود، باید احتیاط کرده و اصل را بر پرهیز بگذاریم.

جوان‌های امروز به قالب‌های شعر نو گرایش دارند معصومی درباره‌ی مخاطبان آثار منظوم گفت: جوان‌های امروز گرایش به قالب‌های شعر نو پیدا کرده‌اند و اشعار

منظومه‌های قرآنی معنا را به مخاطب منتقل نمی‌کند
با توجه به تنگناهای قالب‌های شعری، در منظومه‌های قرآنی معنا و مفهوم قرآن تحت تأثیر معادل‌های نامناسب به درستی به مخاطب انتقال نمی‌یابد

کلاسیک و ترجمه‌هایی در این سبک، مورد توجه آن‌ها قرار نمی‌گیرد.

وی در پایان تصریح کرد: جوان‌های امروز، خواهان کارهای فانتزی هستند و سعی می‌کنند در کوتاه‌ترین زمان و با احساسی‌ترین کلمات به نتیجه‌ی مطلوب برسند.

حجت‌الاسلام «جمشید معصومی» استاد دانشگاه و مترجم قرآن، تحصیلات خود را در رشته‌ی فقه و حقوق اسلامی تا اخذ درجه‌ی دکتری تکمیل کرده‌است.

این مترجم قرآن تاکنون ده داستان قرآنی را به زبان ساده و به روشی نوین برای کودکان بازنویسی کرده و مجموعه‌ی شعر «شاید عشق» را زیر چاپ دارد.

یک مترجم قرآن: ترجمه‌های منظوم قرآن برای عموم مردم جذابیت ندارد

دیدگاه آیت‌الله نوری همدانی درباره‌ی منظومه‌های قرآنی

باعث از بین رفتن بسیاری از مفاهیم عمیق آن می‌شود. برخی از ادیبان و استادان ادبیات دانشگاه‌ها نیز در گفت‌وگو با خبرنگار ادب ایکنا این منظومه‌ها را فاقد ارزش ادبی عنوان کرده‌اند، با این حال امروزه در جای‌جای ایران عده‌ای در حال موزون کردن ترجمه‌های قرآن هستند.

متن دست‌نوشته‌ی آیت‌الله نوری همدانی:

گروه ادب: به دنبال موزون کردن ترجمه‌های قرآن از سوی عده‌ای، حضرت آیت‌الله نوری همدانی طی استفتایی درباره‌ی این منظومه‌ها فرمودند: «در صورتی که گویای تمام مفاهیم قرآن نباشد صحیح نیست».

■ ■ ■

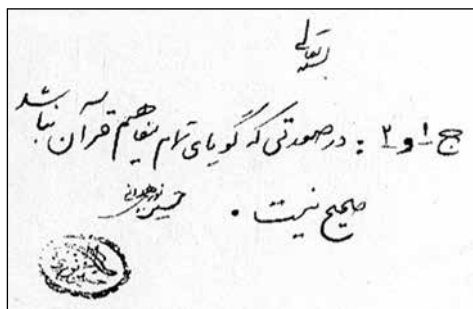
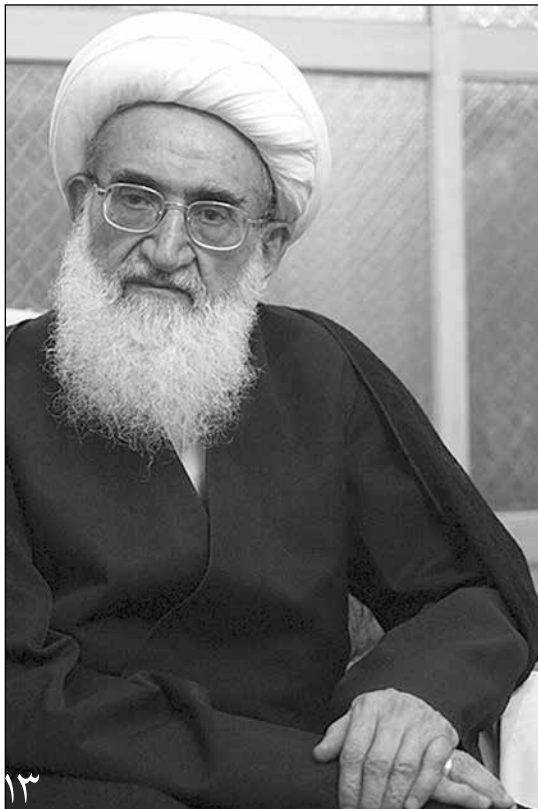
به گزارش خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، خبرنگار ادب ایکنا در تماس‌های مکرر با دفتر حضرت آیت‌الله

العظمی نوری همدانی، خواستار رهنمود

ایشان درباره‌ی منظومه‌های قرآنی شد.

این مرجع عالیقدر تشیع نیز در پاسخ سوال خبرنگار ادب ایکنا طی فتوایی فرموده‌اند: «منظوم کردن ترجمه‌های قرآن در صورتی که گویای تمام مفاهیم قرآن نباشد صحیح نیست».

به گزارش ایکنا بسیاری از مترجمان قرآن معتقدند ترجمه‌ی قرآن به هر زبانی

علیرضا قزوه: شاه مقصود در ترجمه‌های منظوم کجاست؟

گروه ادب: ابتکار در منظوم کردن قرآن باید شبیه تسبیح‌های «شاه مقصود» باشد نه تسبیح‌های گلی.
«علیرضا قزوه» شاعر در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: بهتر است به جای منظوم کردن قرآن، به موسیقی طبیعی قرآن روی بیاوریم؛ چراکه وزن همانند موم و ظرفی است که می‌توان هر کتاب آسمانی و غیر آسمانی را در آن جای داد.
وی افزود: الهام گرفتن از کتاب خدا و میدن روح پاک هنری در آن، نشانه‌ی فرهیختگی یک شاعر است.

شاعران بزرگ در اشعار خود به‌طور مستقیم از آیات قرآن استفاده نکرده‌اند
شاعر «باکاروان نیزه» با اشاره به «قرآن پارسی‌گوی» در آثار

بزرگانی چون حافظ، مولانا و شفیع کدکنی اظهار کرد: استفاده از آیه‌های قرآن در اشعار شاعران بزرگ به صورت مستقیم نبوده و هنر چاشنی آن بوده است.

ترجمه‌های منظوم نوآوری ندارند
در ترجمه‌های منظوم هیچ‌گونه نوآوری وجود ندارد؛ چراکه صدسال پیش صفی‌علی‌شاه به عنوان یک شاعر، عالم و عارف، ترجمه‌ی قرآن را به بهترین شکل به نظم کشیده است

قزوه در باره‌ی وزن‌های عروضی «سوره‌ی بقره» تصریح کرد: در تحقیقی که در این زمینه انجام دادم، متوجه شدم که تعداد و تنوع وزن‌های عروضی در سوره‌ی بقره از تعداد آیات

آن بیش تر است.

هیچ انگیزه‌ای برای منظوم کردن قرآن ندارم
خالق مجموعه شعر «خورشیدهای گمشده» با اشاره به این‌که هیچ انگیزه‌ای برای منظوم کردن قرآن، حتی با مبلغ‌های سفارشی بالا ندارد، گفت: در ترجمه‌های منظوم هیچ‌گونه نوآوری وجود ندارد؛ چراکه صدسال پیش صفی‌علی‌شاه به عنوان یک شاعر، عالم و عارف، ترجمه‌ی قرآن را به نظم کشیده است.
این شاعر با بیان این‌که «خواندن منظومه‌های قرآنی برای من هیچ جاذبه‌ای ندارد.» افزود: اشخاصی که به منظوم کردن ترجمه‌های قرآن اقدام می‌کنند فاقد خلاقیت شاعری و هنری‌اند. وی در پایان تصریح کرد: موسیقی قرآن خود یک موسیقی کامل است که زیبایی آن با هیچ شعری قابل مقایسه نیست.

شاعر افغان: نباید منظوم کردن قرآن به مد تبدیل شود

گروه ادب: اگر منظوم کردن قرآن به یک مد تبدیل شود و هرکسی فکر کند می‌تواند با آن به شهرتی دست یابد، بنای انحراف معنای قرآنی پایه‌ریزی خواهد شد.
«سیدضیاء قاسمی» شاعر افغان و منتقد ادبی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: ترجمه‌های منظوم قرآنی بدعت خوبی در ادبیات معاصر نیستند؛ زیرا قرآن بالاترین صورت فصاحت و بلاغت را دارد و هیچ زبانی قادر نخواهد بود که با آن برابری کند.
وی افزود: کسانی که قرآن را منظوم کردند در جامعه تشویق شده و در جوامع مختلف ادبی و دانشگاهی مطرح شدند؛ بنابراین برخی با افکار و تصوراتی مبنی بر به دست آوردن چنین توفیقاتی به سوی این کار می‌روند.

قاسمی ترجمه‌های منثور قرآن را در بیان مفاهیم قرآنی ناتوان دانست و تصریح کرد: وقتی برای اولین بار در قرن چهارم می‌خواستند قرآن را به فارسی ترجمه کنند بسیاری از علمای آن دوره را جمع کرده و با نظر مجتهدان این کار را انجام دادند و در تفسیر قرآن نیز تنها از آیات قرآن و احادیث استفاده می‌کردند تا از هرگونه برداشت‌های شخصی جلوگیری شود.

وی افزود: متأسفانه امروزه قرآن را به صورت شعر کودک، شعر سپید و یا حتی نظم‌های

شعر کردن قرآن مقدمات تحریف را فراهم می‌کند

متأسفانه امروزه قرآن را به صورت شعر کودک، شعر سپید و یا حتی نظم‌های ادبی ترجمه می‌کنند و این موضوع اگر چه تا حدی در دنیای امروز می‌تواند مخاطبان را به سوی قرآن و آشنایی با مفاهیم قرآنی بکشاند اما اگر نظارت کاملی توسط علما و مجتهدان بر آن صورت نگیرد مقدمات تحریف معنای قرآنی را فراهم می‌آورد

ادبی ترجمه می‌کنند و این موضوع اگر چه تا حدی در دنیای امروز می‌تواند مخاطبان را به سوی قرآن و آشنایی با مفاهیم قرآنی بکشاند اما اگر نظارت کاملی توسط علما و مجتهدان بر آن صورت نگیرد مقدمات تحریف معنای قرآنی را فراهم می‌آورد.
این شاعر نظم را ناگزیر از موسیقی، تخیل و دیگر اسباب شعر دانست و تأکید کرد: ویژگی‌های شاعرانه و ادبی این آثار باعث کم و زیاد شدن معنا و مفاهیم قرآنی و نرساندن آن به مخاطب می‌شود و باید با ایجاد روشن‌گری از ترویج آن در سطح جامعه جلوگیری شود.

«سیدضیاء قاسمی» شاعر و نویسنده‌ی افغان در سال ۱۳۶۴ به همراه خانواده به ایران مهاجرت کرده است.

از فعالیت‌های وی می‌توان به عضویت در شورای شعر صدا و

سیمما، مسوول جلسات شعر و قصه‌ی مهاجران افغانستان در حوزه‌ی هنری تهران و مدیر خانه‌ی ادبیات افغانستان در تهران اشاره کرد. او در حال حاضر از دست‌اندرکاران نشریه‌ی «فرخار» (ویژه‌ی شعر و داستان افغانستان) در حوزه‌ی هنری تهران است. از آثار او می‌توان به مجموعه‌های «اگر میانه‌راه...»، «مخاطب همیشه زرنگ‌تر از خود شعر است» و «در حکم راه‌طی شده» اشاره کرد.

مشفق کاشانی: منظوم کردن قرآن شجاعت می خواهد

مفاهیم قرآنی

خالق «صلای غم» مهم ترین دلیل نظم ناپذیری قرآن را تقابل این کتاب آسمانی با شعر دانست و افزود: در شعرهای کوششی دست و پای شاعر بسته است و باید به کاستن و افزودن دیگر کلمات بپردازد و در مقابل، این کتاب آسمانی اگر به انتقال صحیح مفاهیم بیاندهند شعر را از دست می دهد و اگر به شعر توجه کند آن وقت قادر به حفظ امانت در مفاهیم قرآنی نخواهد بود.

وی درباره ی دلیل روی آوردن شاعران به منظوم کردن قرآن چنین گفت: مردم ایران همواره با شعر زندگی می کنند و این خاستگاه اجتماعی، شاعران معاصر را به سوی منظوم کردن قرآن می کشاند.

مفاهیم قرآنی

«عباس کی منش» متلخص به «مشفق کاشانی» شاعر در گفت و گو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: قرآن ابعاد مختلف و گسترده ای داشته و هر کس تنهایی تواند به اندازه ی دانش خویش به یک لایه ی آن دست یابد. — آن هم به طور سطحی — دست یابد.

شاعران گذشته قرآن را منظوم

نکردند و ی افزود: ابعاد گسترده ی این کتاب آسمانی باعث منظوم نکردن آن در دوره های گذشته شده است چرا که اگر این کار شدنی بود قطعاً شاعرانی چون نظامی و فردوسی با تسلط بالای خود بر نظم و حافظ و مولانا با تسلط

شهودی خود بر قرآن این کار را انجام می دادند.

مشفق کاشانی دیوان «صفی علیشاه» را نمونه ی مناسب یک منظومه ی قرآنی دانست و بیان کرد: صفی علیشاه با دانش گسترده ای که از نظر علمی و شهودی نسبت به قرآن داشت آن را تفسیر و سپس تفسیرات خود را منظوم کرد اما منظومه ی وی مورد توجه قرار نگرفت زیرا قرآن نظم ناپذیر است.

■ امانت داری شاعر به حفظ آرایه های ادبی؛ عدم امانت داری به

هر کس تنها یک لایه ی قرآن را درک می کند قرآن ابعاد مختلف و گسترده ای داشته و هر کس تنها می تواند به اندازه ی دانش خویش به یک لایه ی آن دست یابد — آن هم به طور سطحی — دست یابد

گروه ادب: منظوم کردن قرآن شجاعت زیادی می خواهد و اگر کسی باشد که در هر دو زمینه ی نظم و آیات قرآنی تسلط کافی داشته باشد شاید بتواند این کار بزرگ را به سرانجام برساند.

**مهم ترین دلیل منظوم کردن قرآن
مردم ایران همواره با شعر زندگی می کنند و این
خاستگاه اجتماعی، شاعران معاصر را به سوی
منظوم کردن قرآن می کشاند**

«مشفق کاشانی» از مؤسسان انجمن شاعران ایران است و تاکنون مجموعه اشعار سرود زندگی، شراب آفتاب، آذرخش، صلا ی غم (ترکیب بند عاشورایی)، در یچه - ای به آفتاب (مجموعه شعرهای آئینی و عاشورایی)، شب همه شب، سی رنگ (درباره ی امام، شهید و شهادت و مسایل جنگ) و نقشبندان غزل از وی منتشر شده اند.

یک منظوم کننده ی قرآن:

منظومه ی قرآنی طاقچه را به قلب

تبدیل می کند

پیچیده به سطح فهم عمومی برساند مفید است.

این منظوم کننده ی ترجمه ی قرآن که به گفته ی خودش با علوم قرآنی آشنا نبوده است، تصریح کرد: کار کردن با الفاظ قرآنی به منظور دلپسند کردن مفاهیم آن برای جوانان، توهین به قرآن نیست.

کوشان افزود: مفاهیم قرآن، هر چقدر شکافته شوند برای جوانان کم است. وی استفاده از کلمات عربی در ترجمه ی منظوم خود را با توجه به کاربرد زبان عربی توسط فارسی زبانان جایز شمرد و گفت: مادر برخورد با دین اسلام، فرهنگ ایرانی را به آن ها هدیه دادیم و قرآن را از اعراب گرفتیم و آن را به طریق زیبایی در زبان فارسی گنجاندیم.

گروه ادب: به نظم در آوردن آیات قرآن، آن را از روی طاقچه ها برمی دارد و به قلب ها می رساند.

«رستم کوشان» مترجم منظوم قرآن در گفت و گو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: قرآن برای عموم نازل شده و مفهومی بسیار شفاف است اما از آن جا که کلام قرآن عربی است و برای مبتدیان و جوانان نا آشنا به ادبیات عرب غیر قابل فهم است، منظوم کردن آیات قرآنی برای درک مفاهیم قرآنی به جوان ها مؤثر است. کوشان با اشاره به این که قرآن را به نظم در آورده است نه به شعر اظهار کرد: شعر یعنی کلامی شعور انگیز و دارنده ی استعاره ها و اشاره ها، در صورتی که نظم باید شفاف باشد.

این معلم و روزنامه نگار هم چنین بیان کرد: قرآن در خانواده ها به انزوا کشیده شده است؛ بنابراین هر روشی که بتواند قرآن را از تفسیرهای

**بازی با الفاظ قرآنی به منظور دلپسند کردن
مفاهیم آن برای جوانان، توهین به قرآن نیست**

سید حسن امین:

پیشینیان ترجمه کردن قرآن را مکروه می دانستند

تطبیق داده است و این نشان گر جاری بودن قرآن و مفاهیم قرآنی در ادبیات فارسی است.

وی ذهن و روان ایرانی ها را با شعر و نظم عجیب دانست و اظهار کرد: قرن ها پیش از این که «ملاهادی سبزواری» فلسفه، حکمت و منطق اسلامی را به نظم بکشد، دیگران منظومه های زیادی را در فلسفه، طب، منطق و حتی صرف و نحو ادبیات به رشته ی تحریر در آورده اند؛ زیرا در فرهنگ ایرانی ذهن و روان مردم با شعر عجیب بوده و با به نظم در آوردن مفاهیم مهم، آن ها را در فرهنگ شفاهی مردم جاری و ماندگار می کردند.

«امین» نقش عرفا را در منظومه های قرآنی مؤثر دانست و گفت: اولین بار حاج «محمد حسن صفی علی شاه اصفهانی» تمامی قرآن را به نظم در آورد که به «تفسیر عرفانی صفی علی شاه» معروف است و اگر چه از نظر مفهومی کاری عظیم و مقبول بود اما در خارج از حوزه های خانقاهی رواج پیدا نکرد زیرا قرآن ترجمه ناپذیر است.

وی ترجمه را مطابق با اصل ندانست و ادامه داد: حتی اشعار حافظ و مولانا را نمی توان با حفظ ویژگی های هنری و حالاتی که بر اثر شنیدن یا خواندن آن به مخاطب دست می دهد به زبان دیگر برگرداند و این کار در زمینه ی آیات قرآنی بعید تر خواهد شد.

نظارت بر قرآن های منظوم را جدی بگیرد

این استاد سابق دانشگاه افزود: هر کس می تواند به میزان استعداد و تسلط خود بر زبان و قرآن این کار را انجام دهد ولی باید به طور جدی به آن ها نظارت شود تا قرآن تنها به نظم در

گروه ادب: شاعران بزرگ گذشته به سراغ منظوم کردن قرآن نمی رفتند زیرا در آن دوران ترجمه ی قرآن به فارسی مکروه و غیر مجاز بود و این در حالی است که امروزه در عرف فرهنگی جامعه امر مطلوبی محسوب می شود.

■ ■ ■

«سید حسن امین» استاد سابق دانشگاه و مدیر مسئول مجله ی «حافظ» در گفت و گو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: در شریعت اسلام و در روایات و احادیث، منظوم کردن قرآن امر پسندیده ای نبوده و شاعران بزرگ رسماً و رأساً قرآن را منظوم نکردند اما بخش های عدیده ای از آن را نظیر داستان های «یوسف وزلیخا» و «اسکندر و ذوالقرنین»، بر همان مبانی که در قرآن آمده است به نظم در آورده اند.

وی افزود: ده ها شاعر بزرگ، داستان های قرآنی را به نظم کشیده اند و جدای از آن بسیاری از مجموعه های فارسی را می توان با قرآن تطبیق داد.

مدیر مسئول مجله ی «حافظ» تصریح کرد: دکتر «بدیع الزمان فروزانفر» بسیاری از مفاهیم شاهنامه ی فردوسی را به عنوان یک گنجینه ی ملی و ایرانی با قرآن قابل تطبیق دانسته و «میرزا هادی خان حائری» سه چهارم ابیات مثنوی مولوی را با قرآن

قرآن ترجمه ناپذیر است

اولین بار حاج «محمد حسن صفی علی شاه اصفهانی» تمامی قرآن را به نظم در آورد که به «تفسیر عرفانی صفی علی شاه» معروف است و اگر چه از نظر مفهومی کاری عظیم و مقبول بود اما در خارج از حوزه های خانقاهی رواج پیدا نکرد؛ زیرا قرآن ترجمه ناپذیر است

بباید زیرا شعر تخیل، آزادی فکر، ذهن و اندیشه ی شاعر است که در آن افق های تازه ای را تجربه می کند و اگر باده ی شعر به منظوم کردن قرآن پرداخته شود، نوع بیان، تفسیر به رأی بوده و باعث تحریف قرآن خواهد شد.

وی در پایان یادآوری کرد: همان گونه که بسیاری از شاعران بزرگ چون فردوسی در زمان خود مطرود بوده اند، شاعر باید بر طبق دیدگاه وجدانی و علایق نهفته در روح و جان خود عمل کند و تنها به هويت و ارزش های کار خود و نه به مقبولیت یار دآن در جامعه بیاندیشد.

«سید حسن امین» در سال ۱۳۲۷ در سبزواری متولد شد. مدرک کارشناسی ارشد حقوق را از دانشگاه تهران و دکترای این رشته را از دانشگاه «گلازگو» انگلستان اخذ کرد و به مدت ۲۱ سال در همین دانشگاه مشغول تدریس شد. از آثار وی می توان به «دایره ی المعارف خواب و رویا»، «ادبیات معاصر ایران»، «تأملات نابنگام نیچه» و «تاریخ حقوق ایران» اشاره کرد. او هم اکنون سردبیر نامه ی «ارزشمند» حافظ است.

شاعران به طمع ماندگاری، ترجمه ی قرآن را منظوم می کنند

حدی نیز مقبول واقع شد؛ تا جایی که مراجعی چون آیت الله مکارم شیرازی نیز دست به ترجمه ی قرآن زدند که نشان دهنده ی موافقت نسبی فقها است.

وی هم چنین اظهار کرد: کسی که می خواهد قرآن را ترجمه کند، باید با علم لغت آشنا باشد؛ در حالی که منظوم کنندگان قرآن برای ترجمه ی خود منبعی فارسی داشتند و آن ترجمه را به نظم کشیده اند و این خود مشکل را دو چندان می کند.

محدودیت شاعر در منظومه های قرآنی

احمدی الزام به نظم را با محدودیت همراه دانست و گفت: منظوم کردن قرآن هم بر شاعر و هم بر متن قرآن محدودیت هایی را تحمیل می کند و این در شأن کلام وحی نیست.

این حافظ کل قرآن مجید به منظوم نشدن ترجمه ی قرآن به دست بزرگان دین و ادب در گذشته اشاره و تصریح کرد: بزرگان دینی و ادبی قرون گذشته ما دقیقاً به دلیل عمق، درایت و شناخت کافی از کلام الله، دست به منظوم کردن ترجمه ی قرآن نزده اند؛ چه بسا اگر شاعری نظیر مولانا این کار را انجام می داد، مورد مقبولیت هم قرار می گرفت اما شناخت کلام الله و تقوی و خوف الهی مانع وی در انجام چنین کارهایی بود.

محدودیت در منظومه های قرآنی

منظوم کردن قرآن نه تنها محدودیت هایی را بر شاعر تحمیل می کند بلکه محدودیت هایی را نیز به متن و معنای قرآن تحمیل می کند و این در شأن کلام وحی نیست

گروه ادب: ناظران ترجمه های قرآنی به دلیل ماندگاری و اثرگذاری نظم، مضامین و مفاهیم ظاهری - نه حقیقی - قرآن را به نظم می کشند.

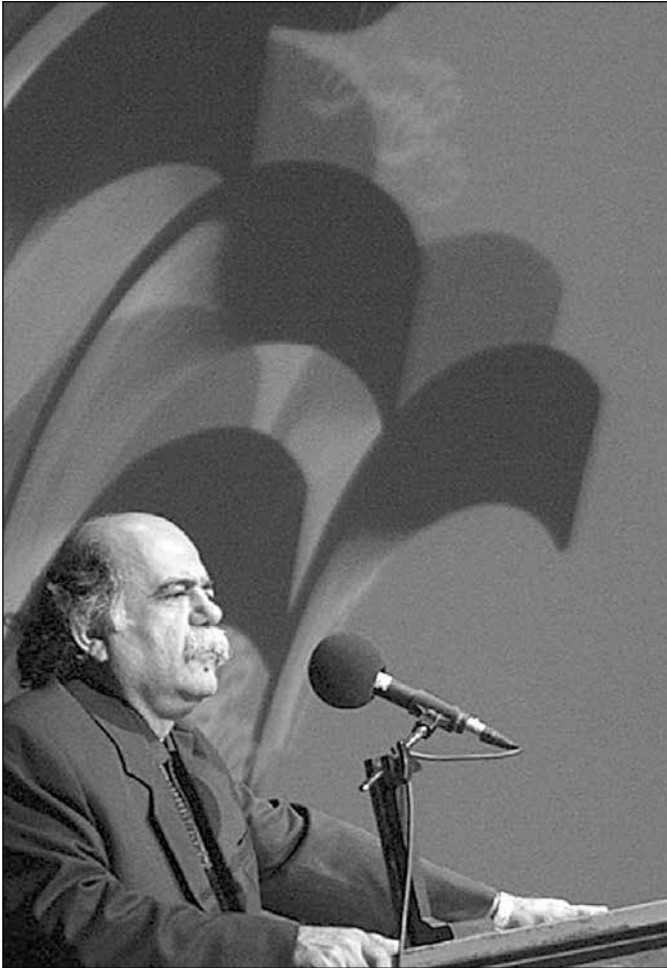
■ ■ ■

«حامد احمدی» حافظ کل قرآن مجید و فارغ التحصیل رشته ی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران در گفت و گو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: منظومه های قرآنی با استقبال برخی از اقشار اجتماع مواجه شد اما گمان می کنم اگر نسبت مطالعات و سواد را با این استقبال بسنجیم شاید به نسبت معکوسی می رسیم؛ به عبارتی قشر فرهیخته ی جامعه از این ترجمه های منظوم استقبال کم تری کردند و هر چه به توده های عادی مردم نزدیک تر می شویم استقبال بیش تر می شود.

■

موافقت نسبی فقها با ترجمه ی قرآن

این شاعر ضمن یادآوری حرام دانستن ترجمه ی قرآن توسط برخی علما، افزود: دلیل مخالفت علما بسیار منطقی است؛ چرا که قائل بودند که در ترجمه، تمامی دقائق، ظرائف و نکات ادانی می شود و همواره بخشی از معنا فدا می شود اما عده ای نیز بر حکم «آب در یار اگر نتوان کشید/ هم به قدر تشنگی باید چشید» بر ترجمه ی قرآن اصرار داشتند و البته تا

جلال‌الدین کزازی: لغزش در منظومه‌های قرآنی به باورهای مسلمانان آسیب می‌رساند

بازتاب لغزش در ترجمه‌ی قرآن
لغزش در پرداختن به نبی‌بازتابی بسیار گسترده می‌تواند داشت تا آن‌جا که به رفتاری آسیب‌شناسانه در پیوند با باورشناسی پیروان بیانجامد

روست که مولانا مثنوی را می‌سراید؛ مثنوی برگردان یا گزارش نبی نیست اما بیش‌ترین بهره‌را مولانا در سرودن مثنوی از این نامه‌ی مینوی گرفته و بارها آیه‌ها و داستان‌های نبی‌را می‌کاود و می‌گسترده.

وی درباره‌ی دلایل روی آوردن برخی به منظوم کردن ترجمه‌های قرآن، گفت: شاعران به پاس شورمندی و دل‌بستگی که به این نامه‌ی مینوی دارند می‌کوشند که آن‌را به شعر در بیاورند و انگیزه‌ای دیگر در کار ندارند؛ زیرا کسی که به‌کاری چنین می‌پردازد می‌توانیم بر آن بود که این کار را برای خوشنودی خداوند می‌ورزد و در پی نام و نان نیست چون اگر چنین بودی ارزش‌های مینوی کار خود را فروکاسته است.

این استاد دانشگاه علامه طباطبایی تهران در پایان یادآوری کرد: البته ما در پیشینه‌ی سخن‌پارسی برگردان‌های درخشانی از نبی داریم که هرکدام از آن‌ها به تنهایی شاهکاری ادبی شمرده می‌شود و از دید زیبایی، رسایی، سختگی و پختگی با هر سروده‌ی دل‌آویزی پهلوی می‌زند.

نبی (قرآن به زبان فارسی)، واژه‌های سخت و شیوای زیبای پارسی را بگنجانند به زبان پارسی یاری رسانده، هم‌چنان‌که یکی از بزرگ‌ترین آبخوره‌های زبان پارسی ترجمان‌های برگردان از زبان‌های دیگر است که بسیاری از واژه‌های کهن‌رادر خود به یادگار مانده است و آن‌ها را از گزند روزگار برکنار می‌ماند اما اگر برگردان سست و تُنک‌مایه و ناتوان بوده باشد آسیب‌های زبانی زیادی به فرهنگ و زبان ادبیات پارسی خواهد رسانید.

دکتر کزازی شاعر را در منظوم کردن قرآن به زبان فارسی اسیر تنگنای وزن و قافیه دانست و تصریح کرد: کسی که می‌خواهد آن‌را به پارسی برگرداند یا گزارش کند در تنگنای وزن و قافیه در می‌افتد که سختگی و پیروزی در کار بسته به سخنور دارد، اگر سراینده توانا و چیره‌دست باشد در کار، مانند سخنوران بزرگ ایران‌زمین زبان در دست طبع او به موم بماند می‌تواند از تنگنای وزن و قافیه درآمده و به شایستگی و شورانگیزی اثرگذار باشد اما اگر سخنور، ناتوان و تنگ‌مایه باشد به ترجمان نبی بسیار گزند خواهد رسانید و تنگنایی دیگر بر تنگنای بسیاری که در سرشت این کار است خواهد افزود.

مثنوی برگردان یا گزارش نبی نیست

وی عدم پرداختن شاعران گذشته به منظوم کردن قرآن را پروای ایشان از انجام درست آن دانست و افزود: هم‌از این

گروه ادب: نزدیک شدن به نبی (قرآن به زبان فارسی) کاری خرد و آسان نیست؛ زیرا ما در آن‌جا تنها با متنی ادبی روبه‌رو نیستیم که اگر کاستی، سستی و لغزشی در کار ما راه بجوید تنها در قلمرو سخن‌سنجی و ادب‌دانی باشد و لغزش در پرداختن به نبی، بازتابی بسیار گسترده می‌تواند داشت تا آن‌جا که به رفتاری آسیب‌شناسانه در پیوند با باورشناسی پیروان بیانجامد.

□□□

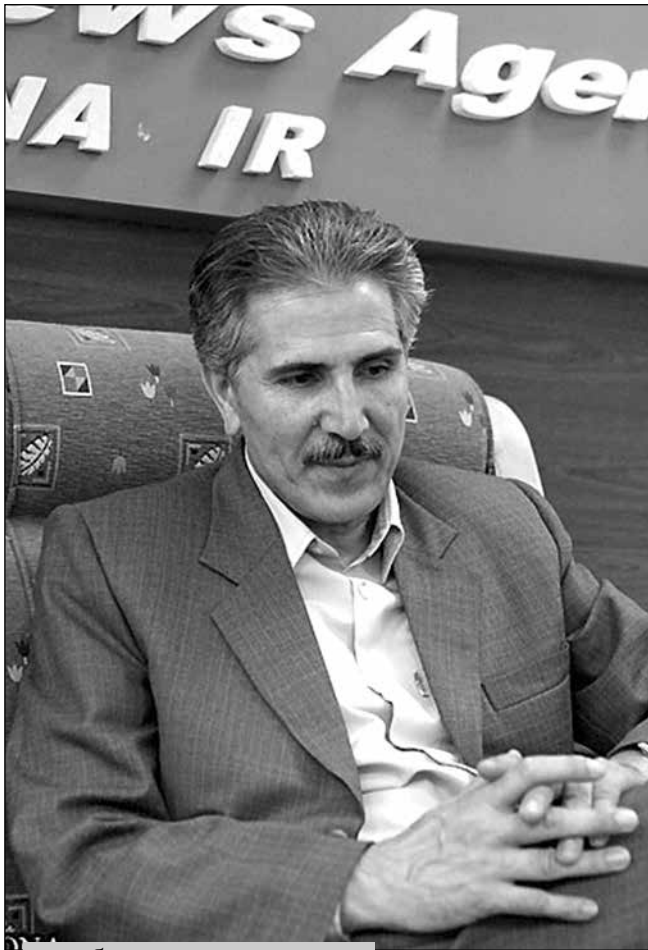
دکتر «میرجلال‌الدین کزازی» استاد دانشگاه علامه طباطبائی (ره) در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: همیشه برگردانیدن متن‌های نمادین، چندسویه و رازآلود چه آیینی باشد چه نباشد کاری بسیار دشوار و سخت است؛ زیرا هر چه قدر که ترجمان (مترجم) خوبی باشید تنها یک ساختار معنایی را می‌توانید بدان زبان برگردانید و بسیار سویه‌های دیگر آن از میان خواهد رفت.

آثار ترجمه‌های قرآنی

اگر مترجم بتواند به شایستگی در برابر واژگان نبی‌کی (قرآنی) واژه‌های سخت و شیوای زیبای پارسی را بگنجانند به زبان پارسی یاری رسانده است

وی افزود: اگر مترجم بتواند به شایستگی در برابر واژگان

سره نویسی ترجمه های قرآن را ضعیف می کند
در ترجمه ی قرآن نمی توان سره نویسی را رعایت کرد زیرا این نوع ترجمه، متن را ضعیف می کند

هم چنان که زبان قصه، نقد ادبی، تاریخ و ... داریم باید زبان متون مقدس نیز داشته باشیم. او اضافه کرد: من این تلاش را با تاریخ ترجمه ی قرآن شروع کردم؛ یعنی به احیای ترجمه های کهن از قرآن دست زدم. این کار مشخص می کند که از

۱۰۰۰ سال پیش تاکنون ترجمه های قرآن چه سیری را طی کرده اند و این تحقیق در نهایت منجر به کشف زبانی واحد در ترجمه های قرآن خواهد شد.

امروز نمی توان قرآن را به طور واژه به واژه ترجمه کرد

مهیاری «پاینده»، «زین العابدین رهنما» و «الهی قمشه ای» را از پایه گذاران ترجمه ی جدید قرآن در ایران ذکر کرد و درباره ی ترجمه ی واژه به واژه گفت: امروز به دلیل کامل شدن زبان فارسی ما نمی توانیم قرآن را به صورت واژه به واژه ترجمه کنیم، علاوه بر این به دلیل تفاوت ساخت نحوی زبان عربی با زبان فارسی، این نوع ترجمه درست نیست.

این مترجم قرآن در پایان درباره ی ترجمه های گروهی قرآن اظهار کرد: ترجمه هنر است و هنر باید از ذهن یک هنرمند بیرون بیاید. همان طور که چند هنرمند نمی توانند یک اثر هنری خلق کنند، چند مترجم نیز نمی توانند با هم روی یک متن کار کنند اما مترجمان در درازمدت می توانند با همکاری هم به یک زبان سنجیده و واحد برای ترجمه کردن قرآن دست یابند.

درباره ی محمد مهیار

«محمد مهیار» هم اکنون در حال تصحیح تفسیر طبری است. از وی تاکنون تصحیح ترجمه ی ابوالفتح رازی و تصحیح ترجمه ی سورا بادی به چاپ رسیده است. این مترجم قرآن هم چنین دیوان شاعرانی نظیر «کمال الدین اسماعیل» و «مسعود سعد» را تصحیح کرده است.

* سره نویسی قرآنی: ترجمه ی قرآن به زبان فارسی بدون حتی یک واژه ی عربی

یک مترجم قرآن: منظوم کردن ترجمه های قرآن کاری تفننی است

گروه ادب: منظوم کردن ترجمه های قرآن کاری تفننی است و نمی توان به این ترجمه ها با دیدی حرفه ای نگر است.

«محمد مهیار» مترجم قرآن و پژوهشگر ادبی در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: هر کار فرهنگی با هدف آگاهی انجام می شود؛ بنابراین اگر به نظم درآوردن ترجمه های قرآن با هدف آگاهی صورت می گیرد که کاری عبث است چون کسی را آگاه نمی کند و اگر با هدف سرگرمی انجام می شود باز هم بیهوده است.

وی در ادامه افزود: منظوم کردن ترجمه های قرآن که اخیراً باب شده است باید با تأمل انجام شود و نمی توان بدون فکر این نوع ترجمه ها را قبول کرد چرا که رواج این کار مشکلات عدیده ای را در حوزه ی مفاهیم قرآنی رقم خواهد زد.

شاعر بهتر است به آرایه های قرآن توجه کند

وی معتقد است: شاعرانی که می خواهند با قرآن سروکار داشته باشند بهتر است که از این کتاب مقدس به عنوان یک آرایه استفاده کنند نه این که از اول تا آخر آن را به شعر درآورند.

مهیار اضافه کرد: در قرن چهارم و پنجم هجری اکثر معلم ها دروس خود را با استفاده از شعر تدریس می کردند، حتی پزشک ها. مانند حکیم میسری - نیز دارو و درمان خود را از طریق شعر و وزن به بیمار تجویز

می کردند، در برخی مواقع صرف و نحو دان هایی هم چون «الفی ابن مالک» و «نصاب السببان» برای راحتی کار خود و مخاطبان شان به وزن متوسل می شدند اما امروزه ما نمی توانیم به بهانه ی راحتی یا فهم بهتر مطلب به شعر متوسل

شاعران قرآن به عنوان یک آرایه استفاده کنند

شاعرانی که می خواهند با قرآن سروکار داشته باشند بهتر است که از این کتاب مقدس به عنوان یک آرایه استفاده کنند نه این که از اول تا آخر آن را به شعر درآورند

شویم.

شعر قرآنی باید در قالب آزاد سروده شود

این پژوهشگر متون ادبی به جوانانی که به سمت منظوم کردن ترجمه های قرآن می روند پیشنهاد داد: ناظران قرآن بهتر است یک یا دو آیه از قرآن را انتخاب کنند و آن را مبنای شعر خود قرار دهند و در قالب نیمایی، سپید یا آزاد شعر بگویند. در این زمینه موسوی گرمارودی شعری موفق در قالب سپید دارد.

وی هم چنین تأکید کرد: مسوولان امر نیز باید بدانند که از هر چیزی که نباید حمایت کرد، کسی که می خواهد از منظوم کردن ترجمه های قرآن حمایت کند، بهتر است به تأسیس یک بنیاد ترجمه ی قرآن کمک کند.

به نظم کشاندن قرآن یک تفنن منفی است

وی با بیان این که ترجمه های قرآن نیاز به نظارت دارد گفت: یک ترجمه ی قرآن که با رعایت اصول فنی به نگارش درآمده است، نه تنها در ایران بلکه در تمامی دنیا کاربرد دارد اما به نظم درآوردن قرآن یک تفنن منفی است.

مصحح دیوان مسعود سعد درباره ی سره نویسی قرآن * معتقد است: در ترجمه ی قرآن نمی توان سره نویسی را رعایت کرد زیرا این نوع ترجمه، متن را ضعیف می کند.

در ترجمه ی متون مقدس نیاز به زبانی واحد داریم

این مترجم قرآن هم چنین گفت: ما در ترجمه ی متون مقدس خود نظیر قرآن، نهج البلاغه، صحیفه ی سجاده یه و احادیث باید به یک زبان مقدس و واحد دست پیدا کنیم، در واقع

مدیرمسوول ماهنامه‌ی رودکی: منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن شاعر آشنا به علوم قرآنی می خواهد

گروه ادب: به نظم کشیدن ترجمه‌ی قرآن باید با احتیاط و بر مبنای توانایی شاعر در ادبیات و علوم قرآنی شکل بگیرد.

□□□

دکتر «محمد عزیزی» پژوهشگر ادبی و مدیر مسوول ماهنامه‌ی «رودکی» در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: اگرچه کارشناسان سازمان‌هایی نظیر تبلیغات اسلامی و دارالعلوم قرآن کریم به ترجمه‌ی منظوم و منثور قرآنی نظارت دارند اما باید در کنار کارشناسان قرآنی، از کارشناسان درجه‌ی اول ادبیات و زبان فارسی نیز استفاده کنند.

وی با بیان این‌که منظوم کردن قرآن کار بسیار پیچیده و دشواری است بیان کرد: به نظر من الفاظ نمی‌توانند تصویرگر

معانی گاه پیچیده و بسیار موجز قرآنی باشند، به همین دلیل شاعرانی چون نظامی، سعدی، مولوی و حافظ که توانایی و اهلیت بیش‌تری در این موضوع داشته و با معانی و اندیشه‌های قرآنی مأنوس بوده‌اند، به منظوم کردن قرآن

نپرداخته‌اند.

مدیر انتشارات روزگار معتقد است: شاعر باید به انتقال معنا بیش‌تر بیاندیشد زیرا شیوه‌ی خدا برای صحبت کردن با مردم به دور از پیچیدگی است و به اندازه‌ی کافی از موسیقی، ایجاز و تمام صنایع لفظی و معنوی برخوردار است و اگر کسی زبان قرآن را آموخته باشد، احساس نیاز به زیبا کردن این زبان نخواهد داشت.

مدیرمسوول انتشارات رودکی علاقه‌ی شاعران و نویسندگان به گسترش قرآن در بین مردم را مهم‌ترین عامل منظوم کردن این کتاب مقدس عنوان کرد.

وی در پایان با بیان این‌که «با توجه به سابقه‌ی منظوم بودن

بسیاری از شاهکارهای زبان و ادب فارسی و آشنایی ذهن مخاطبان عام با شعر و نظم، منظومه‌های قرآنی با استقبال

حافظ، سعدی و مولوی قرآن را منظوم نکردند
الفاظ نمی‌توانند تصویرگر معانی گاه پیچیده و بسیار موجز قرآنی باشند، به همین دلیل شاعرانی چون نظامی، سعدی، مولوی و حافظ که توانایی و اهلیت بیش‌تری در این موضوع داشته و با معانی و اندیشه‌های قرآنی مأنوس بوده‌اند، به منظوم کردن قرآن نپرداخته‌اند

رو به رو شده‌است» افزود: منظوم کردن ترجمه‌های قرآن اگر به صورت یک موج آغاز شود، خطرناک است و به ساحت کلام الهی لطمه می‌زند و در این آزمایش، زیبایی لفظ و گوهر معنا و فخامت کلام خدا تحریف شده و به درستی به مردم منتقل نخواهد شد.

منظوم‌کننده‌ی ترجمه‌ی قرآن باید مفسر و مترجم نیز باشد

گروه ادب: منظوم‌کننده‌ی ترجمه‌ی قرآن ابتدا و پیش از تسلط بر فن به نظم درآوردن باید مترجم و سپس مفسر قرآن باشد.

□□□

حجت‌الاسلام «محمدعلی رضایی اصفهانی» مترجم قرآن در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: برای منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن باید قرآن را تفسیر و سپس تفسیر را تلخیص کرد، آن‌گاه این تلخیص را به نظم کشاند.

عدم بازگویی معارف در منظومه‌ی قرآنی
شاعر در ترجمه‌ی منظوم قرآن به دلیل تنگناهایی که نظم دارد و نیز به دلیل رعایت قافیه مجبور است از بیان برخی معارف بگذرد

منظوم‌کننده‌ی ترجمه‌ی قرآن باید مفسر و مترجم نیز باشد

رضایی اصفهانی اضافه کرد: از امتیازات ترجمه‌های منظوم می‌توانم به شیوایی، شیرینی و جذابی آن‌ها اشاره کنم اما شاعر به دلیل تنگناهایی که نظم دارد و نیز به دلیل رعایت قافیه مجبور است از بیان برخی معارف بگذرد.

رییس مؤسسه‌ی قرآن و علم، منظوم‌کنندگان قرآن را به بیان نکاتی اضافی در منظومه‌های خود مجبور دانست و گفت: خواننده هنگام مطالعه‌ی منظومه‌های قرآنی باید توجه داشته باشد که شعر می‌خواند نه ترجمه‌ی قرآن.

رضایی اصفهانی معتقد است: زبان ترجمه نمی‌تواند تمام حقایق متن را بازگو کند، شعر نیز از بیان تمامی مسائل ناتوان است به‌عنوان مثال شعر نمی‌تواند مفاهیم فلسفی را به مخاطب منتقل کند.

وی در پایان یادآوری کرد: کسی که به منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن اقدام می‌کند باید ترجمه‌ای دقیق و سپس تفسیری جامع از قرآن را مطالعه کند و به جای توجه به کمیت، کیفیت منظومه‌ی خود را ارتقا دهد و حتماً از پیش‌دوری بر اساس

منظومه‌ی قرآنی ترجمه‌ی قرآن نیست
خواننده هنگام مطالعه‌ی منظومه‌های قرآنی باید توجه داشته باشد که شعر می‌خواند نه ترجمه‌ی قرآن

شعر پرهیز کند.

موسوی گرمارودی:

تعهد شاعر به وزن، مفهوم ترجمه‌های منظوم قرآن را مخدوش می‌کند

منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن جگر رستم می‌خواهد

منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن جگر رستم می‌خواهد، باید ناظم این ترجمه‌ها جوهر فردوسی را داشته باشد و مثل فردوسی شعر بگوید

اصولا درست است؟» بیان کرد: منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن از یک جنبه مبارک است چون جوان‌ها به جای انتخاب راه‌های اشتباه به قرآن می‌پردازند، اما این نوع ترجمه به دلیل عدم رعایت امانت‌داری، گاهی مفاهیم قرآن را درست بیان نمی‌کند. این مترجم قرآن اضافه کرد: اگر قرآن مجاز است به نثر ترجمه شود پس مجاز خواهد بود به نظم هم ترجمه شود، اما ناظم که باشد.

وی در پایان تصریح کرد: منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن جگر رستم می‌خواهد، باید ناظم این ترجمه‌ها جوهر فردوسی را داشته باشد و مثل فردوسی شعر بگوید. اگر امروز چنین شاعری وجود دارد، بیاید و ترجمه‌ی قرآن را منظوم کند.

«سید علی موسوی گرمارودی» مترجم قرآن، شاعر و نویسنده در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: در ترجمه، اصل آن است که امانت و زیبایی با هم جمع شوند اما به طور معمول در نثر هم این امکان وجود ندارد تا چه رسد به نظم. یعنی شما به سوی امانت که بغلتید از زیبایی دور می‌شوید و اگر به زیبایی روی بیاورید از امانت دور می‌شوید.

وی در توضیح بیشتر تر مطلب خود از این ضرب‌المثل فرانسوی «ترجمه به زن می‌ماند، یا زیباست یا وفادار» کمک گرفت و گفت: البته اگر این فرانسوی‌ها به ایران می‌آمدند می‌دیدند که ما ۳۵ میلیون زن زیبایی وفادار داریم.

وی در پاسخ به این سوال که «امروز در نقاط مختلف ایران جوانانی به منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن می‌پردازند. آیا این کار

گروه ادب: ترجمه‌ی قرآن به شعر غیرممکن است زیرا شاعر قبل از آن که به قرآن متعهد باشد به وزن و قافیه‌ی شعر خویش متعهد است و قرآن کتابی نیست که شخص بتواند در آن تعهدی را که به قرآن دارد با چیز دیگری شریک کند.

یک مترجم قرآن:

نظم آیه‌های قرآن زمینی نیست

روایات، مسلمانان را به راستگویی، پرهیز از دروغ و عدم پرداخت رشوه سفارش می‌کند افزود: در این کتاب سعی شده است سخنان پیامبر (ص)، با اعمال و افعال امروزی

اعجاز پیامبر اکرم، شعر نیست

قرآن شعر را به صورت مطلق نفی نمی‌کند اما چون کفار و مشرکین برای رد اعجاز پیامبر اکرم (ص) به ایشان نسبت شاعری می‌دانند آیات قرآن را هم چون شعر می‌پنداشتند، در آیاتی به رد شعر و شاعری عرب جاهلی می‌پردازد

تلویزیوین، سینما و ادبیات مقایسه شود. وی با اشاره به کتاب «زن زیباترین گل آفرینش» تصریح کرد: در این کتاب سعی شده است از ابتدای خلقت تا به امروز نظرات ادیان و مکاتب شرق و غرب و نیز دانشمندان مسلمان مطرح شود.

از آثار این مترجم می‌توان به گلی از بوستان خدا قرآن، ترجمه‌ی نهج البلاغه، ترجمه‌ی صحیفه‌ی سجادیه، آغاز بی‌پایان (با محوریت آخرت)، زن زیباترین گل آفرینش، دین سیاست آزادی و قهرمان کیست؛ افتخارچیست اشاره کرد.

شاعران را مایه‌ی گمراهی می‌داند مگر آنان که در راه صحیح قدم برمی‌دارند.

حجتی هم چنین گفت: در واقع قرآن شعر را به صورت مطلق نفی نمی‌کند اما چون کفار و مشرکین برای رد اعجاز پیامبر اکرم (ص) به ایشان نسبت شاعری می‌دانند و آیات قرآن را هم چون شعر می‌پنداشتند، در آیاتی به رد شعر و شاعری عرب جاهلی می‌پردازد.

حجتی که خود در کتابی به نام «گلی از بوستان خدا قرآن» ترجمه‌ای روان از قرآن به زبان فارسی ارائه کرده است، افزود: تا به حال در ادبیات کهن، به نظم در آوردن آیات قرآنی را به صورت یک اثر منسجم ندیده‌ام.

ترجمه‌ی منظوم قرآن در ادبیات کهن به چشم نمی‌خورد و وی در پایان تصریح کرد: البته در ادبیات کلاسیک در اشعار بزرگانی چون حافظ، سعدی و مولوی بسیار دیده شده است که از آیاتی از قرآن کریم به صورت عربی و فارسی استفاده کرده‌اند و نیز مضامین قرآنی را در لایه‌ی ابیات خود گنجانده‌اند.

وی که در حال حاضر کتابی با عنوان «پیامبر در قرن ۲۰م» در دست چاپ دارد گفت: در این کتاب، فرض بر این است که اگر پیامبر اکرم (ص) در قرن بیستم زندگی می‌کرد، براساس آیات و روایات از مردم چه می‌خواست. وی با اشاره به این که پیامبر اسلام (ص) در احادیث و

گروه ادب: ترکیب آیه‌های موزون و بی‌وزن در قرآن کریم، نشانگر آن است که نظم آیه‌های قرآن زمینی نیست و قواعد ادبی نمی‌پذیرد.

«مهدی حجتی» مترجم قرآن در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: این که در آیاتی از قرآن وزن خاصی احساس می‌شود ولی ناگهان آیه‌ای دیگر این ریتم و وزن را قطع می‌کند، خود دلیلی بر این است که قرآن منظوم نیست پس برای بیان آیات قرآنی نیز لزومی برای به نظم در آوردن ترجمه‌ی آن وجود ندارد.

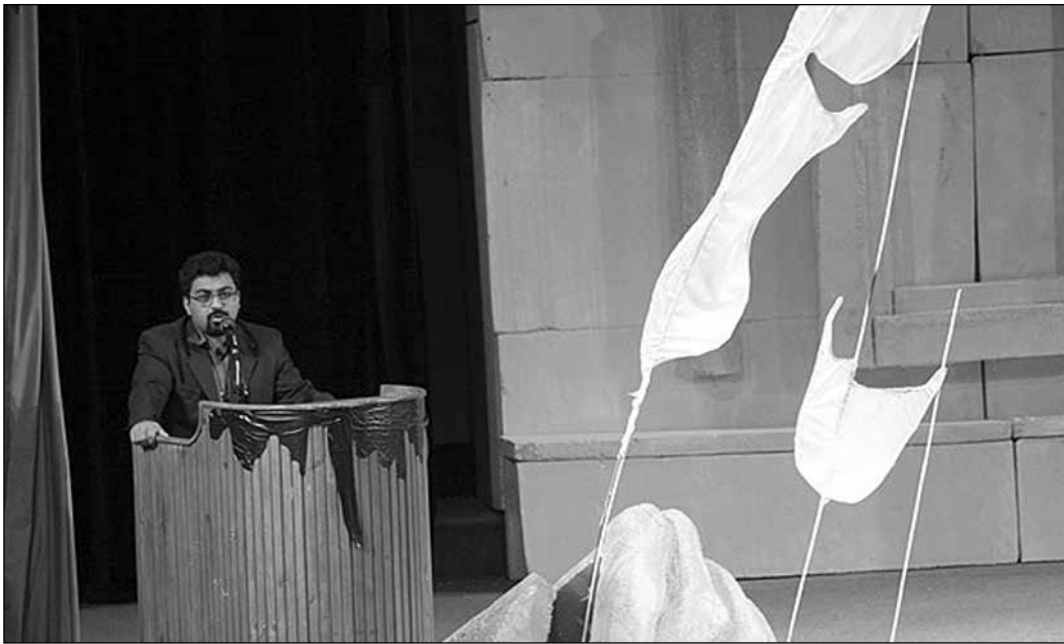
ترجمه‌ی منظوم قرآن دلچسب نیست

بیان آیات قرآن کریم به صورت منظوم، چندان دلچسب نیست و مفهوم را تحت الشعاع قرار می‌دهد

ترجمه‌ی منظوم قرآن مفهوم را تحت الشعاع قرار می‌دهد و وی افزود: علاوه بر این ترجمه‌ی آیات قرآن کریم به صورت منظوم، مفهوم را تحت الشعاع قرار می‌دهد.

وی اظهار کرد: قرآن در آیه‌ی ۲۲۴ سوره‌ی شعراء،

امید مجد: ترجمه‌های منظوم قرآن به تصویرسازی بیش از صنایع ادبی نیاز دارند

گروه ادب: به دلیل حساس بودن محتوا و مضمون آیات قرآن، در ترجمه‌ی منظوم خود تصویرسازی را جایگزین صنایع ادبی کردم.

■ ■ ■

«امید امجد» منظوم‌کننده‌ی قرآن و عضو هیأت علمی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران در گفت‌وگو با

است افزود: ترجمه‌ی منظوم آیه‌های قرآنی حدود ۵۰ هزار بیت، ترجمه‌ی منظوم نهج‌البلاغه ۱۸ هزار بیت و ترجمه‌ی منظوم صحیفه‌ی سجادیه ۱۴ هزار بیت است.

گرایش به قرآن از طریق ترجمه‌ها ی منظوم

امروزه خیل عظیمی از مردم به وسیله‌ی ترجمه‌ی منظوم به قرآن گرایش پیدا می‌کنند؛ بنابراین نباید این کار متوقف شود اما بهتر است این کار با نظارت اساتید ادبیات و پژوهشگران قرآنی انجام شود

■ متن عربی نهج‌البلاغه دارای پیچیدگی‌های بلاغی است
مجد با اشاره به ترجمه‌ی منظوم نهج‌البلاغه که از دیگر آثار اوست اضافه کرد: چون متن عربی نهج‌البلاغه، خود دارای پیچیدگی‌های بلاغی است، در ترجمه‌ی آن در هر صد بیت حدود ۱۳۰ فن بیانی به کار بردم که این امر موجب شده است تا این ترجمه‌ی منظوم برای همگان قابل فهم باشد.

امید مجد در پایان تصریح کرد: امروزه خیل عظیمی از مردم به وسیله‌ی ترجمه‌ی منظوم به قرآن گرایش پیدا می‌کنند؛ بنابراین نباید این کار متوقف شود اما بهتر است این کار با نظارت اساتید ادبیات و پژوهشگران قرآنی انجام شود.

جلوی نشر اندیشه و ذوق هنری شاعران را گرفت» به ارائه‌ی راهکار برای جلوگیری از تحریف آیات قرآن از طریق ترجمه‌های منظوم پرداخت و گفت: باید اجازه بدهیم افراد قرآن را بدون آوردن متن عربی به صورت منظوم درآورند و آن را با نام «برداشت‌های من از قرآن» به چاپ برسانند.

■ مشورت با کارشناسان؛ مانعی در مسیر ترویج فرهنگی قرآنی

وی با اشاره به این که بسیاری از مخالفان اثرش نتوانسته‌اند به صورت صریح با او مقابله کنند، بیان کرد: قبل از چاپ این اثر منظوم از هیچ کارشناسی در زمینه‌ی علوم قرآنی و ادبی مشورت نخواستم چرا که امید مجد با اشاره به انگیزه‌ی خود در به نظم درآوردن آیات قرآن در سال ۷۴ افزود: در دوران نوجوانی بیش تر با ترجمه‌هایی از قرآن سر و کار داشتم که ترجمه‌ی تحت‌اللفظی بود. این ترجمه‌ها برایم قابل فهم نبودند؛ بنابراین تصمیم گرفتم قرآن را به صورت منظوم درآورم.

■ چاپ چهارم ترجمه‌ای منظوم از قرآن
وی با اشاره به این که به اتمام رسیدن این اثر یک سال به طول انجامید گفت: این اثر با سه بار ویرایش، ۴ بار تجدید چاپ شده است. این استاد دانشگاه تهران که هم اکنون مشغول به نظم درآوردن صحیفه‌ی سجادیه

آراستند/ نشستند و گفتند و برخاستند» توانسته است در نهایت ظرافت، کاملاً حالت شتابزدگی را به مخاطب نشان دهد، من نیز در ترجمه‌ی منظوم خود از قرآن، از این شیوه استفاده کرده‌ام.

■

شان ترجمه‌های منظوم را نباید در انطباق کامل ترجمه جست‌وجو کرد

وی در پاسخ به این سوال که «به نظر شما علت مخالفت برخی اساتید حوزه‌ی ادب و حوزه‌ی قرآنی با منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن چیست؟» گفت: برخی اساتید ادبیات معتقدند ترجمه وقتی ترجمه است که عین لغات متن را در برگیرد، در حالی که شأن ترجمه‌های منظوم را نباید در انطباق کامل ترجمه جست‌وجو کرد.

وی اضافه کرد: برخی نیز معتقدند با ایجاد نهضت منظوم شدن ترجمه‌های قرآنی، اصل قرآن تحریف می‌شود.

■

علم کم‌ناظران؛ مهم‌ترین دلیل تحریف شدن قرآن

وی در تایید نظر گروه فوق افزود: بعد از انتشار ترجمه‌ی منظوم من از قرآن، بسیاری از دوست‌داران قرآن تصمیم گرفتند که این کتاب مقدس را به صورت منظوم بسرایند اما کافی نبودن علم و دانش این افراد در هر دو زمینه‌ی قرآنی و ادبی، زمینه را برای تحریف آیات قرآن فراهم کرد.

مجد با بیان این که «نمی‌توان به بهانه‌ی جلوگیری از تحریف معانی آیات قرآنی،

خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به این که در ترجمه‌ی منظوم خود به دلیل حساسیت قرآن از فنون بیانی، استعاره و تشبیه استفاده نکرده است، افزود: لزومی ندارد در ترجمه‌های منظوم قرآن مثلاً به جای لفظ «موسی» از «آن عصا به دست» یا «چوپان» و... استفاده کرد.

ترجمه‌ی منظوم و تحریف شدن آیات قرآن

بعد از انتشار ترجمه‌ی منظوم من از قرآن، بسیاری از دوست‌داران قرآن تصمیم گرفتند که این کتاب مقدس را به صورت منظوم بسرایند اما کافی نبودن علم و دانش این افراد در هر دو زمینه‌ی قرآنی و ادبی، زمینه را برای تحریف آیات قرآن فراهم کرد

■

تخیل در شعر

وی در پاسخ به این سوال که «آیا در ترجمه‌ی منظوم خود از عنصر تخیل استفاده کرده است؟» بیان کرد: به اعتقاد من وجود عنصر تخیل در شعر ضروری نیست چرا که بسیاری از آثار شاعران بزرگ از تخیل بی‌بهره‌اند، در واقع دو نوع شعر وجود دارد شعر با تخیل و شعر بی تخیل.

وی با بیان این که می‌توان با آوردن کلمات مناسب در شعر تصویرسازی کرد به ذکر مثالی در این زمینه پرداخت و اظهار کرد: فردوسی در بیت «بی‌گفت و گو مجلس

یک مترجم قرآن:

پیش فرض های غلط را وارد منظومه های قرآنی نکنیم

گروه ادب: ترجمه‌ی منظوم قرآن باید بر مبنای تبیین قرآن باشد، نه پیش فرض های غلط و تحمیلی.

■ ■ ■

«آیت‌الله شیخ محمد صادقی تهرانی»، مترجم قرآن در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: ترجمه‌های منظوم و غیرمنظوم قرآن دارای انحرافات است.

وی با بیان این‌که اصولاً ترجمه‌ی قرآن از تفسیر آن مهم‌تر است، تصریح کرد: مترجم قرآن نخست باید مفسری درست‌اندیش نسبت به قرآن باشد و از هرگونه تحمیل بر معانی قرآن بپرهیزد.

وی با بیان این مطلب که نظم آیات قرآن، تنها به اراده‌ی الهی بوده و صورت شعری ندارد گفت:

اگر قرآن به صورت مطلق منظوم بود، حقایق آن مورد اعتراض قرار می‌گرفت و اگر بدون هیچ نظم و وزنی بر پیامبر نازل می‌شد جذابیت و گیرایی آن در ذهن مخاطب کم‌تر می‌شد، خداوند در این باره در قرآن می‌فرماید: «و ما علمنا الشعر و ما ینبغی له ان هو الا ذکر و قرآن مبین: و نه ما او را (محمد را) شعر آموختیم و نه شاعری شایسته‌ی اوست بلکه این کتاب چیزی جز ذکر الهی و قرآن روشن نیست».

ترجمه‌های منظوم قرآن حقایق را نادیده می‌گیرند صادقی تهرانی در ادامه‌ی سخنانش نادیده گرفتن برخی حقایق را از اشکالات ترجمه‌های منظوم برشمرد و تصریح کرد: تمامی ترجمه‌های منظوم با برداشتی از ترجمه‌های غیرمنظوم خلق شده است، در حالی‌که ترجمه‌های غیرمنظوم، خود مبتلا به اشتباهات زیادی است؛ به عنوان مثال خداوند در سوره‌ی اسرا آیه‌ی ۳۸ می‌فرماید: «کل ذلک کان سینه‌ی و عند ربک مکروها: این قبیل کارها و اندیشه‌های بدگناهش نزد خدا ناپسند است».

مفسر قرآن درست‌اندیش است

مترجم قرآن نخست باید مفسری درست‌اندیش نسبت به قرآن باشد و از هرگونه تحمیل بر معانی قرآن بپرهیزد

اعتراض به منظوم بودن قرآن

اگر قرآن به صورت مطلق منظوم بود، حقایق آن مورد اعتراض قرار می‌گرفت و اگر بدون هیچ نظم و وزنی بر پیامبر نازل می‌شد جذابیت و گیرایی آن در ذهن مخاطب کم‌تر می‌شد

قرآن هم منظوم است هم منثور

این مترجم قرآن با اشاره به این‌که نظم آیات قرآنی برتر از هر نظم دیگری است افزود: قرآن خود هم منظوم است هم منثور.

وی با اشاره به آیات ۲ و ۱ سوره‌ی «فتح» آن‌جا که خداوند می‌فرماید: «انا فتحنا لک فتحاً مبیناً لیغفر لک الله ما تقدم من قریک... اظهار کرد: مترجمان «یغفر» را به معنای بخشش گناهان رسول گرامی (ص) ترجمه کرده‌اند در حالی‌که پیامبر اکرم (ص) در بالاترین مقامات عصمت است و این «یغفر» در تفسیر به معنای پوشش گذاشتن بر صدماتی است که بر پیامبر بزرگوار (ص) قبل از فتح مکه وارد شده بود.

اشتباهات ترجمه‌های منظوم تمامی ترجمه‌های منظوم، با برداشتی از ترجمه‌های غیرمنظوم خلق شده است، در حالی‌که ترجمه‌های غیرمنظوم، خود مبتلا به اشتباهات زیادی است

وی اضافه کرد: در این آیه منظور از «سینه» گناهی چون شرک، آدم‌کشی و زنا است که از حرام‌ترین محرمات است. حال یک شاعر چگونه می‌تواند مقصود اصلی خداوند از این آیه را در اثر خود، فقط با آوردن لفظ «سینه» بیاورد. وی در پایان بهترین ترجمه‌ی قرآن از نظر لفظی و معنوی را ترجمه‌ی دکتر فولادوند دانست و افزود: این ترجمه با وجود مزایای خود دارای ۲۰ هزار غلط است.

قرآن کلام ادبی نیست که در حیطه‌ی تأویل پذیری بگنجد

گروه ادب: قرآن هفتاد بطن دارد و هر کسی به معنای آن راه پیدا نمی‌کند و این کلام وحی، در حیطه‌ی ترجمه، هرمنوتیک ادبی و تأویل‌پذیری نمی‌گنجد.

■ ■ ■

«محسن وطنی» شاعر و منتقد ادبی و سردبیر مجله‌ی «دوست نوجوان» در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: ترجمه‌های منثور قرآن به دلیل محدودیت‌هایی که در بیان معانی آیات به همراه می‌آورد، محل تردید است و نظم با محدودیت‌های گسترده‌ای که دارد، توانایی انتقال مفاهیم و اندیشه‌های قرآنی را ندارد.

خودنمایی قبیح شاعر با منظومه‌ی قرآنی

ترجمه‌ی منظوم قرآن هیچ فایده‌ای نداشته و تنها خودنمایی قبیح شاعر محسوب می‌شود و شاعر می‌خواهد با چنگ زدن به این ساحت مقدس، خودش را به رخ دیگران کشیده و در آن رگه‌های غلیظی از نفسانیت موج می‌زند.

آیا اعطای دکترای افتخاری به منظوم‌کننده‌ی قرآن معقول است؟

این شاعر و منتقد ادبی ضمن اشاره به دخیل دانستن سلیقه‌ی شاعر در منظوم کردن آیات قرآنی و جهت‌گیری‌هایی که گاهی در شأن کلام خدا نیست، اظهار کرد: باید از مسوولان فرهنگی و دانشگاهی پرسید: این‌که به یک شاعر سطح پایین تنها به دلیل ترجمه‌ی منظوم قرآن آن هم با اشکالات مسلم ادبی، دکترای افتخاری بدهیم کار معقولی است یا به یک دکترای

محدودیت گسترده در نظم
نظم با محدودیت‌های گسترده‌ای که دارد توانایی انتقال مفاهیم و اندیشه‌های قرآنی را ندارد

ادبیات فارسی که برادری خود را با زبان فارسی و عربی ثابت کرده است سفارش ترجمه‌ی منظوم قرآن را بدهیم معقول تر است؟

خداوند عالم محافظ قرآن خود است

سردبیر مجله‌ی دوست نوجوان با اشاره به بزرگان ادبیات کهن فارسی که هم در حیطه‌ی علوم قرآنی سرآمد روزگار خود بودند و هم در فنون ادبی، تأکید کرد: من به قطعیت نمی‌گویم که بزرگانی از این دست در این حیطه وارد نشده‌اند بلکه می‌گویم اگر هم وارد شده‌اند چیزی از آن باقی نمانده است؛ چرا که خداوند عالم، محافظ قرآن خود است و نسبت به نوشته‌های دیگران هیچ تعهدی ندارد.

رگه‌های غلیظ نفسانیت در منظوم‌کننده‌ی قرآن

وی با پیش کشیدن بحث قباحات شعر در نظر علمای دین و به ویژه با توجه به نص کریمه‌ای که قرآن را از شعر بودن تبرئه می‌کند یادآوری کرد: ترجمه‌ی منظوم قرآن هیچ فایده‌ای نداشته و تنها خودنمایی قبیح شاعر محسوب می‌شود و شاعر می‌خواهد با چنگ زدن به این ساحت مقدس، خودش را به رخ دیگران کشیده و در آن رگه‌های غلیظی از نفسانیت موج می‌زند.

این شاعر جوان در پایان گفت: طبق مستندات تاریخی در قرون ابتدایی هجری، برای اولین ترجمه‌های قرآنی فتوای بیش از سی عالم طراز اول ماوراءالنهر را خواستند و این نشان‌دهنده‌ی اهمیت و خطرناکی نزدیک شدن به ترجمه‌ی قرآن است.

منظوم کردن قرآن را به فال نیک بگیریم

گروه ادب: باید منظوم کردن قرآن را به فال نیک گرفت زیرا کسی که به این کار می‌پردازد قطعاً برای رضای خدا پا پیش می‌گذارد تا با یک زورآزمایی در برابر این کتاب آسمانی و ارزشمند بتواند مفاهیم قرآن را به شعر در بیاورد و به مخاطبان آن عرضه کند.

تکمیل می‌کند زیرا کوشش مرحله‌ی آگاهی نویسنده به تکنیک است و این تکنیک را به جوشش پیوند می‌زند.

شرایط اجتماعی خاص، مهم‌ترین دلیل نپرداختن شاعران کهن به منظوم کردن قرآن است

نیاز فرهنگی مهم‌ترین دلیل منظوم کردن قرآن بخشی از نیاز فرهنگی ما گسترش فرهنگ و اندیشه‌ی قرآنی است و این نیاز زمان، احساسی را در شاعران به وجود آورده تا به این کتاب آسمانی ادای دین کنند

«علی مؤذنی» نویسنده و منتقد ادبی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: اگرچه هنرمند برای منظوم کردن قرآن با کوشش، کار خود را آغاز می‌کند ولی کوشش همیشه تخته‌ی پرشی است که شاعر را به جوشش می‌رساند و هرگز نباید فراموش کرد کسی که این کار را شروع می‌کند بدون شک تحت حمایت نیروهای غیبی قرار خواهد گرفت.

مؤذنی افزود: برای شاعر یا هنرمند کوشش و جوشش دو مقوله‌ای است که در کنار یکدیگر قرار دارند و هم‌دیگر را

مطالب و مفاهیم قرآنی را در ذهن آن‌ها فرو کرد. مؤذنی در پایان قدرت شاعر را مهم‌ترین عامل موفقیت در این کار عنوان کرد و تصریح کرد: کلمات در فارسی قابلیت انعطاف‌پذیری بالایی دارند و اگر شاعر بتواند در مقابل مفاهیم قرآنی از واژه‌های فارسی درست استفاده کند، می‌تواند همان‌طور که نثر به تعهد خود عمل کرده است این کار را به سرانجام برساند.

علی مؤذنی متولد سال ۱۳۲۷ در تهران و فارغ‌التحصیل رشته‌ی ادبیات نمایشی از دانشکده‌ی هنرهای زیبای دانشگاه تهران است. وی تاکنون بیش از پانزده مجموعه داستان و رمان نظیر «چهار فصل»، «نوشدارو»، و «در انتظار شاعر» و بیش از شش مجموعه‌ی فیلم‌نامه و نمایش‌نامه هم چون «شب‌نامه» منتشر و فیلم‌های «انتقام»، «هفتادوسومین تن» و «تفتیش» را ساخته است.

خالق «کشتی به روایت طوفان»، شرایط اجتماعی زمان را مهم‌ترین دلیل نپرداختن شاعران گذشته به منظوم کردن قرآن دانست و گفت: مقتضیات زمان باعث شد تا فردوسی وظیفه‌ی خود را در جمع‌آوری و نگهداری تفکر ایرانی بداند و دیگر شاعران گذشته نیز به این کار نپردازند اما همه‌ی آن‌ها مفاهیم قرآنی را در بیت‌بیت آثارشان متجلی کرده‌اند. وی اظهار کرد: بخشی از نیاز فرهنگی ما گسترش فرهنگ و اندیشه‌ی قرآنی است و این نیاز زمان، احساسی را در شاعران به وجود آورده است تا به این کتاب آسمانی ادای دین کنند.

مردم ایران دارای ذهنی کلاسیک هستند این نویسنده و منتقد در ادامه گفت: مردم ایران دارای ذهنی کلاسیک هستند که می‌توان با استفاده از شعر بیش‌ترین

رییس حوزه‌ی هنری استان تهران:

برای قضاوت درباره‌ی قرآن‌های منظوم باید نتیجه‌محور بود نه روش‌محور

کردن احکام متن نص قرآن به ترجمه‌ی آن هستند.

ترجمه‌ی قرآن معجزه نیست

نظری افزود: ترجمه‌ی قرآن نمی‌تواند همان اتفاق و معجزه‌ی آن‌را در خود داشته باشد اما برای ایجاد ارتباط بین مخاطب و مؤلف و ارائه‌ی برداشت‌های فردی به دیگران، عالمان به ترجمه‌ی آن روی آورده‌اند و این امر باعث ایجاد تأویل‌های زیادی از قرآن شده است.

این عضو شورای عالی مرکز موسیقی صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، ترجمه‌های قرآنی را درک عمومی خواص از قرآن دانست و اظهار کرد: قرآن‌های منظوم یک پله دورتر از ترجمه‌ی آن است و این اتفاق از اجتماع برنخواسته و محصول یک نیاز یا ضرورت اجتماعی نیست و باید به جای پرداختن به این موارد، حرکت به سمت فرهنگ و اندیشه‌ی قرآنی را در سطح جامعه ترویج دهیم.

وی در پایان گفت: دوری از قرآن صدمات بسیاری به ما وارد کرده است؛ زیرا تأویل‌ها و تعریف‌های زندگی قرآنی محدود شده و به جای این‌که متن زندگی ما براساس آن شکل گرفته باشد، قرآن در فرهنگ ما به یک دکوراسیون یا وسیله‌ی تزئینی تبدیل شده و شاید کسانی که به نظم قرآن روی آورده‌اند تلاش می‌کنند تا فرهنگ قرآنی را وارد زندگی مردم کرده و آن را به یک حرکت بویا در جامعه تبدیل کنند. فاضل نظری از چهره‌های شناخته‌شده‌ی شعر امروز ایران تاکنون مجموعه‌ی شعر «گریه‌های امپراطور» و «اقلیت» را منتشر کرده است و مجموعه‌ی نثر «بزرگ‌راه» را زیر چاپ دارد.

چینش کلمات در قرآن

قرآن همان چیزی است که بر پیامبر (ص) نازل شده و چینش کلمات در آن به گونه‌ای است که در تعبیر امروزی انرژی‌های ویژه و قدرت‌های ماورائی زیادی دارند و برای ورود به این دنیای سرشار از انرژی، باید کلمات آن به درستی خوانده شود

گروه ادب: برای بررسی دقیق وضعیت قرآن‌های منظوم بهتر است نتیجه‌محور باشیم نه روش‌محور؛ زیرا ممکن است کسی بتواند با نشان دادن توانایی خود از عهده‌ی این کار به خوبی برآید.

«فاضل نظری» رییس حوزه‌ی هنری استان تهران و عضو شورای عالی مرکز موسیقی صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: هر چند که در منظوم کردن معانی آیات قرآنی، شاعر ناگزیر از کاهیدن و افزودن کلمات است اما به‌نهایی دلیل بر ایجاد تحریف در آن نمی‌شود؛ زیرا ممکن است کسی بتواند به بهترین شکلی از عهده‌ی این کار برآید.

وی افزود: بهترین راه قضاوت درباره‌ی قرآن‌های منظوم بررسی کار پایانی شاعر یا ناظم قرآنی و مقایسه‌ی اثر نهایی آن با ترجمه‌های فارسی است.

این استاد دانشگاه، منظوم کردن قرآن را قدرت‌نمایی شاعران معاصر دانست و تصریح کرد: در زبان فارسی تمام علوم از طب و فلسفه گرفته تا صرف و نحو به نظم درآمده است؛ زیرا طبق روان‌شناسی امروز، با اضافه شدن عنصری به نام موسیقی در متن، یادگیری آن روان‌تر و آسان‌تر شده و حفظ یا انتقال آن به دیگران راحت‌تر انجام می‌گیرد.

وی هم چنین گفت: قرآن همان چیزی است که بر پیامبر (ص) نازل شده و چینش کلمات در آن به گونه‌ای است که در تعبیر امروزی انرژی‌های ویژه و قدرت‌های ماورائی زیادی دارند و برای ورود به این دنیای سرشار از انرژی، باید کلمات آن به درستی خوانده شود. به اعتقاد رییس حوزه‌ی هنری استان تهران، قرآن آن قدر مقدس است که عالمان ناگزیر از وارد

**کاشف بودن؛ و ویژگی بانوی برتر جهان اسلام
برترین بانوی جهان اسلام باید عالم ترین و
معتقدترین باشد و در مسیر علمی و اخلاقی خود
کشف کردن را از یاد نبرد**

طاهره صفارزاده: ترجمه‌های منظوم، مفاهیم قرآنی را فدامی‌کنند

گروه ادب: ترجمه‌های منظوم قرآن نمی‌تواند کاملاً دقیق باشد؛ زیرا با رعایت وزن شعری، مفهوم آیات قرآنی فدا می‌شود.

■ ■ ■

«طاهره صفارزاده» مترجم قرآن کریم در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، درباره‌ی ترجمه‌های منظوم قرآن گفت: به طور کلی این نوع ترجمه‌ها، در عرصه‌ی ترجمه‌ی مفاهیم قرآنی جدی نیستند؛ زیرا آن چه در درجه‌ی اول برای یک شاعر اهمیت دارد رعایت وزن و قافیة‌ی شعری است.

بگیرند.

وی درباره‌ی عنوان «بانوی برتر جهان اسلام» که چندی پیش از جانب دانشگاه‌الزهر مصر به ایشان لقب داده شده است، گفت: برترین بانوی جهان اسلام باید عالم‌ترین و معتقدترین باشد و در مسیر علمی و اخلاقی خود کشف کردن را از یاد نبرد.

صفارزاده با اشاره به یکی از کشفیات خود در آیات قرآنی، اظهار کرد: یکی از اشکالات مهم ترجمه‌های فارسی و انگلیسی، عدم ایجاد ارتباط نام‌های خداوند (اسماء‌الحسنی) با آیات قرآن است که پی بردن به این اشکال یکی از کشفیات من در عرصه‌ی تحقیق علوم قرآنی است.

این مترجم قرآن در پاسخ به این سوال که «چگونه می‌توان قرآن را در محیط خانواده گسترش داد» گفت: قرآن باید در روح نفوذ کند چرا که روح، یک عنصرالهی است که از دریافت کلام وحی قدرت پیدا می‌کند و به شخص اراده‌ی ایمانی می‌دهد.

انقلاب در عرصه‌ی قرآنی

طاهره صفارزاده که معتقد است در عرصه‌ی قرآنی، یک انقلاب به وجود آورده است، هم چنین بیان کرد: از این که به عنوان یک زن به تنهایی توانستم علم ترجمه را در دنیا پایه‌گذاری کنم خدا را شاکرم.

این مترجم قرآن درباره‌ی ترویج فرهنگ عفاف گفت: قرآن درباره‌ی عفاف، از رعایت حریم چشم‌سخن می‌گوید که در آن ابتدا مردان و سپس زنان مورد خطاب قرار می‌گیرند.

وی اضافه کرد: اکنون در جامعه‌ی ایران گسست فرهنگی بین نسل جوان و قدیم، مانع از پیشرفت فرهنگی می‌شود و ناهمخوانی‌های بین خانه، مدرسه و رسانه به این گسست دامن می‌زند؛ بنابراین امروزه بحران هویت نمی‌گذارد فرهنگ اصیل قرآنی در ذهن جوان رسوخ کند.

**بحران هویت و عدم رسوخ قرآن در ذهن جوان
ناهمخوانی‌های بین خانه، مدرسه و رسانه به
گسست فرهنگی بین نسل جدید و قدیم دامن
می‌زند؛ بنابراین امروزه بحران هویت نمی‌گذارد
فرهنگ اصیل قرآنی در ذهن جوان رسوخ کند**

وی اضافه کرد: خود قرآن قائل به وزن خاصی نیست، به جز برخی سوره‌های کوتاه مکی که می‌شود آن یک ریتم خاصی را دریافت کرد.

وی با اشاره به این که قرآن در زمانی بر پیامبر اکرم (ص) نازل شد که بازار شعر و شاعری در بین مفاخر و دانشمندان جامعه‌ی عرب داغ بود، اظهار کرد: بلاغت و زیبایی کلام خداوند زمانی مشخص می‌شود که یک فرد می‌تواند چیزی فراتر از شعر با آهنگی دلنشین بیان کند و با اشاره به مفاهیم عقل و انسانی از هجوگویی و تحجر بپرهیزد.

■

ترجمه‌ی ساده جوان‌ها را جذب می‌کند

صفارزاده در پاسخ به این سوال که «چگونه جوان‌ها را می‌توان از طریق ترجمه به قرآن علاقه‌مند کرد؟» گفت: وقتی ترجمه‌های قرآن ساده باشند و در برابر مفاهیم دور از ذهن توضیح داشته باشند، موافق حال جوان‌ها خواهند بود.

وی اضافه کرد: امروزه در محافل مذهبی حرف‌های زیادی درباره‌ی قرآن گفته می‌شود اما خود قرآن مهجور مانده است. این بانوی شاعر افزود: توجه افراطی به قرائت قرآن موجب می‌شود تا ترجمه‌های قرآن کم‌تر مورد توجه قرار

ترجمه‌ی من ضد نژادپرستی است

صفارزاده با اشاره به گسترش ترجمه‌ی قرآنی‌اش در کشورهای آفریقایی، آسیایی و اروپایی و به زبان‌های انگلیسی، فارسی و عربی گفت: این ترجمه، ضد نژادپرستی است، چرا که اسلام قائل به عرب و عجم نیست، بلال را از حبشه و سلمان را از فارس آورد؛ بنابراین ترجمه‌ی من نیز دارای این ویژگی است.

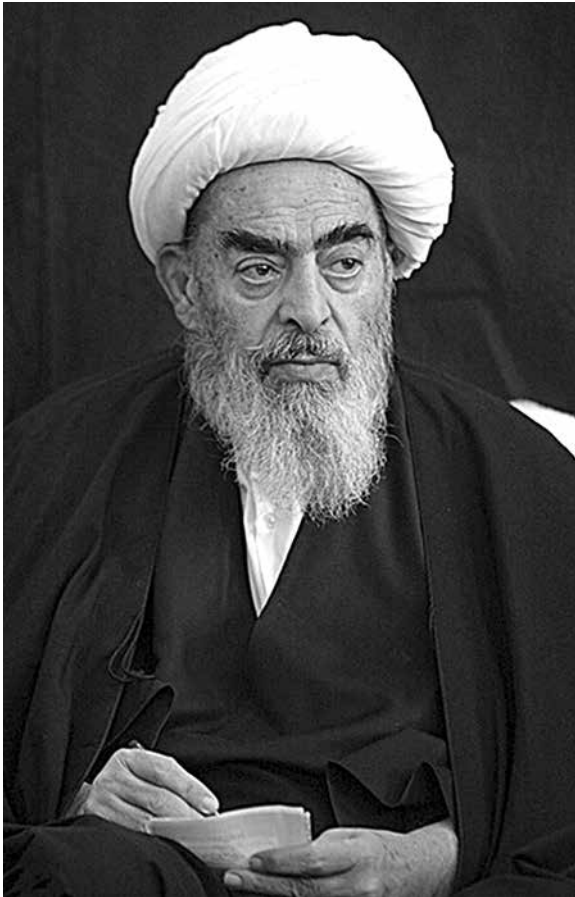
وی به بیان کلامی‌اش از یک نویسنده‌ی مصری درباره‌ی خودش پرداخت که گفته بود: «این بانو، اسلام را برای عرب و عجم نمی‌داند. به اسلام با بینش جهانی می‌نگرد و در آثار شعری‌اش از حقوق تمام ملت‌ها و مبارزه‌های استقلال طلبانه دفاع می‌کند.»

■

پنهان ماندن مشاهیر قرآنی در پشت سکوت کارگزاران فرهنگی

وی در نبود پاسخ مناسب برای رفع شبهات دینی گفت: بسیاری از جوان‌ها از ناشناخته بودن مشاهیر قرآنی گله می‌کنند و می‌گویند: شما در پشت سکوت بسیاری از کارگزاران فرهنگ قرآنی پنهان مانده‌اید، به همین دلیل ما نتوانسته‌ایم با شما ارتباط مناسب برقرار کنیم.

صفارزاده در پایان مطالعه و دسترسی به بهترین فرهنگ‌های قرآنی و نیز تفاسیر انگلیسی و فارسی را عامل موفقیت خود در رفع اشکالات قرآنی دانست و تصریح کرد: ترجمه‌ی قرآنی من به زبان عربی و انگلیسی به چاپ هشتم رسیده است.

دیدگاه مرحوم آیت‌الله فاضل لنکرانی (ره) درباره‌ی منظومه‌های قرآنی

ایشان هم چنین به سؤال «آیا وارد کردن ترجمه‌ی قرآن در چهارچوبی به نام وزن و قافیه می‌تواند مفاهیم قرآن را به طور کامل به مخاطب منتقل کند؟» این گونه پاسخ دادند: خیر، ترجمه‌ی قرآن به هر زبانی که باشد نمی‌تواند کاملاً معناراً به جمیع جهات منتقل کند اما ما لا یدرک کله لا یترک کله.

به گزارش ایکننا بسیاری از مترجمان قرآن معتقدند

ترجمه‌ی قرآن به هر زبانی باعث از بین رفتن از مفاهیم عمیق این کتاب آسمانی می‌شود.

برخی از ادیبان و استادان ادبیات دانشگاه‌ها نیز در گفت‌وگو با خبرنگار ادب ایکننا این منظومه‌ها را فاقد ارزش ادبی عنوان کرده‌اند. با این حال امروزه در جای جای ایران عده‌ای در حال موزون کردن ترجمه‌های قرآن هستند.

گروه ادب: به عقیده‌ی آیت‌الله فاضل لنکرانی (ره) مانعی در منظوم کردن قرآن وجود ندارد.

□□□

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکننا) مرحوم آیت‌الله فاضل لنکرانی (ره) در پاسخ به سؤال خبرنگار ایکننا مبنی بر این که «نظر حضرت عالی درباره‌ی منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن چیست؟» فرمودند: مانعی ندارد.

۱ امروزه در جای جای ایران عده‌ای در حال موزون کردن ترجمه‌های قرآن هستند. نظر حضرت‌عالی درباره‌ی این نوع ترجمه از قرآن چه است؟
بائینک مانی نازور.

۲ بسیاری معتقدند ترجمه قرآن به هر زبانی باعث از بین رفتن بسیاری از مفاهیم عمیق آن می‌شود. حال وارد کردن ترجمه این کتاب مقدس در چهارچوبی به نام «وزن» و «قافیه» آیا می‌تواند مفاهیم قرآن را با طور کامل به ذهن مخاطب منتقل کند؟

خبرگزاری قرآنی ایران (ایکننا) در گفت‌وگو با خبرنگار ادب ایکننا، آیت‌الله فاضل لنکرانی (ره) در پاسخ به سؤال خبرنگار ایکننا مبنی بر این که «نظر حضرت عالی درباره‌ی منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن چیست؟» فرمودند: مانعی ندارد.

۸۵۰۳۸

استفتای خبرگزاری قرآنی از آیت‌الله بهجت درباره‌ی منظومه‌های قرآنی

ملاحظه اندراج آن تحت عنوانی طاریه می‌شود که مختلف در اوج و حضیض هستند.»

به گزارش ایکننا بسیاری از مترجمان قرآن معتقدند ترجمه‌ی قرآن به هر زبانی باعث از بین رفتن بسیاری از مفاهیم عمیق آن می‌شود.

برخی از ادیبان و استادان ادبیات دانشگاه‌ها نیز در گفت‌وگو با خبرنگار ادب ایکننا این منظومه‌ها را فاقد ارزش ادبی عنوان کرده‌اند، با این حال امروزه در جای جای ایران عده‌ای در حال موزون کردن ترجمه‌های قرآن هستند.

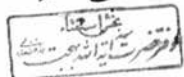
گروه ادب: به دنبال موزون کردن ترجمه‌های قرآن از سوی عده‌ای، خبرگزاری ایکننا از مرجع عالی قدر تشیع حضرت آیت‌الله بهجت درباره‌ی منظومه‌های قرآنی استفتا گرفت.

□□□

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکننا) آیت‌الله محمدتقی بهجت در پاسخ به سؤال خبرنگار گروه ادب ایکننا مبنی بر این که «نظر حضرت عالی درباره‌ی ترجمه‌های منظوم قرآن چیست؟» فرموده‌اند: «در حکم مثل اصل ترجمه است که

بائینک مانی نازور: در حکم مثل اصل ترجمه است که ملاحظه اندراج آن تحت عنوانی طاریه می‌شود که مختلف در اوج و حضیض هستند.

ترجمه‌های منظوم قرآن؛ باید‌ها و نبایدها

نظم، دست و پای ترجمه را می‌بندد

دیگر می‌گوید: «این شاعران همه از تأثیرگذارترین و توانمندترین شاعران معاصرند که هیچ اثری را در این زمینه ارائه نداده‌اند.

به خصوص استاد شهریار که حتی به نظر من یکی از بزرگترین و توانمندترین شاعران تاریخ ادبیات ایران است، در این زمینه هیچ شعری رانسروده است. بی‌توجهی به ترجمه‌های منظوم قرآنی توسط این شاعر نامی که در عین حال علایق مذهبی اش زبازند خاص و عام است، خود شاید دلیلی باشد برای رد این کار.»

«افسانه کریم‌زاده» از دیگر شهروندانی است که نظر وی را در این باره جویا می‌شوم. او که فارغ‌التحصیل رشته‌ی تاریخ از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران است، می‌گوید: «هر کار جدید و نویی که در ادبیات و دین انجام می‌شود با مخالفت روبرو می‌شود. در بحث ادبیات می‌توان به انتشار سبک شعر نو توسط «نیمایوشیچ» اشاره کرد و در دین به تعریف‌های جدیدی که توسط عالمان و دانشمندان از دین ارائه می‌شود. حالا که ترجمه‌های منظوم از قرآن، یک کار نو و جدید در هر دو عرصه یاد شده یعنی ادبیات و دین است، حتماً مخالفت‌هایی خواهد داشت.»

وی در ادامه می‌افزاید: «چون هیچ اثر چاپ شده دینی و ادبی ندارم، بنابراین نمی‌توانم در این خصوص اظهار نظر کنم اما به نوبه‌ی خود از کسانی که به هر نحوی در صدد خدمت به قرآن و ادبیات فارسی هستند، تشکر می‌کنم.»

کارشناسان چه می‌گویند؟

ترجمه منظوم ۱۷ هزار بیتی از قرآن توسط «حسن رضاسبزوری» در زمستان سال ۸۳، آغازی دیگر در تولید آثار ادبی - قرآنی بود که نظرات متفاوتی را توسط کارشناسان قرآنی و ادبی، برانگیخت.

«محمدعلی رضایی اصفهانی» مترجم و خادم با سابقه‌ی قرآن، در این باره می‌گوید: «منظوم کننده‌ی ترجمه‌ی قرآن ابتدا و پیش از تسلط بر نظم باید مترجم و سپس مفسر قرآن باشد. برای منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن باید قرآن را تفسیر و سپس تفسیر را تلخیص کرد. آن‌گاه این تلخیص را به نظم کشاند.»

وی می‌افزاید: «کسی که به منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن اقدام می‌کند، باید ترجمه‌ای دقیق و سپس تفسیری جامع از قرآن را مطالعه کند و به جای توجه به کمیت، کیفیت منظومه‌ی خود را ارتقا دهد. البته خواننده هم هنگام مطالعه منظومه‌های قرآنی باید توجه داشته باشد که شعر می‌خواند و نه ترجمه‌ی قرآن؛ چرا که بخشی از حقایق قرآن در ترجمه‌های منظوم بازگو نمی‌شود.»

در کنار این مترجم، «طاهره صفارزاده» هم که به علت ترجمه قرآن کریم به عنوان بانوی برتر سال ۲۰۰۵ جهان اسلام معرفی شده است؛ به انتقاد از این شیوه ترجمه می‌پردازد.

«صفارزاده» می‌گوید: «ترجمه‌های منظوم قرآن نمی‌تواند کاملاً دقیق باشد؛ زیرا با رعایت حفظ وزن شعری، مفهوم آیات قرآنی فدای می‌شود. به طور کلی این نوع ترجمه‌ها در عرصه‌ی ترجمه‌ی مفاهیم قرآنی جدی نیستند؛ زیرا آن چه در درجه‌ی اول برای یک شاعر اهمیت دارد، رعایت وزن و قافیه‌ی شعری است.»

وی با اشاره به این که قرآن در زمانی بر پیامبر اکرم (ص) نازل شد که بازار شعر و شاعری در بین مفاخر عرب داغ بود، می‌افزاید: «خود قرآن قائل به وزن خاصی نیست. به جز برخی سوره‌های کوتاه مکی که می‌شود از آن یک ریتم خاصی را دریافت کرد. بلاغت و زیبایی کلام خداوند زمانی مشخص می‌شود که یک فرد می‌تواند چیزی فراتر از شعر با آهنگی دلنشین بیان کند و با اشاره به مفاهیم عقل و انسانی از هجوگویی و تحجر بپرهیزد.»

«محمدحسین فزادیان» عضو هیأت علمی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران، تحمیل خیال‌های شاعر در قالب ترجمه‌ی منظوم به کتاب‌وحی را ظلم به قرآن می‌داند.

وی در این باره می‌گوید: «خدا در کلام خود تجلی کرده است نه در کلام شاعر. حتی ترجمه‌های منثور قرآن ظرفی نیست که بتواند حق قرآن را ادا کند؛ چه برسد به ترجمه‌های منظوم.»

گروه گزارش: هیچ ترجمه‌ای کامل نیست؛ به ویژه زمانی که این ترجمه بخواهد در قالب نظم ارائه شود نقص‌های ترجمه دوچندان می‌شود؛ این اتفاقی است که درباره‌ی ترجمه‌های منظوم قرآن به زبان فارسی نیز افتاده است.

خدمت به قرآن از آرمانی‌ترین فعالیت‌ها برای دوست‌داران راستین این کتاب جاویدان است. مؤمنان و معتقدان به قرآن کریم، هر یک به تناسب تخصص و تجربه‌ی خود، در این راه گام می‌نهند.

هنرمندان با خلق آثاری بدیع و چشم‌نواز تریسمی و تجسمی، ارادت خود را به ساحت مقدس معجزه‌ی جاویدان پیامبر (ص) بروز می‌دارند و مفسران با تدبیر در شأن نزول، به تفسیر چگونگی و چرایی آیات می‌پردازند.

این چنین است که نویسندگان، با نشر و فهم خود از قرآن در قالب کتب، مردمان خوش‌الحنان با صوت زیبا و دلنشین، اساتید با آموزش تکنیک‌های درست خوانی و... به خدمت به قرآن مشغولند.

در سال‌های اخیر نیز جمعی از ادیبان و شاعران از طریق ترجمه کردن قرآن به شکل نظم، به قرآن خدمت می‌کنند.

ترجمه‌های منظوم چیست؟

بیش از یک قرن پیش «حسن صفی‌علی‌شاه» از عالمان و ادیبان عهد ناصری در زمان استیلای حکومت قاجار بر کشور و به منظور تشویق و ترغیب دانشمندان دینی، تفسیری منظوم از قرآن را به محافل علمی - ادبی و قرآنی کشور ارائه داد.

وی با ساختار شکنی در نگارش تفسیر قرآن، تمامی سوره‌ها و آیات قرآن را با استفاده از قالب شعر فارسی، ترجمه و تفسیر کرد.

این اقدام وی بنا به گفته‌ی خودش که در انتهای تفسیر و در بخش «در بیان تاریخ ابتدای نظم تفسیر و انتهای آن» آورده است، در حدود دو سال به طول انجامیده است.

آغاز منظوم کردن تفسیر به سال یک هزار و سی صد و شش هجری قمری و پایان آن به دو سال بعد، یعنی یک هزار و سی صد و هشت هجری قمری بازمی‌گردد.

از چگونگی استقبال یا انتقاد از این حرکت جسورانه‌ی «صفی‌علی‌شاه» اطلاع درستی در دست نیست؛ اما این مفسر شاعر و یا بهتر بگوییم شاعر مفسر، در انتهای کتاب خود با آوردن قطعه شعری، پیشاپیش هرگونه انتقادی را رد می‌کند:

اندر این نظم مبارک از کلام

یافت اسرار معانی انتظام

گر کند کس نفی این نظم و کتاب

هیچ او را نیست حاجت بر جواب

دیدگاه‌های مردم

آیا شما با پدیده‌ای به نام ترجمه‌های منظوم از قرآن کریم آشنا هستید؟

به میان مردم می‌روم و با برخی از شهروندان در این باره به گفت‌وگو می‌پردازم.

«بهزاد نیازی» دانشجوی رشته ادبیات دانشگاه تهران است. ۲۵ سال سن دارد و آثار کلاسیک را بیشتر از ادبیات مدرن می‌پسندد. «نیازی» می‌گوید: «چند اثر کوتاه از این ترجمه‌ها را خوانده‌ام.

خواندن شعری که ترجمه‌ی مستقیم قرآن است، لذت خاصی دارد و به نوعی هم نیاز ادبی و هم نیاز دینی انسان را پاسخ می‌دهد. اما باید دید که این عمل مورد تأیید ادیبان بزرگ هست یا نه؟ من اشراف کامل به قرآن ندارم و به همین دلیل توانایی سنجیدن این موضوع که این نوع ترجمه به مفهوم قرآن آسیب می‌رساند را در خود نمی‌بینم ولی می‌توان به این نکته اذعان کرد که شاعران بزرگ و در عین حال مذهبی را که ادبیات ایران داشته و دارد نسبت به این موضوع اقدامی نکرده‌اند.»

وی با به میان آوردن نام ادیبان و شاعران معاصر همچون محمدتقی بهار، شهریار و در سال‌های اخیر هم مصطفی رحماندوست، محمدرضا آغاسی، حمید سبزواری و تعدادی

وی می‌افزاید: «اگر چه این نوع ترجمه‌ها می‌توانند تأثیرات جزئی، موردی، دعوتی و کششی داشته باشند اما خواندن ترجمه‌های قرآن به شکل منظوم، روح قرآنی را بر مخاطب وارد نمی‌کند و گسترش و سرمایه‌گذاری در این زمینه می‌تواند لایه‌هایی از حقیقت قرآن را ببوشاند، چرا که شاعر برای بیان مفاهیم عمیق قرآنی و با در نظر گرفتن محدودیت‌های شعری گاه در بند قوافی و وزن گیر کرده و با آوردن پراکنش و پانویس‌های پی‌درپی حرف‌های جدیدی را در قالب قرآن ارایه می‌دهد و یا از مفاهیم قرآنی می‌کاهد.»

وی در پایان می‌گوید: «بهتر است به جای ترجمه‌های منظوم از واژه‌هایی چون «برداشت‌های منظوم» یا «تفسیر منظوم» استفاده شود.»

نگاه مراجع

مراجع تقلید و فقها نیز در این باره دیدگاه‌هایی را ابراز داشته‌اند.

حضرت آیت‌الله «صافی گلپایگانی» از مراجع عظام، در پاسخ به استفتای خبرنگار «ایکنا» در خصوص نظریاتشان در مورد رواج ترجمه‌های منظوم از قرآن کریم، می‌گوید: «به طور کلی در ترجمه‌ی قرآن مجید احدى نمی‌تواند حق موضوع را ادا کند ولی در حدی که افراد به هدایت‌های قرآن آشنایی یابند؛ اگر افرادی که متخصص در ادب عربی باشند و نکات و دقایقی را که در قرآن به کار برده می‌شود در حدی بشناسند، ترجمه نمایند. همان‌طور که شفاهاً هم ترجمه می‌شود، اشکال ندارد و معلوم است که به نظم در آوردن ترجمه حتی با شرط مذکور کار

تفکری، مدیرکل نظارت بر چاپ و نشر قرآن: فعلاً بررسی ترجمه‌های منظوم در برنامه‌های کاری ما قرار ندارد اما در مجوزهای خود آنها را ترجمه و پدید آورندگانشان را مترجم نمی‌نامیم، بلکه به آن سراینده اشعار می‌گوییم

ترجمه‌های فارسی کنار هم، اقدام به ترجمه منظوم کرده‌است. وی که لیسانس شیمی داشت با استفاده از همین ترجمه‌ی فاقد ارزش، بدون کنکور در رشته ادبیات فارسی تاسطح دکتری تحصیل کرد و در این عرصه چون بنده با استادیاری وی مخالفت کردم، من را بازنشسته کردند.»

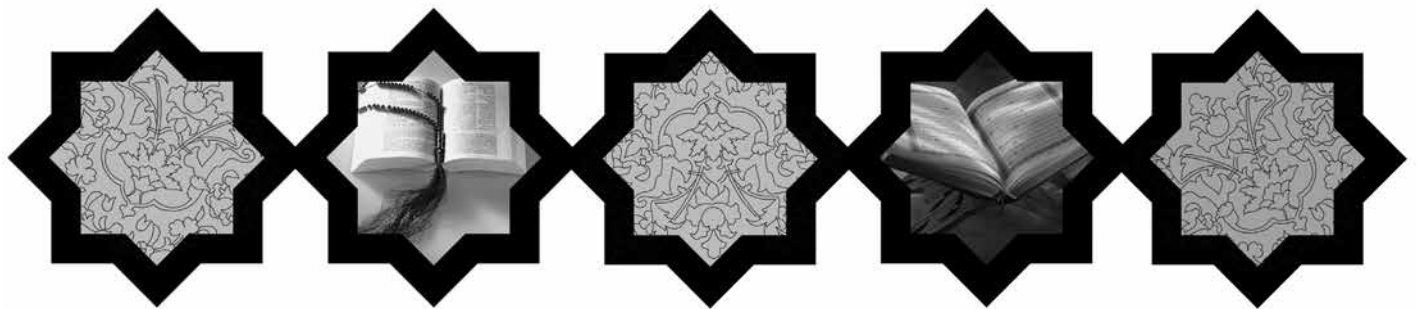
دکتر «مصفا» در ادامه‌ی سخنان خود می‌گوید: «از زمان نوجوانی تا پایان دوره‌ی دبیرستان هر پنج‌شنبه در جلساتی حضور داشتم که در آن تفسیر قرآن منظوم «صفی علی‌شاه» تدریس می‌شد و از آن زمان با این نوع ترجمه آشنا شدم ولی آن کار یک استثناست و شاعران باید مراقب باشند که از اصل معنی دور نشوند.»

دکتر «مصفا» با اشاره به این موضوع که مطالب قرآن باید عیناً با آن چه که قرآن می‌خواهد، منتقل شود، می‌گوید: «احکام را نمی‌شود با ترجمه مثل آن چیزی که قرآن می‌خواهد به مخاطبان منتقل کرد. حتی گاهی ممکن است در ترجمه منشور هم منظور اصلی منتقل نشود. در ترجمه منظوم فید مترجم بیشتر است و ممکن است اشکالاتی در انتقال مفاهیم به وجود آید.»

دارالقرآن: با ترجمه‌های منظوم موافق نیستیم

اداره کل نظارت بر چاپ و نشر قرآن کریم سازمان دارالقرآن سازمان تبلیغات اسلامی، متولی قانونی در امر اعطای مجوز برای انتشار قرآن در کشور است.

با «حسن تفکری» مدیرکل این اداره تماس می‌گیریم و نظر سازمان دارالقرآن را در این زمینه جویا می‌شوم.

هرکسی نیست و هرکسی نباید خود را بدون این که اهل فن اورا تصدیق نمایند در این امر خطیر وارد کنند.»

همچنین آیت‌الله «ناصر مکارم شیرازی» در پاسخ به سؤال خبرنگار «ایکنا» مبنی بر این که «نظر حضرت عالی درباره‌ی ترجمه‌های منظوم قرآن چیست؟» فرموده‌اند: «به شعر در آوردن تمام قرآن کار مطلوبی نیست ولی می‌توان مضمون بعضی از آیات را با رعایت دقت به شعر در آورد.» آیت‌الله «نوری همدانی» نیز در این باره نظر خود را اعلام کرده‌اند.

این مرجع عالی قدر تشیع طی فتوایی فرموده‌اند: «(منظوم کردن ترجمه‌های قرآن) در صورتی که گویای تمام مفاهیم قرآن نباشد صحیح نیست.»

دیدگاه‌های یک ادیب صاحب نظر

برای بررسی بیشتر چگونه ترجمه‌های منظوم با دکتر «مظفر مصفا» رئیس سابق گروه ادبیات دانشگاه تهران و از اساتید با سابقه‌ی ادبیات کشور تماس می‌گیریم.

وی که به دلیل اعتراض به دادن رتبه‌ی استادیاری به یکی از مترجمان قرآن به شیوه‌ی منظوم، مجبوره بازنشستگی از دانشگاه تهران شده است، می‌گوید: «در رابطه با ترجمه‌ی منظوم دو اسم را در ذهن خود نگه داشته‌ام. یکی «صفی علی‌شاه» است که برای اولین بار و البته بهترین نوع ترجمه‌ی منظوم را انجام داده است و دیگری یکی از مترجمان منظوم است که به خاطر ایشان از دانشگاه بیرون آمدم. آن مترجم منظوم، بدون آنکه قرآن بخواند، با قرار دادن

«تفکری» درباره‌ی چگونگی اعطای مجوز به قرآن‌های چاپ شده، می‌گوید: «نظارت مادر متن قرآن‌های چاپ شده است و نه ترجمه‌های آن. ما از نظر صحت کتابت و انطباق قرائت مجوز می‌دهیم و ترجمه را به هیچ وجه بررسی نمی‌کنیم، حال این ترجمه فارسی باشد و چه انگلیسی، فرانسه و یا حتی منظوم اما در مجموع سازمان دارالقرآن نظر خوشی به این ترجمه‌های منظوم ندارد؛ چون ترجمه‌های دقیقی نیستند. ما آیات زیادی داریم که حتی به نثر فارسی هم ترجمه نمی‌شوند، چه برسد به شعر که خود مشکلات آن چندین برابر می‌شود.»

وی در ادامه با اشاره به این موضوع که دادن مجوز به چاپ ترجمه‌های منظوم به معنی تایید آنها نیست، می‌گوید: «فعلاً بررسی ترجمه‌های منظوم در برنامه‌های کاری ما قرار ندارد اما در مجوزهای خود آنها را ترجمه و پدید آورندگانشان را مترجم نمی‌نامیم، بلکه به آن سراینده اشعار می‌گوییم چون به نظر ما کسانی که قریحه‌ی شعری دارند، با استفاده از چند ترجمه مختلف، شعری را می‌سریند به نام ترجمه‌ی منظوم قرآن که سابقه‌ی این کار به «صفی علی‌شاه» در دوره‌ی قاجار برمی‌گردد و اخیراً نیز افرادی این کار را کرده‌اند. در مجموع نسبت به این موضوع نظر موافقی نداریم، چرا که این اشعار نمی‌تواند ترجمه‌هایی واقعی از قرآن باشند.»

وی در پایان می‌گوید: «این اشعار شاید به خاطر قالب هنری شان جوانان و مردم را راغب به مطالعه کند، اما به خاطر شعر بودن و تلاش برای حفظ جایگاه ردیف و قافیه‌شان، ممکن است منظور اصلی آیه قرآن را به مخاطب انتقال ندهد.»

دکتر مصفا، استاد ادبیات فارسی:
احکام را نمی‌شود با ترجمه مثل آن چیزی که قرآن می‌خواهد به مخاطبان منتقل کرد. حتی گاهی ممکن است در ترجمه منشور هم منظور اصلی منتقل نشود

آیت‌الله صافی گلپایگانی:
به نظم در آوردن ترجمه کار هرکسی نیست و هرکسی نباید خود را بدون این که اهل فن اورا تصدیق نمایند در این امر خطیر وارد کند

نظرخواهی ایکناز چهره‌های برجسته‌ی قرآنی و ادبی درباره‌ی منظوم کردن قرآن

منظومه‌های قرآنی؛

ترجمه‌های بی‌فایده

اولین ترجمه‌ی منظوم قرآن کریم

گروه گزارش: مدتی است که تلاش برای به نظم درآوردن ترجمه‌های قرآنی و یا ترجمه‌ی منظوم آیات الهی، ذهن محافل قرآنی و ادبی را به خود مشغول کرده است. این کار تا چه حد با آموزه‌های دینی و زیبایی‌شناسی ادبی قابل انطباق است؟ خبرگزاری قرآنی ایران برای پاسخ‌گویی به این پرسش، ده‌ها مصاحبه با اهالی فن انجام داد که در هفته‌های گذشته در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفت. اینک جمع‌بندی آن مصاحبه‌ها در گزارشی جامع در این زمینه پیش روی شماست.

■ ■ ■

عده‌ای شاعر که البته در عرصه‌ی ادبی و قرآنی کشور آوازه‌ی بلندی ندارند، با روی آوردن به ترجمه‌ی قرآن به صورت شعر، واکنش‌های مثبت و منفی بسیاری را بین ادبا و خادمان قرآن ایجاد کرده‌اند.

کارشناسان چه می‌گویند؟

گروه ادب خبرگزاری ایکناز، برای بررسی چگونگی موضوع مورد بحث، با انجام ۳۶ مصاحبه با چهره‌های شاخص فعالان حوزه‌ی قرآن و ادبیات و استفتا از برخی آیات عظام، نظر مخالفان، موافقان مشروط و حامیان انجام ترجمه‌های منظوم از قرآن را روی خروجی خبرگزاری فرستاد.

از میان چهره‌های شاخصی که در این باره با آن‌ها مصاحبه شد، ۲۲ نفر که ۱۳ تن از آن‌ها در عرصه‌ی ادبیات کشور فعال هستند، با انجام این کار مخالفت کردند. ۳ فعال قرآنی و ۳ ادیب و نویسنده، موافقت مشروط خود را با گسترش این پدیده اعلام کردند و ۲ منظوم‌کننده‌ی ترجمه‌های قرآن به هم‌راه تنها یک نویسنده از این عمل حمایت کردند و ۵ مرجع عالی‌قدری که از آن‌ها استفتا شده بود نیز این کار را تأیید نکردند.

اگر بخواهیم مجموعه‌ی نظر مصاحبه‌شوندگان را نسبت

ببندیم، ۶۱/۱٪ مصاحبه‌شوندگان با منظوم کردن ترجمه‌های قرآن مخالفند که مخالفان ادبی ۳۶/۱٪ و مخالفان فعال قرآنی ۲۵٪ مجموعاً را شامل می‌شوند. اگر بخواهیم از مجموعه‌ی نظر مصاحبه‌شوندگان نسبت آماری بگیریم، به این نتیجه می‌رسیم که ۶۱/۱٪ مصاحبه‌شوندگان با انجام این کار مخالفند که مخالفان ادبی ۳۶/۱٪ و مخالفان فعال قرآنی ۲۵٪ مجموعاً را شامل می‌شوند.

۱۶/۶٪ مصاحبه‌شوندگان به صورت مشروط موافق انجام ترجمه‌های منظوم قرآنی هستند اما شرطی که مطرح می‌کنند، خود عاملی بازدارنده برای انجام این کار است. هم چنین ۸/۳٪ مصاحبه‌شوندگان، یعنی یک نویسنده و دو منظوم‌کننده‌ی ترجمه‌های قرآنی با این پدیده موافق هستند و حمایت خود را از انجام آن اعلام کرده‌اند. استفتائات مراجع نیز ۱۳/۸٪ مجموع نظرات را شامل می‌شود که در آن‌ها هیچ ردی از تأیید دیده نمی‌شود.

مخالفان قرآن‌های منظوم

به این اسامی توجه کنید:

«علی معلم دامغانی» شاعر، «محسن وطنی» شاعر و منتقد ادبی، «سهیل محمودی» ادیب، «علیرضا قزوه» شاعر، «طاهره صفارزاده» بانوی برتر سال ۲۰۰۵ جهان اسلام، شاعر و مترجم قرآن، دکتر «مظاهر مصفا» رییس سابق گروه ادبیات دانشگاه تهران، «سیدعلی موسوی‌گرمارودی» مترجم قرآن، شاعر و نویسنده، «محمدحسین فؤادیان» عضو هیأت علمی دانشگاه تهران، «حسن تفکری» مدیرکل نظارت بر چاپ و نشر

علی معلم دامغانی، شاعر:

قرآن‌های منظوم در روزگاری اتفاق افتاده است که تاریخ، دوران عدم‌باورپذیری و نادانی خود را طی می‌کند و این از گرفتاری‌های آخرالزمان است. اینک بر مسوولان امر است که با توجه به دیدگاه‌های ارزش‌مندی که در این گزارش از آن‌ها یاد می‌شود، نسبت به این حرکت واکنش مناسب نشان دهند.

قرآن کریم سازمان دارالقرآن سازمان تبلیغات اسلامی و بسیاری دیگر با ارایه‌ی دلایل منطقی مخالفت خود را با انجام ترجمه‌های منظوم ابراز کرده‌اند.

علی معلم دامغانی – شاعری که سال‌های طولانی ریاست شورای موسیقی سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران را به عهده داشت – با تشبیه ترجمه‌های منظوم قرآن به «گرفتاری این روزها» می‌گوید: «انتشار قرآن‌های منظوم در روزگاری اتفاق افتاده است که تاریخ، دوران باورناپذیری و نادانی خود را طی می‌کند و این از گرفتاری‌های آخرالزمان است. انگیزه‌هایی از جنس منافع و سودطلبی باعث می‌شود که انسان چنین فکریها – منظوم کردن قرآن – را بکند و این خود خلاف آیات قرآن بوده و صفت روزی دهندگی خدا را زیر سؤال خواهد برد.»

وی در ادامه با اشاره به شاعران بزرگی چون حافظ و مولانا می‌گوید: «مردانی چون حافظ و مولانا که حافظان قرآن و شاعران چیره‌دستی بودند، فرض را بر این گذاشته‌اند که تنها یک آفرینش ادبی انجام داده‌اند و بالاتر از آفرینش خداوند آفرینشی وجود ندارد. مخاطب‌شناسی زاییده‌ی رسانه‌های غربی است و از آن‌جا که سخن همگانی در آن‌جا وجود ندارد به طبقه‌بندی مخاطبان از لحاظ سنی و اندیشه‌ای پرداخته و ادبیات کودک و نوجوان و ادبیات بزرگسالان را ایجاد می‌کنند و این در حالی است که قرآن یک سخن همگانی

دکتر مظاهر مصفا، ادیب:

احکام را نمی‌شود با ترجمه، مثل آن چیزی که قرآن می‌خواهد به مخاطبان منتقل کرد. حتی گاهی ممکن است در ترجمه‌ی منشور هم منظور اصلی منتقل نشود

و جهانی است و باید فارغ از رده‌های سنی و سبک‌ها و اندیشه‌های گروهی با آن برخورد کرد.»

طاهره صفارزاده نیز که به عنوان بانوی برتر سال ۲۰۰۵ جهان اسلام معرفی شده است، به انتقاد از این شیوه‌ی ترجمه می‌پردازد.

صفارزاده می‌گوید: «ترجمه‌های منظوم قرآن نمی‌تواند کاملاً دقیق باشد؛ زیرا با رعایت حفظ وزن شعری، مفهوم آیات قرآنی فدای می‌شود. به‌طور کلی این نوع ترجمه‌ها در عرصه‌ی ترجمه‌ی مفاهیم قرآنی جدی نیستند؛ زیرا آن‌چه در درجه‌ی اول برای یک شاعر اهمیت دارد، رعایت وزن و قافیهِ شعری است.»

وی با اشاره به این‌که قرآن در زمانی بر پیامبر اکرم (ص) نازل شد که بازار شعر و شاعری در بین مفاخر عرب داغ بود، می‌افزاید: «خود قرآن قائل به وزن خاصی نیست. به‌جز برخی سوره‌های کوتاه مکی که می‌شود از آن ریتم خاصی را دریافت کرد. بلاغت و زیبایی کلام خداوند زمانی مشخص می‌شود که یک فرد می‌تواند چیزی فراتر از شعر با آهنگی دلنشین بیان کند و با اشاره به مفاهیم عقلی و انسانی از هجوگویی و تحجر بپرهیزد.»

دکتر مظاهر مصفا - از اساتید بزرگ ادبیات - به دلیل مخالفت با اعطای رتبه‌ی استادیاری به یکی از مترجمان قرآن به شیوه‌ی منظوم، مجبور به بازنشتگی از سمت رییس گروهی دانشگاه تهران شده است.

وی با اشاره به این موضوع که مطالب قرآن باید عیناً با آن چه که قرآن می خواهد، منتقل شود، می گوید: «احکام نامی شود با ترجمه، مثل آن چیزی که قرآن می خواهد به مخاطبان منتقل کرد. حتی گاهی ممکن است در ترجمه‌ی متنور هم منظور اصلی منتقل نشود. در ترجمه‌ی منظوم قید مترجم بیش تر است و ممکن است اشکالاتی در انتقال مفاهیم به وجود آید.» هم چنین حسن بلخاری – استاد دانشکده‌ی هنر دانشگاه‌های تهران و علامه‌ی طباطبائی – ترجمه‌های منظوم را پایه‌ریزی مقدمات تحریف مفاهیم قرآنی می‌داند. وی با اشاره به این که توازن و تناسب در فلسفه‌ی زیبایی‌شناسی اسلامی از ارکان زیبایی محسوب می‌شود، می‌گوید: «این ارکان جهت و هدفی دارند که در خدمت محتواست نه معارض با آن و صرفاً کالبدی بی‌روح محسوب می‌شوند. من به جای منظوم کردن ترجمه‌های قرآنی، بیش تر با ترجمه‌های آهنگین و فاخری هم چون ترجمه‌ی نهج البلاغه‌ی دکتر شهیدی موافقم.»

موافقان مشروط

در این میان برخی از مخاطبان مصاحبه‌های ایکننا، موافقت مشروط خود را از انجم ترجمه‌های منظوم از آیات قرآن اعلام کرده‌اند. حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی، جزو این گروه از افراد است. وی در این باره می‌گوید: «منظوم‌کننده‌ی ترجمه‌ی قرآن ابتدا و پیش از تسلط بر نظم باید مترجم و سپس مفسر قرآن باشد. برای منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن باید قرآن را تفسیر و سپس تفسیر را خلاصه کرد. آن‌گاه این متن خلاصه‌شده را به نظم کشاند.» وی می‌افزاید: «کسی که به منظوم کردن ترجمه‌ی قرآن اقدام می‌کند، باید ترجمه‌ای دقیق و سپس تفسیری جامع از قرآن را مطالعه کند و به جای توجه به کمیت، کیفیت منظومه‌ی خود را ارتقا دهد. البته خواننده هم هنگام مطالعه‌ی منظومه‌های قرآنی باید توجه داشته باشد که شعر می‌خواند نه ترجمه‌ی قرآن؛ چراکه بخشی از حقایق قرآن در ترجمه‌های منظوم بازگو نمی‌شود.»

«عباس کی‌منش» متلخص به «مشفق کاشانی»، شاعر و ادیب می‌گوید: «منظوم کردن قرآن شجاعت زیادی می‌خواهد و اگر کسی باشد که در هر دو زمینه‌ی نظم و آیات قرآنی تسلط کافی داشته باشد شاید بتواند این کار بزرگ را به سرانجام برساند. البته ابعاذ گسترده‌ی این کتاب آسمانی باعث منظوم نکردن آن در دوره‌های گذشته شده است؛ چراکه اگر این کار شدنی بود قطعاً شاعرانی چون نظامی و فردوسی با تسلط بالای خود بر نظم و حافظ و مولانا با تسلط شهودی خود بر قرآن این کار را انجام می‌دادند.»

حامیان ایده‌ی ترجمه‌های منظوم قرآنی

و دکتر محمد عزیزی، پژوهشگر ادبی و مدیر مسوول ماهنامه‌ی رودکی، می‌گوید: «به نظم کشیدن ترجمه‌ی قرآن باید با احتیاط و بر مبنای توانایی شاعر در ادبیات و علوم قرآنی شکل بگیرد و اگرچه کارشناسان سازمان‌هایی نظیر تبلیغات اسلامی و دارالعلوم قرآن کریم به ترجمه‌ی منظوم و متنور قرآنی نظارت دارند اما باید در کنار کارشناسان قرآنی، از کارشناسان درجه‌ی اول ادبیات و زبان فارسی نیز استفاده کنند.»

هیچ ترجمه‌ای معنای اصلی قرآن را نمی‌رساند

«باید منظوم کردن قرآن را به فال نیک گرفت زیرا کسی که به این کار می‌پردازد قطعاً برای رضای خدا پا پیش می‌گذارد تا با یک زور آزمایی در برابر این کتاب آسمانی و ارزش مند بتواند مفاهیم قرآن را به شعر در بیاورد و به مخاطبان آن عرضه کند.» این سخن علی مؤذنی – نویسنده و منتقد ادبی – است.

وی در ادامه می‌گوید: «اگرچه هنرمند برای منظوم کردن قرآن با کوشش، کار خود را آغاز می‌کند ولی کوشش همیشه تخته‌ی پرشی است که شاعر را به جوشش می‌رساند و هرگز نباید فراموش کرد کسی که این کار را شروع می‌کند بدون شک تحت حمایت نیروهای غیبی قرار خواهد گرفت. برای شاعر یا هنرمند کوشش و جوشش دو مقوله‌ای است که در کنار یکدیگر قرار دارند و هم‌دیگر را تکمیل می‌کنند زیرا کوشش مرحله‌ی آگاهی نویسنده به تکنیک است و این تکنیک را به جوشش پیوند می‌زند.»

منظوم‌کنندگان ترجمه‌های قرآنی هم با ارایه‌ی دلایلی به دفاع از عملکرد خود می‌پردازند. از جمله رستم کوشان – مترجم قرآنی که اقدام به منظوم کردن ترجمه‌ی این کتاب آسمانی کرده است – به ادیبان، مترجمان و استادان دانشگاه بی‌شماری که در گفت‌وگو با ایکننا،

منظوم کردن قرآن را بهبود دانسته‌اند، پاسخ داده است.

وی در بخشی از جوابیه‌ی خود نوشته است: «قرآن هفت بعد دارد و هر یک از ابعادش شامل بعدها دیگری است یا به عبارتی دیگر قرآن دو بعد دارد که بعد نخست، راهکار شفاف برای

دکتر امید امجد، منظوم‌کننده‌ی قرآن:

نمی‌توان به بهانه‌ی جلوگیری از تحریف معانی آیات قرآنی، جلوی نشر اندیشه و ذوق هنری شاعران را گرفت و باید به ارایه‌ی راهکار برای جلوگیری از تحریف آیات قرآن از طریق ترجمه‌های منظوم پرداخت

هدایت جهانیان است و بعد دیگریش شامل هفت بعد است که اندیش مندان با تفکر طولانی خود در باره‌ی حتی یک آیه، به ابعاد شگرفی می‌رسند. بعد دوم قرآن اندیشه‌برانگیز است که در هر بار تفکر، در باره‌ی حتی یک کلمه از آیات آن پاسخ تازه‌ای شکفته می‌شود. می‌توان گفت که هر چه قرآن قدمت پیدا می‌کند، کشفیات تازه‌تری را به جهانیان به ارمغان می‌آورد، این مغز قرآن است. اما بعد نخست قرآن یا مفهوم سطحی کلام خدا، راهکار شفاف عوام است که آنان را به راه خدا هدایت می‌کند. ناظم‌های قرآن منظوم، ترجمه‌های متنور قرآن را آمیخته با تفسیر مفسران به نظم کشیده‌اند. مگر ترجمه‌های نثر و در بعضی آیات تفسیرها بیان‌گر کامل ابعاد دیگر قرآن بوده‌اند؟ قرآن که خود آهنگین است چرا ترجمه‌ی آن آهنگین نباشد؟ تلاوت آیات خدا چنان دلنشین است که تا مغز استخوان رسوخ می‌کند؛ چه اشکالی دارد که شاعران بنام این مرز و بوم معنی ظاهری قرآن را وزن و آهنگ زیباتری ندهند و عنوان‌کننده‌ی این کار شدنی نیست.»

دکتر امید امجد. منظوم‌کننده‌ی قرآن و عضو هیأت علمی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران – در باره‌ی این اقدام خود می‌گوید: «بعد از انتشار ترجمه‌ی منظوم من از قرآن، بسیاری از دوست‌داران قرآن تصمیم گرفتند که این کتاب مقدس را به صورت منظوم بسرانند اما کافی نبود علم و دانش این افراد در هر دو زمینه‌ی قرآنی و ادبی، زمینه را برای تحریف آیات قرآن فراهم کرد. با این حال نمی‌توان به بهانه‌ی جلوگیری از تحریف معانی آیات قرآنی، جلوی نشر اندیشه و ذوق هنری شاعران را گرفت و باید به ارایه‌ی راهکار برای جلوگیری از تحریف آیات قرآن از طریق ترجمه‌های منظوم پرداخت و اجازه داد تا افراد قرآن را بدون آوردن متن عربی به صورت منظوم در آورند و آن را با نام «برداشت‌های من از قرآن» به چاپ برسانند.»

استفتائات و جواب مراجع

خبرگزاری ایکننا برای بررسی فقهی این موضوع، از چند تن از آیات عظام استفتا کرده است که حاصل آن در زیر می‌آید:

حضرت آیت‌الله «صافی گلپایگانی» از مراجع عظام، در پاسخ به استفتای خبرنگار ایکننا، در باره‌ی نظریاتش در مورد رواج ترجمه‌های منظوم از قرآن کریم، می‌فرماید: «به طور کلی در ترجمه‌ی قرآن مجید احدی نمی‌تواند حق موضوع را ادا کند ولی در حدی که افراد به هدایت‌های قرآن آشنایی یابند، اگر افرادی که متخصص در ادب عربی باشند و نکات و دقایقی را که در قرآن به کار برده می‌شود در حدی بشناسند، ترجمه نمایند همان‌طور که شفاهاً هم ترجمه می‌شود، اشکال ندارد و معلوم است که به نظم در آوردن ترجمه حتی با شرط مذکور کار هر کسی نیست و هر کسی نباید خود را بدون این که اهل فن او را تصدیق نمایند در این امر خطیر وارد کند.»

هم چنین آیت‌الله «ناصر مکارم شیرازی» در پاسخ به سؤال خبرنگار «ایکننا» مبنی بر این که «نظر حضرت عالی در باره‌ی ترجمه‌های منظوم قرآن چیست؟» فرموده‌اند: «به شعر در آوردن تمام قرآن کار مطلوبی نیست ولی می‌توان مضمون بعضی از آیات را با رعایت دقت به شعر در آورد.»

آیت‌الله «نوری همدانی» نیز در این باره نظر خود را اعلام کرده‌اند.

این مرجع عالی قدر تشیع طی فتوایی فرموده‌اند: «[منظوم کردن ترجمه‌های قرآن] در صورتی که گویای تمام مفاهیم قرآن نباشد صحیح نیست.»

و آیت‌الله «فاضل لنکرانی» در این باره معتقدند: «ترجمه‌ی قرآن به هر زبانی که باشد نمی‌تواند کاملاً معنا را به جمیع جهات منتقل کند اما ما لا یدرک کله لا یترک کله.»

منظوم کردن ترجمه قرآن؛ آری یانه

گروه خبرنگاران افتخاری / حسین قاسم نژاد: عده زیادی از علاقه‌مندان به قرآن کریم و کسانی که مایه‌ای از استعداد نظم سرایی دارند، در سال‌های اخیر به منظوم کردن ترجمه قرآن روی آورده‌اند که البته مخالفینی هم دارد و باید‌ها و نبایدهایی نیز برای آن شکل گرفته است.

■ ■ ■

به گزارش خبرنگار افتخاری خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) در تاریخ ادبیات فارسی یک بار «دقیقی» مدتی کوتاه و سپس «فردوسی» تمام عمر خود را صرف سرودن اشعار حماسی جهت زنده نگاه داشتن فرهنگ، سنن و تاریخ ایران کرد و پس از او در قالب مثنوی، شاعران زبردستی قصه‌های عاشقانه و عارفانه را به زبان سمبلیکی و عرفانی سرودند، اما از دوران مشروطه به ویژه با بازگشت ادبی، شعرای ضعیف و متوسط برای مشهور شدن دست به کارهایی زدند که سرودن ترجمه‌های قرآنی یا نهج البلاغه و دیوان عربی اشعار امام علی (ع) به شعر، نمونه‌ای از آن است که به اشتباه بین مردم به قرآن منظوم معروف است.

در باره قرآن آن چه که مسلم است، این که کار دقیقی در این زمینه انجام نشده است؛ صرف عمل قرآنی نباید سبب شود تا معانی ژرف قرآن را در بستر کلمات ساده بیان نماییم و گرنه خداوند، قرآن را به نظم بر محمد صلی الله علیه و آله - می فرستاد؛ از طرفی دیگر در برگردان به شعر با توجه به حجم قالب‌های ادبی و تنگنای قافیه و وزن، اهم مطالب قرآن در ترجمه نمی آید، این روش درستی نیست؛ و گرنه حافظ و سعدی و مولانا می توانستند بهترین نمونه‌های نظم فارسی در ترجمه قرآن را بیافرینند. امیدوارم مسئولان فرهنگی کشور به جای تشویق شعرا به ظاهر سرایی قرآن، زمینه‌ای را فراهم کنند تا شاعران با درک مفاهیم و مضامین بلند و عرفانی قرآن، شالوده‌های شرح و تفسیر قرآن را برای استفاده کاربردی مردم به شعر در بیاورند، همچنان که مولانا جلال‌الدین بلخی این کار را در مثنوی انجام داد.

تازه‌ترین ترجمه‌ی منظوم قرآن در بیستمین نمایشگاه کتاب تهران

گروه ادب: تازه‌ترین قرآن منظوم به ترجمه‌ی «شهاب تشکری» توسط نشر «اسوه» در بیستمین نمایشگاه کتاب تهران عرضه می‌شود. «قاسم بابامحمدی» مدیر عامل نشر «اسوه» در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با توضیحاتی درباره‌ی این ترجمه‌ی منظوم گفت: این قرآن به خط عثمان طه و در مدت یک ماه با رعایت وزن و قافیه و با معنای کامل آیات قرآن کریم در ۶۰۴ صفحه برای نخستین بار به نظم درآورده شده است.

وی نزدیکی ترجمه به زبان متن، تسلط لازم به داشتن علوم گوناگون و آشنایی با تفاسیر مختلف، کاربرد آرایه‌های بلاغی با سبک معنوی و ذوق سرشار و طبع روان مترجم را در توجه به ضرورت‌های وزنی از ویژگی‌های این اثر دانست. بابامحمدی در ادامه از انتشار ترجمه‌ی منظوم نهج البلاغه خبر داد و گفت: ترجمه‌ی منظوم نهج البلاغه نیز از «شهاب تشکری» در قالبی نفیس در ۱۲۴۰ صفحه به زودی توسط نشر اسوه منتشر خواهد شد. مدیر عامل نشر اسوه درباره‌ی دیگر کتاب‌های این انتشارات در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران تصریح کرد: نشر اسوه با ۴۲۰ عنوان کتاب در این دوره از نمایشگاه شرکت می‌کند و از آثار نفیس قرآنی این نشر که برای نخستین بار عرضه خواهد شد می‌توان به قرآن کریم رحلی سه‌ورقی به خط نیری و به ترجمه‌ی مرحوم الهی قمشه‌ای اشاره کرد.

به زودی در ده جلد

تفسیر عرفانی و منظوم قرآن «صفی علی شاه» منتشر می‌شود

گروه اندیشه: شرح جامع تفسیر عرفانی و منظوم قرآن «صفی علی‌شاه» به زودی در ده جلد منتشر می‌شود.

به گزارش خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، کتاب گرانقدر «تفسیر صفی»، اثری منظوم از حاج میرزا حسن اصفهانی، ملقب به «صفی علی‌شاه» از معارف مشایخ متصوفه تهران (متولد به تاریخ سوم شعبان ۲۵۱ هجری قمری و متوفی به تاریخ بیست و چهارم ذی‌قعدة ۱۳۱۶ هجری قمری) است که در متجاوز از ۳۲۰۰ بیت به بیان ترجمه و تفسیر آیات قرآن پرداخته و آن چنان که خود صفی علی‌شاه در این باره گفته، مشوق مردم زبان به خواندن و فهمیدن معانی و نکات عرفانی قرآن است.

صفی علی‌شاه در کتاب دیوان قصاید و غزلیات خود این گونه آورده است:

«من قرآن را نظم نکرده‌ام، تفسیر آن را نظم کردم، از آن که نظم، زواید کلامش کم است و به ضبط، اقرب. اشعار حضرت علی (ع) و همچنین ائمه (ع)، کلام معانی قرآن است و از تفسیری که ائمه (ع) کرده‌اند، خارج نشده‌ام.»

هر چند که تفسیر قرآن منظوم صفی علی‌شاه از سلاست و روانی بسیار برخوردار است و الحق به فهم معنی آیات قرآن کریم کمک فراوان می‌نماید، اما این ابیات نیز مانند بسیاری از اشعار فارسی نیازمند شرح و معنی لغات و جملات غامض است و به ویژه توضیح درباره کلمات عربی و اصطلاحات قرآنی، شأن نزول آیات، تفسیر ظاهری و مفهومی باطنی (تا حد امکان)، نام افراد و مکان‌هایی که در جای‌جای ابیات به آنها اشاره شده و نیز مفهوم اصطلاحات دقیق عرفانی ضرورت دارد.

همچنین است درباره ابیاتی که به عنوان «جذبه»، «تحقیق» و «مناجات» بیان شده‌اند و نیز دیگر ابیاتی که به هر دلیل به توضیح و یا بیان معنی و مفهوم نیاز دارند.

از این رو کتابی با عنوان «شرح جامع تفسیر عرفانی و منظوم قرآن صفی علی‌شاه» به اهتمام «دکتر علی رضا منجمی» به رشته تحریر درآمده که به وسیله موسسه «حیان» در دست چاپ است و در حال حاضر مراحل پایانی آماده‌سازی خود را می‌گذراند. گفتنی است در این کتاب که تنها کتابی است که تاکنون در آن به شرح و معنی کتاب «تفسیر صفی» پرداخته، علاوه بر ذکر معنی کلیه لغات دشوار، ابیات نیازمند توضیح دار نظر تطابق با مفهوم آیه نیز معانی عرفانی لازم به طور جامع و کامل شرح داده شده و مقصود از مطالب این کتاب به اطلاعات ارزشمندی در زمینه مفهوم آیات قرآن کریم و شان نزول آیات دست می‌یابد و از معنای بسیاری از واژه‌ها و اصطلاحات پیچیده عرفانی آگاه می‌شود. قبل از شروع ابیات مربوط به هر سوره، قسمتی تحت عنوان «نکاتی درباره سوره مبارکه...» در نظر گرفته شد، که در آن به چکیده‌ای از آیات آن سوره، غرض از نزول سوره، نکات مهم، محل نزول، آیات ناسخ و منسوخ، ثواب تلاوت سوره، تعداد آیات، تعداد کلمات و حروف سوره، نام‌های دیگر سوره و... اشاره شده است.

(ایکنا) درجہ ای جہان معنی

خبرگزاری قرآنی ایران دیروز امروز فردا

ردیف	عنوان فعالیت	حجم فعالیت		
		۱۳۸۲	۱۳۸۶	۱۳۹۰
۱	تولید اخبار قرآنی (روزانه)	۷ خبر	۴۵۰ خبر	۱۲۰۰ خبر
۲	زبان های فعال	۱	۱۲	۳۵
۳	شعب داخلی	۰	۹	۳۰
۴	شعب خارجی	۰	۳	۱۵
۵	نشست های تخصصی - خبری (ماهانه)	۰	۲۰ نشست	۵۰ نشست
۶	بازدید کنندگان (روزانه)	۴۵۰ نفر	۶۸۰۰۰ نفر	۵۰۰/۰۰۰ نفر
۷	خبرنگاران (ثابت، ساعتی، حق التحریر)	۳ نفر	۱۶۸ نفر	۳۵۰ نفر
۸	خبرنگاران افتخاری	۰ نفر	۱۰۰ نفر	۱۰۰۰ نفر
۹	فریم عکس و گزارش تصویری (روزانه)	۲ فریم	۴۵ فریم	۳۰۰ فریم
۱۰	نسبت بازدید کنندگان خارجی به داخلی	۲٪	۷۵٪	۸۰٪
۱۱	نسبت اخبار اقتباسی به تولیدی	۹۲٪	۳۵٪	۲۵٪

www.ikna.ir

www.iqna.ir

www.iqna.net

شما هم

شما هم می توانید

باشید

خبرنگار افتخار قرآن

بایست نام در نشانی:

WWW.IQNA.IR

♦ اخبار قرآنی منطقه و محل خود را با نام خود
♦ بروی خروجی خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) ببینید.

